

Jaarverslag 2019 Pensioenfonds Zoetwaren



Inhoudsopgave

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen	3
Bestuursverslag	4
1 Voorwoord	5
2 Algemene informatie	6
2.1 Juridische structuur	6
2.2 Missie	6
2.3 Visie	6
2.4 Strategie	6
3 Evaluatie doelstellingen en hoofdthema's 2019	7
3.1 Premiedekkingsgraad en premie 2020	7
3.2 Verder onderzoek en besluitvorming over eventueel samengaan met Bpf Bakkers	7
3.3 Verdere samenwerkingsmogelijkheden	8
3.4 Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)	8
3.5 Implementatie IORPII-richtlijn	10
3.6 Uitbestedingen	10
3.7 Verkennend onderzoek naar onderscheidend vermogen	11
3.8 Onderzoek naar de positie van ZZP'ers en uitzendkrachten	11
3.9 Achterbanonderzoek naar ESG-opvattingen	11
3.10 Communicatie	11
4 Financiële positie en beleid in 2019	14
4.1 Financiële opzet en positie	14
4.2 Actuariële analyse van het resultaat	15
4.3 Financieel beleid en beleidskeuzes	15
4.3.1 Uitvoeringskosten	15
4.3.2 Toeslagen- en kortingsbeleid	18
4.3.3 Financieringsbeleid	19
5 Beleggingsbeleid	21
5.1 Matchingportefeuille	21
5.2 Dynamische renteafdekking	21
5.3 Returnportefeuille	22
5.4 Vermogensopbouw	22
5.5 Rendementen 2019	23
5.6 Z-score 2019 en performancetoets	23
5.7 Economische ontwikkelingen	23
5.7.1 Terugblik	23
5.7.2 Vooruitblik	24
6 Risicobeheer	25
6.1 Beleidsuitgangspunten en risicohouding	25
6.2 Risk governance	27
6.3 Risico-identificatie en beoordeling	30
6.4 Beleggingsrisico's	33
6.5 Actuariële risico's	34
6.6 Niet-financiële risico's	35
6.7 Risicobeeld in 2019	37
7 Verwachte ontwikkelingen en doelstellingen voor 2020	38
7.1 Verwachte ontwikkelingen 2020	38
7.2 Onze beleidsdoelstellingen voor 2020	39

8	Organisatie	41
	8.1 Inleiding	41
	8.2 Werkwijze en vergaderstructuur	41
	8.3 Organisatie	41
	8.3.1 Bestuur	41
	8.3.2 Raad van Toezicht	43
	8.3.3 Het Verantwoordingsorgaan	43
	8.3.4 Uitbestede werkzaamheden	44
	8.3.5 Organogram	45
	8.4 Klachten en geschillen	46
	8.5 Goed Pensioenfondsbestuur	46
	8.5.1 Code Pensioenfonds	46
	8.5.2 Compliance wet- en regelgeving	47
	8.5.3 Klokkenluidersregeling en incidentenregeling	47
	8.5.4 Integriteitsbeleid	48
	8.6 Informatie inzake toezicht	48
	8.7 Geschiktheid Bestuur en permanente educatie	48
	8.8 Statutenwijziging	48
9	Pensioenregeling	49
10	Raad van Toezicht	50
	10.1 Verslag van de Raad van Toezicht	50
	10.2 Reactie Bestuur op het verslag van de Raad van Toezicht	54
11	Verantwoordingsorgaan	55
	11.1 Verslag van het Verantwoordingsorgaan	55
	11.2 Reactie Bestuur op het verslag van het Verantwoordingsorgaan	58
	Jaarrekening	59
12	Jaarrekening	60
	12.1 Balans per 31 december 2019	60
	12.2 Staat van baten en lasten	61
	12.3 Kasstroomoverzicht	62
	12.4 Toelichting op de jaarrekening	63
	12.4.1 Grondslagen	63
	12.4.1.1 Algemene grondslagen	63
	12.4.1.2 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva	65
	12.4.1.3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat	67
	12.4.1.4 Kasstroomoverzicht	69
	12.4.2 Toelichting op de balans per 31 december 2019	70
	12.4.2.1 Risicobeheer	82
	12.4.3 Niet in de balans opgenomen verplichtingen en activa	90
	12.4.4 Verbonden partijen	90
	12.4.5 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2019	91
	12.4.6 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	95
	12.4.7 Gebeurtenissen na balansdatum	96
	Overige gegevens	97
13	Overige gegevens	98
	13.1 Actuariële verklaring	98
	13.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	100
	Bijlagen	103
	Bijlage 1 Kenmerken pensioenregeling	104
	Bijlage 2 Begrippenlijst	112

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen

Bedragen x € 1.000	2019	2018	2017	2016	2015
Aantal verzekerden (per eind van het jaar)					
Deelnemers, actief en arbeidsongeschikten	9.826	9.596	9.243	9.305	8.013
Gewezen deelnemers	25.517	25.959	26.747	26.560	25.213
Ingegane pensioenen	11.041	10.849	10.394	10.770	9.937
Totaal aantal verzekerden	46.384	46.404	46.384	46.635	43.163
Aantal aangesloten werkgevers	225	252	247	244	211
Pensioenen					
Feitelijke premie	68.211	61.080	57.961	52.540	49.866
Uitvoeringskosten	4.142	4.136	4.073	5.083	4.835
Uitkeringen	48.269	47.275	46.771	43.528	44.542
Verleende toeslag actieven	0,00%	0,41%	0,08%	0,00%	1,00%
Verleende toeslag gepensioneerden en gewezen deelnemers	0,00%	0,41%	0,08%	0,00%	0,50%
Vermogen en solvabiliteit					
Minimaal vereist eigen vermogen in %	104,3	104,4	104,4	104,5	104,4
Vereist eigen vermogen in %	117,7	119,0	120,0	119,4	119,9
Dekkingsgraad in %	108,0	108,8	113,1	107,6	103,8
Beleidsdekkingsgraad in %	106,6	112,5	111,7	102,7	106,7
Reële dekkingsgraad in %	85,6	91,8	90,2	83,9	n.b.
Beleggingen					
Balanswaarde (incl. neg. derivaten) in € mln.	2.959,0	2.482,2	2.489,9	2.396,2	2.097,6
Beleggingsopbrengsten	430.970	-26.799	105.526	293.392	-32.699
Jaarrendement portefeuille in %	17,4	-0,6	4,4	14,6	-1,3
Samenstelling beleggingsportefeuille					
Aandelen	901.024	702.999	796.147	788.808	533.499
Vastrentende waarden	1.727.249	1.549.929	1.486.931	1.448.530	1.448.511
Vastgoed	328.333	228.831	204.730	160.976	106.702
Derivaten	-24.794	11.852	5.269	-41.574	7.048
Overige beleggingen (grondstoffen/liquide middelen)	27.179	-11.395	-3.104	39.419	1.838
Kostenratio's					
Vermogensbeheerkosten als % van gemiddeld belegd vermogen	0,37	0,42	0,41	0,42	0,40
Transactiekosten als % van gemiddeld belegd vermogen	0,15	0,16	0,18	0,08	0,13
Totaal	0,52	0,58	0,59	0,50	0,53
Pensioenuitvoeringskosten (in euro per deelnemer)	€ 146	€ 148	€ 146	€ 198	€ 244

Bestuursverslag

1 Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt het jaarverslag over 2019. Met dit verslag geven wij inzicht in de situatie van ons pensioenfonds en leggen wij bestuurlijke verantwoording af aan al onze deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers.

Onze beleidsdekkingsgraad is in 2019 verder gedaald van 112,5% naar 106,6%. Door met name de dalende rente moesten wij onze verplichtingen steeds hoger waarderen. Onze beleggingen genereerden met 17,4% een uitstekend rendement. Helaas bleek dit onvoldoende om de stijging van de verplichtingen te compenseren waardoor de beleidsdekkingsgraad is gedaald. Doordat de beleidsdekkingsgraad ook beneden de 110% ligt hebben wij de pensioenen niet kunnen indexeren.

Het jaar 2019 stond bestuurlijk gezien in het teken van de intensivering van onze samenwerking met Bpf Bakkers. Helaas lijkt het op korte termijn niet mogelijk om tot een volledig samengaan te komen. Het verschil in financiële positie tussen beide pensioenfondsen is daarvoor te groot. Omdat minister Koolmees eind 2019 heeft aangegeven dat pensioenfondsen voorlopig niet hoeven te korten als de dekkingsgraad te laag is, verwachten wij niet dat op korte termijn de dekkingsgraden van beide pensioenfondsen voldoende dicht bij elkaar te krijgen zijn. Ook vormt het verschil in premiedekkingsgraad een hindernis. Wij blijven de nauwe samenwerking met Bpf Bakkers wel voortzetten, gezien de voordelen die de samenwerking beide pensioenfondsen oplevert.

Op ESG-gebied heeft het pensioenfonds het beleid verder ontwikkeld. Hiermee hebben we de eerste fase van onze doelstelling om beter dan gemiddeld te presteren vorm gegeven. Op onze website publiceren wij regelmatig ons uitsluitingenoverzicht en onze stemrapportages. Daarnaast zijn eerste stappen gezet om met bedrijven in gesprek te gaan (engagement) met als doel het verbeteren van het ESG-profiel. Ook hebben wij een klimaatbeleid opgesteld dat als basis zal dienen voor verdere investeringen op dit gebied.

Verdrietig genoeg is eind 2019 na een kort ziekbed ons bestuurslid, de heer De Groot, op veel te jonge leeftijd overleden. Gelukkig hebben wij op een passende manier afscheid kunnen nemen. Wij zullen de heer De Groot missen en spreken onze dank uit voor de inzet en de bevologenheid die hij inbracht als het ging om zijn specifieke aandachtsgebieden.

Tot slot willen wij nog iets zeggen over de ontwikkelingen in het eerste deel van 2020 als gevolg van de Corona-crisis. Door een sterke daling van de aandelenmarkten en een gelijktijdige daling van de rente daalde de actuele dekkingsgraad eind april naar 94,8% en de beleidsdekkingsgraad naar 102,2%.

Wat betreft de bedrijfscontinuïteit heeft het Bestuur een Crisis Management Team geïnstalleerd, dat regelmatig via de digitale weg bijeenkomt. Alle externe dienstverleners, waaronder TKP, NNIP, BNYMellon en Ortec, werken vanuit huis en alle vergaderingen zijn nu digitale vergaderingen. Alle voor het pensioenfonds cruciale processen lopen volledig en zonder onderbreking door. Optimale flexibiliteit en aanpassingsvermogen zullen nodig blijven om ons ook in de toekomst aan nieuwe ontwikkelingen aan te kunnen passen.

Wij gaan ervan uit dat ons jaarverslag voldoende inzicht geeft over de ontwikkelingen van ons pensioenfonds.

Tot slot danken wij iedereen die zich heeft ingezet voor het pensioenfonds.

Namens het Bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie,

Amsterdam, 5 juni 2020

Leonne Jansen
Werknemersvoorzitter

Helmy Bakermans
Werkgeversvoorzitter

2 Algemene informatie

2.1 Juridische structuur

Het pensioenfonds is in 2011 ontstaan uit een fusie tussen de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Suikerverwerkende Industrie (Pensioenfonds Koek) en de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Suikerwerk- en Chocoladeverwerkende Industrie (Pensioenfonds Snoep). Het pensioenfonds is een bedrijfstakpensioenfonds als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet en draagt de naam Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie. Het pensioenfonds is statutair gevestigd in Amsterdam en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Amsterdam onder nummer 41198154. De laatste statutenwijziging vond plaats op 4 april 2018. Het pensioenfonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

2.2 Missie

Het pensioenfonds voert de pensioenregeling uit namens alle verplicht en vrijwillig aangesloten werkgevers. Daarbij streeft het pensioenfonds naar evenwichtige afweging van de belangen van alle belanghebbenden. Het pensioenfonds is ervan overtuigd dat door collectiviteit en solidariteit pensioenen beter beschermd worden tegen risico's. Het pensioenfonds draagt er zorg voor dat de pensioenen van alle belanghebbenden, nu en in de toekomst, volgens afspraak worden opgebouwd. Het pensioenfonds belegt de ingelegde pensioenpremies met als doel voldoende rendement te behalen om aan de verplichtingen te voldoen en de ambitie te realiseren. Daarbij neemt het Bestuur verantwoorde risico's en houdt het rekening met kostenefficiëntie, transparantie en maatschappelijk verantwoord beheer. Het pensioenfonds streeft ernaar de pensioenen waardevast te houden. Daarbij houdt het Bestuur oog voor de risico's en de verschillende belangen van alle belanghebbenden. Dit zijn de kernwaarden van het pensioenfonds:

- Betrouwbaar.
- Transparant.
- Maatschappelijk betrokken.
- Kostenefficiënt.

2.3 Visie

Het pensioenfonds wil groeien naar een zodanige omvang dat het beter, efficiënter en goedkoper kan functioneren. Daarbij wil het pensioenfonds de binding met de voedingsindustrie behouden. Als eerste stap ligt een samengaan met het aanverwante Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf het meest voor de hand.

Het pensioenfonds streeft naar een beleidsdekkingsgraad boven het vereist eigen vermogen en naar toeslag verlenen conform de ambitie.

Het pensioenfonds maakt onderdeel uit van de maatschappij en heeft haar eigen verantwoordelijkheden. Het pensioenfonds is van mening dat maatschappelijk verantwoord beleggen op termijn niet leidt tot lagere rendementen, doordat duurzaamheid ook de waarde van de bedrijven waarin belegd wordt zal verhogen. Daarom wil het pensioenfonds, ook op het gebied van ESG, beter dan gemiddeld functioneren in vergelijking met de Nederlandse pensioenfondsen.

Door goed bestuur en een transparante houding naar deelnemers, werkgevers en de buitenwereld over het gevoerde beleid zal het pensioenfonds aantrekkelijk zijn voor werkgevers uit de voedingsmiddelenbranche om zich (vrijwillig) aan te sluiten.

2.4 Strategie

Het pensioenfonds werkt met Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf aan verdergaande samenwerking, zodat schaalvoordelen bereikt kunnen worden. Beide pensioenfondsen verkennen met Sociale Partners de mogelijkheden voor een samengaan. Daarbij blijft het belang van de deelnemers voorop staan. Met dit samengaan worden verdere schaalvoordelen en versterking van het Bestuur bereikt, en ontwikkelt ons pensioenfonds zich tot een aantrekkelijk pensioenfonds voor samenwerking en eventueel samengaan met andere pensioenfondsen waarbij wij ons in eerste instantie focussen op de voedingsmiddelenbranche.

Het pensioenfonds herijkt jaarlijks zijn beleggingsstrategie aan de hand van wettelijke wijzigingen, ontwikkelingen in de wereldeconomie, updates van de scenarioanalyses en de ALM. Het nemen van beleggingsrisico's is nodig om voldoende rendement te kunnen genereren en zal steeds binnen verantwoorde en vooraf vastgestelde risicogrenzen blijven op basis van vooraf vastgestelde triggers. Deze uitgangspunten vormen de basis van het beleggingsbeleid. Het pensioenfonds bouwt tevens zijn ESG-beleid verder uit tot en met engagement en impactbeleggen.

Het pensioenfonds zoekt actief de dialoog met zijn deelnemers en communiceert met alle doelgroepen via de daartoe meest geschikte middelen. Het pensioenfonds profileert zich als een aantrekkelijke, betrouwbare en transparante partner met de best mogelijke waarborg van de pensioenrechten en uitkeringen in de voedingsmiddelenindustrie. Om IT-risico's voldoende te kunnen beheersen heeft het pensioenfonds samen met de uitvoerders een IT-beleid ontwikkeld, dat zowel de uitvoering als communicatiemiddelen omvat.

Het pensioenfonds volgt discussies en ontwikkelingen op pensioengebied op de voet. Hierdoor is het pensioenfonds in staat deze ontwikkelingen tijdig en kritisch te beoordelen en te bepalen hoe deze in te passen in het beleid van het pensioenfonds.

3 Evaluatie doelstellingen en hoofdthema's 2019

In het bestuursverslag over 2018 is een aantal doelstellingen voor 2019 opgenomen. Hieronder volgt een evaluatie van de belangrijkste doelstellingen en hoofdthema's en legt het Bestuur verantwoording af over de bereikte resultaten.

Voor 2019 waren de belangrijkste doelstellingen en hoofdthema's:

- Premiedekkingsgraad en premie 2020.
- Verder onderzoek en besluitvorming over eventueel samengaan met Bpf Bakkers.
- Verdere samenwerkingsmogelijkheden.
- Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.
- Implementatie IORPII-richtlijn.
- Uitbestedingen.
- Verkennend onderzoek naar onderscheidend vermogen.
- Onderzoek naar de positie van ZZP'ers en uitzendkrachten.
- Achterbanonderzoek naar ESG-opvattingen.
- Persoonlijke ondersteuning van werkgevers en deelnemers.
- Communicatie.

3.1 Premiedekkingsgraad en premie 2020

In 2018 heeft het Bestuur uitgebreid beraadslaagd over de premiedekkingsgraad van het pensioenfonds en de premiehoogte. In 2017 heeft het Bestuur besloten dat er een bestuurlijke discussie over de hoogte van de premie en/of pensioenopbouw moet plaatsvinden indien het gemiddelde van de premiedekkingsgraad over de laatste acht kwartalen (gemeten vanaf december 2016) onder de waarschuwingsgrens van 80% komt. Dit moment werd in september 2018 bereikt, toen de gemiddelde premiedekkingsgraad over de afgelopen acht kwartalen 78% bedroeg. In 2019 heeft de premiedekkingsgraad zich niet verbeterd.

Het Bestuur is in 2019 tot de conclusie gekomen dat het nog langer in stand houden van een premiedekkingsgraad van minder dan 80% niet evenwichtig is. Nieuwe pensioenopbouw heeft een negatief effect op de dekkingsgraadontwikkeling van het pensioenfonds van circa 1% per jaar. Dit verkleint de kans op toeslagen en vergroot de kans dat pensioenen gekort moeten worden. Daarom heeft het Bestuur zich in 2019 verdiept in de hoogte van de premiedekkingsgraad en de premie, evenals de evenwichtigheid tussen de belangen van alle deelnemers (actieve, pensioengerechtigde en slapende) en werkgevers.

Het Bestuur is in 2019 in overleg getreden met de Sociale Partners over de premiedekkingsgraad en de hoogte van de premie. De geldende uitgangspunten daarbij zijn dat de jaarlijkse pensioenopbouw wordt gefinancierd door betaling van de doorsneepremie. De doorsneepremie 2019 bedroeg 24,6% voor de reguliere pensioenopbouw(+kosten) en 3% voor de VPL-overgangsregeling, samen 27,6% van de pensioengrondslag.

Het Bestuur heeft aan de Sociale Partners voorgesteld om de vrijvallende VPL-premie voor 2020 aan te wenden voor verhoging van de pensioenpremie van de reguliere pensioenregeling. Daarnaast heeft het Bestuur Sociale Partners verzocht om de premie te verhogen naar de in de cao vermelde maximale 30%. De premiedekkingsgraad van de reguliere regeling zou dan per 31 december 2019 toenemen tot ongeveer 86%, dus boven de waarschuwingsgrens van 80%. De Sociale Partners hebben hiermee niet ingestemd, maar hebben zich wel bereid verklaard om de reguliere premie naar 27,6% te verhogen voor 2020. Het Bestuur heeft de premie van 27,6% voor 2020 geaccepteerd en met Sociale Partners afgesproken dat in 2020 een nieuw premiebeleid in overleg met Sociale Partners zal worden vastgesteld.

3.2 Verder onderzoek en besluitvorming over eventueel samengaan met Bpf Bakkers

Om als Pensioenfonds Zoetwaren de toegenomen complexiteit van wet- en regelgeving, het toegenomen tijdsbeslag, de continuïteit van de bestuursorganen en de toenemende uitvoeringskosten het hoofd te kunnen bieden zien wij schaalvergroting als een noodzaak. Vanaf 2016 zijn wij al aan het samenwerken met Bpf Bakkers. In de loop van de tijd is deze samenwerking intensiever geworden, gericht op een samengaan van beide pensioenfonds. Helaas zijn er allerlei externe factoren die het samengaan nog niet mogelijk hebben gemaakt. Graag leggen wij dit uit.

Financiële positie van beide pensioenfondsen

De dekkingsgraad van ons pensioenfonds is circa 10% hoger dan de dekkingsgraad van Bpf Bakkers. Aan het begin van 2019 was onze dekkingsgraad 108,8% en die van Bpf Bakkers 97,5%. Het verschil van meer dan 10%punt is gedurende 2019 min of meer gelijk gebleven.

Aangezien de dekkingsgraad van Bpf Bakkers onder het minimaal vereist eigen vermogen ligt is dit verschil in dekkingsgraad voor ons pensioenfonds te groot om te overbruggen in de huidige economische situatie. Om deze reden willen wij een eventueel samengaan uitstellen totdat Bpf Bakkers een beleidsdekkingsgraad heeft die hoger is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Een ander belangrijke oorzaak was het verschil in premiedeckingsgraad dat in 2019 niet oplosbaar bleek.

3.3 Verdere samenwerkingsmogelijkheden

Ondanks dat een volledig samengaan nog niet mogelijk is, zijn beide pensioenfondsen de samenwerking wel verder gaan intensiveren. In 2019 hebben beide besturen de commissiestructuur van het pensioenfonds onderzocht en geconcludeerd dat deze met elkaar in overeenstemming kan worden gebracht. Vanaf 1 januari 2020 is de structuur dan ook gewijzigd. De taken en verantwoordelijkheden van de commissies zijn bij beide pensioenfondsen gelijk aan elkaar gesteld en de bemensing is daarop aangepast, mede in het licht van de beperkingen die de IORPII-wetgeving met zich meebrengt. Met deze nieuwe indeling kunnen de commissies eerst plenair vergaderen en vervolgens afzonderlijk. Door deze plenaire commissievergaderingen wordt beter gebruik gemaakt van elkaars kennis, ervaring en best-practices. Dit komt de effectiviteit van overleg en de kwaliteit van de adviezen aan het Bestuur ten goede. Doordat beide pensioenfondsen ook voor de laatste essentiële uitbestedingen dezelfde partijen hebben aangesteld gedurende 2019, wordt dit nog verder vergemakkelijkt.

Omdat het samengaan naar één pensioenfonds voornamelijk uitblijft, hebben beide pensioenfondsen op de themadag eind oktober de wens uitgesproken om door de samenwerking ook als collectief aantrekkelijk te zijn voor andere pensioenfondsen. De pensioenwereld is volop in beweging. Veel pensioenfondsen zitten met dilemma's wat betreft hun toekomst, ingegeven door de beperkte schaal en/of de situaties waarin hun uitvoeringsorganisatie zich bevindt. De besturen van beide pensioenfondsen hebben besloten het aantrekkelijk te maken voor andere pensioenfondsen om zich aan te sluiten bij de regeling van Bpf Zoetwaren of Bpf Bakkers. Door deze keuze te bieden aan andere pensioenfondsen, waarbij ook de mogelijkheid wordt geboden om afwijkende franchises, pensioengrondslagen, opbouwpercentages en premies te hanteren, is aansluiting bij hetzij Bpf Bakkers, hetzij Bpf Zoetwaren een goede mogelijkheid voor een bestendige lange termijn. Het feit dat beide pensioenfondsen dezelfde uitvoeringsorganisatie hebben, die ervaring heeft met dergelijke trajecten helpt ons hierin.

3.4 Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)

Duurzaamheid in de keten

Het Bestuur heeft in 2019 verdere aandacht besteed aan duurzaamheid in de bedrijfsvoering van onze belangrijkste uitbestedingspartners en adviseurs.

Wij hebben in het verslagjaar hen verzocht om aan te geven op welke wijze en in welke mate zij met duurzaam ondernemen bezig zijn. Hierbij hebben wij expliciet aandacht gevraagd voor energieverbruik en MVO. Ons is duidelijk geworden dat alle partijen in meer of mindere mate duurzaam ondernemen, maar dat de variatie hierin groot is. Zo liggen bij de ene partij de accenten op energieverbruik en bij de andere partij de accenten op het stimuleren van maatschappelijke activiteiten. Ook is de mate waarin onze partners duurzaam ondernemen erg verschillend. Het Bestuur heeft de dienstverleners gescoord, waarbij het toekennen van een absoluut cijfer lastig is als gevolg van het ontbreken van een duidelijke norm. Alles overziend is het Bestuur van mening dat de externe dienstverleners een ruime voldoende scoren op het gebied van duurzaamheid en er voldoende aandacht is voor duurzaamheid bij onze partners. Het Bestuur ziet dan ook geen aanleiding om indringende gesprekken te voeren of de uitbesteding te heroverwegen. De variatie in omvang, soort organisatie en de markt waarin deze organisatie actief is maakt wel dat niet iedere uitbestedingspartij altijd op dezelfde wijze beoordeeld kan worden. Zodra er in de markt een geschikt normenkader beschikbaar is zal het Bestuur hier naar verwachting ook gebruik van gaan maken. Tot die tijd zal tijdens het jaarlijkse evaluatiegesprek met de uitbestedingsrelaties de duurzaamheid in de keten een terugkerend gespreksonderwerp zijn.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het pensioenfonds maakt onderdeel uit van de maatschappij en heeft daarin haar eigen verantwoordelijkheden. Dit betekent dat thema's als milieu, sociale aspecten en goed bestuur (ESG) een belangrijke plek innemen in het beleggingsbeleid. Het Bestuur heeft de overtuiging dat maatschappelijk verantwoord beleggen op termijn leidt tot tenminste gelijke en naar verwachting hogere rendementen, omdat wij verwachten dat ook de waarde van de bedrijven met duurzaam beleid zal toenemen. Wij hebben de ambitie om op het gebied van ESG, een bovengemiddelde prestatie leveren.

Het Bestuur heeft op basis van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties besloten de focus te leggen op doel 7 (betaalbare schone energie) en doel 12 (verantwoordelijke consumptie en productie).

We hebben in 2019 op meerdere momenten uitdrukkelijk stilgestaan bij het verantwoord beleggingsbeleid. Tijdens een studiedag hebben wij met externe deskundigen de actuele ontwikkelingen op het gebied van duurzaam beleggen besproken. Dit betreft zowel de wetgeving als initiatieven in de sector alsmede het klimaatakkoord en de uitwerking van het IMVB-convenant. Daarnaast is stilgestaan bij de lange termijn impact van klimaatscenario's. In 2019 is een klimaatbeleid uitgewerkt dat begin 2020 is vastgesteld door het Bestuur.

Naast beleid is ook aandacht besteed aan communicatie naar de deelnemers. Zo worden sinds dit jaar de bedrijven en overheden die wij als pensioenfonds uitsluiten weergegeven op de website. Tevens is een verslag van de stemmen die het pensioenfonds uitbrengt op aandeelhoudersvergaderingen elk kwartaal beschikbaar op de website.

Het Bestuur heeft meerdere instrumenten om het duurzaamheidsbeleid vorm te geven:

Uitsluitingenbeleid

Met het uitsluitingenbeleid wordt voorkomen dat de door deelnemers ingelegde premies worden belegd in activiteiten die niet duurzaam zijn.

Het pensioenfonds sluit bedrijven uit op zes vooraf gedefinieerde criteria:

Gedragscriteria

- Niet naleven van de UN Global Compact richtlijnen. Bedrijven worden gescreend op hun gedrag ten aanzien van tien door de VN gedefinieerde principes voor verantwoord ondernemerschap. Deze Global Compact principes betreffen mensenrechten, werknemersrechten, milieu en anticorruptie.
- Betrokkenheid bij kinderarbeid. Dit betreft zowel de directe betrokkenheid als het werken met leveranciers in de toevoerketen die gebruik maken van kinderarbeid.
- Betrokken bij de productie van controversiële wapens. Onderdeel hiervan is de wettelijke verplichting tot de uitsluiting van bedrijven die betrokken zijn bij de productie, verkoop of distributie van clustermunities.
- Het Bestuur heeft daarnaast besloten om bedrijven uit te sluiten die betrokken zijn bij de productie van biologische wapens, chemische wapens, witte fosfor, verarmd uranium en kernbommen.
- Betrokkenheid bij genetisch gemodificeerde planten en zaden.
- Een hoge score op ESG-controverses.

Daarnaast worden de ondernemingen die zich in de index bevinden bij de 10% slechtst scorende ondernemingen op het gebied van ESG, per sector en per regio, uitgesloten van de beleggingsportefeuille. Omdat het ernaar uitziet dat dit extra criterium mogelijk niet tot een duidelijke verbetering van onze ESG-score zou kunnen leiden, wordt dit begin 2020 geëvalueerd.

Het onderzoek naar bedrijven in relatie tot deze uitsluitingscriteria wordt uitgevoerd door een gespecialiseerde externe partij, die hiervoor circa 11.000 ondernemingen beoordeelt. Elk kwartaal wordt de uitsluitingslijst geëvalueerd en waar nodig aangepast.

Stembeleid

Het pensioenfonds heeft een eigen stembeleid ontwikkeld en geïmplementeerd. Op basis hiervan brengt het pensioenfonds zijn stem uit op de aandeelhoudersvergaderingen van de ondernemingen waar het pensioenfonds direct aandelen in houdt.

In 2019 zijn 9.715 stemmen uitgebracht op 781 aandeelhoudersvergaderingen. Het eigen stembeleid leidt ertoe dat in 17,5% van de stemmen tegen de voorstellen van het management is gestemd. Verhoudingsgewijs gebeurde dit het meest bij beloningsvoorstellen. Slechts in 44% van de gevallen werd het voorgestelde beloningsbeleid gesteund.

Met het stembeleid geeft het pensioenfonds invulling aan zijn verantwoordelijkheid als lange termijn aandeelhouder en wordt beoogd om het beleid van de ondernemingen waarin geïnvesteerd wordt positief te beïnvloeden.

Engagement

Het pensioenfonds heeft een engagementprogramma waarin twee thema's worden behandeld. Het eerste is gericht op klimaat en gaat de dialoog aan met 20 bedrijven met een zeer hoge CO₂-uitstoot. Het tweede programma is gericht op de voedselketen. In de productie van onder andere koffie is een verhoogd risico op slechte arbeidsomstandigheden voor de werknemers. Hiertoe wordt zowel met producenten als retailers de dialoog aangegaan om de standaarden te verhogen en zo de arbeidsomstandigheden te verbeteren en gedwongen (kinder)arbeid uit te bannen. Beide programma's sluiten goed aan op de Sustainable Development Goals waarop het pensioenfonds de focus legt.

Selectie vermogensbeheerders

Naast het uitsluiten, stemmen en engagement hanteert het Bestuur ook duurzaamheidscriteria bij het selecteren van vermogensbeheerders. Deze criteria betreffen enerzijds de vermogensbeheerder zelf, zoals de governance structuur en het gehanteerde beloningsbeleid. Anderzijds betreft dit de wijze waarop de vermogensbeheerder in staat is om individuele bedrijven te beoordelen op duurzaamheid en dat op een adequate manier te betrekken in het eigen beleggingsproces.

IMVB-convenant

Het Bestuur heeft in 2018 het IMVB-convenant ondertekend. Dit convenant is het resultaat van een samenwerking tussen ngo's, vakbonden, overheid en pensioenfondsen. Deze samenwerking draagt bij aan maatschappelijk draagvlak van het verantwoord beleggingsbeleid van pensioenfondsen en kan bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke dilemma's. Het doel van het convenant is het versnellen van de implementatie van twee richtlijnen: de UN Guiding Principles on Business and Human Rights en de OESO-richtlijnen voor multinationals. Concreet betekent dit dat deze richtlijnen worden verankerd in het beleid en in contracten met derden en dat er volgens deze richtlijnen wordt gehandeld. In 2019 is het convenant verder uitgewerkt en vertaald in handvatten voor implementatie bij pensioenfondsen. In 2020 worden deze richtlijnen door het pensioenfonds geïmplementeerd.

Klimaat

Het Bestuur heeft besloten om te beleggen in zogenoemde green bonds, overheids- en bedrijfsobligaties die expliciet ten doel hebben om groene projecten te financieren. Dit wordt geïmplementeerd bij het inwerking treden van het beleggingsplan 2020. In 2019 is tevens het beleid ten aanzien van de klimaatgerelateerde karakteristieken en risico's in de portefeuille uitgewerkt.

3.5 Implementatie IORPII-richtlijn

In 2018 is bekend geworden dat er een Europese pensioenfondsrichtlijn komt, die in werking treedt op 1 september 2020. De belangrijkste onderdelen van deze richtlijn zien toe op communicatieverplichtingen en sleutelposities.

Communicatieverplichtingen

Een aantal onderdelen van IORP II is inmiddels in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd, waaronder de uitbreiding van het UPO met extra informatie over bijvoorbeeld de werkgevers- en werknemerspremie, kosten (bij premieovereenkomsten) en informatie over de dekkingsgraad. Die informatie moet worden vermeld op het UPO 2019, over de stand per einde 2018.

Op het UPO dat in 2020 wordt verstrekt, worden voor het eerst drie scenario's voor het ouderdomspensioen opgenomen (Uniforme Reken Methodiek (URM)). Hierin worden de gevolgen van een positief, neutraal en een negatief scenario geschetst. Het pensioenfonds heeft dit inmiddels volledig geïmplementeerd.

Sleutelfuncties

Naast de informatieverstrekking gaat richtlijn IORP II met name over verbetering van de organisatiestructuur van pensioenfondsen met het oog op een betere beheersing van risico's. Er worden hiertoe drie sleutelfuncties in de organisatie benoemd: naast de actuariële functie is dat het risicomanagement en als derde de interne auditfunctie. Ook dit punt is opgenomen in de wet die heeft geleid tot aanpassing van onder andere de Pensioenwet. Het Bestuur heeft bij de inrichting van haar bestuursfuncties rekening gehouden met de invoering van deze sleutelposities. Wat hierbij complicerend is, is dat sommige sleutelhouders in geen enkele commissie zitting mogen hebben (anders dan toehoorder) of beperkt zijn in het aantal commissies waarin zitting wordt genomen. Dit maakt dat de bestuurlijke bezetting steeds verder onder druk komt te staan. Ook vereisen deze sleutelposities kennis en vaardigheden die verdere opleidingen vragen van bestuurders. Daarom is in het voorjaar van 2020 besloten de beide sleutelfunctiehouders extern te beleggen. Wij zullen in de loop van 2020 de beoogde sleutelfunctiehouders aan DNB voordragen, ter toetsing. Dit alles is gericht op volledige implementatie per 1 september 2020. Met de beoogde bezetting van bestuurders in commissies en de beoogde invulling van sleutelfuncties voldoet ons pensioenfonds aan de vereisten rondom IORPII.

3.6 Uitbestedingen

Ons pensioenfonds heeft haar activiteiten in hoge mate uitbesteed. Mede gezien het mogelijke samengaan met Bpf Bakkers en de te behalen inkoopvoordelen, zijn in 2019 offertetrajecten afgerond met betrekking tot de aanstelling van de certificerend accountant en de custodian.

Het Bestuur heeft besloten om Deloitte aan te stellen als certificerend accountant. Het voorstel dat Deloitte gedaan heeft was qua prijs en onderbouwing van de werkzaamheden het meest aansluitend bij de fase waarin het pensioenfonds zich bevindt. Mede als gevolg van deze overgang heeft het pensioenfonds aanzienlijke besparing ten opzichte van de vorige accountant gerealiseerd.

In 2019 hebben Bpf Bakkers en Bpf Zoetwaren gezamenlijk een selectieproces gestart voor een custodian die beide pensioenfondsen kan bedienen. Door dit gezamenlijk uit te besteden, bleek al snel dat aanzienlijke inkoopvoordelen behaald konden worden. Dit proces is eind 2019 afgerond en heeft ertoe geleid dat BNY Mellon de custodian is voor beide pensioenfondsen.

Bij onze huidige pensioenuitvoerder is een veranderprogramma gestart, zijnde 'TKP Connect.' Dit veranderprogramma krijgt vorm langs een aantal uitgangspunten. Ingegeven door ontwikkelingen in bijvoorbeeld Retail willen mensen vooral snel en gemakkelijk – en bovendien plaats- en tijdonafhankelijk – hun pensioenzaken regelen. Hun

informatiebehoefte wordt steeds individueler en persoonlijker, ze willen relevantere informatie en zelf het kanaal bepalen. De klantbeleving moet bovendien consistent zijn en daar – over alle kanalen heen – naadloos op aansluiten.

Het Bestuur is van mening dat het TKP Connect programma uitstekend aansluit bij het beleid van het pensioenfonds. Onderdeel van deze dienstverlening zal een Cloud oplossing zijn. Wij zijn met TKP in overleg over de wijze van implementatie van deze Cloud oplossing en de beheersing van bijbehorende risico's.

3.7 Verkennend onderzoek naar onderscheidend vermogen

Omdat draagvlak voor een bedrijfstakpensioenfonds vanuit de achterban essentieel is, heeft in 2019 een verkenning plaatsgevonden over het (gewenste) onderscheidend vermogen van het pensioenfonds in aansluiting op onze missie en visie.

Dit verkennend hebben wij met onze opdrachtgever gesproken, zijnde de Sociale Partners in de Zoetwarenindustrie. Wij hebben in het najaar diverse overleggen met hen gehad. In deze overleggen is nogmaals bevestigd dat de Sociale Partners de voordelen inzien van een bedrijfstakpensioenfonds. Ook het mogelijk samengaan met Bpf Bakkers is in die overleggen besproken en heeft voldoende aanleiding gegeven om te concluderen dat er draagvlak is vanuit de achterban voor een eigen pensioenfonds.

Gedurende 2019 is dit onderwerp niet verder uitgewerkt, hangende de discussie over het nieuwe pensioenstelsel.

3.8 Onderzoek naar de positie van ZZP'ers en uitzendkrachten

Er is een brede maatschappelijke discussie ontstaan over de aansluiting van ZZP'ers bij bedrijfstakpensioenfonds. Een eerste inventarisatie door het pensioenfonds leert dat het aantal ZZP'ers in de sector erg beperkt is. De omvang van ons pensioenfonds in het Nederlandse pensioenlandschap, in combinatie met het beperkt aantal ZZP'ers in de sector heeft het Bestuur doen besluiten om dit onderzoek voorsnog geen vervolg te geven. Daarnaast worden pensioenaanspraken van uitzendkrachten veelal opgebouwd in een verplichtgestelde pensioenregeling bij een ander Bpf. Of de pensioenopbouw van deze uitzendkrachten bij het pensioenfonds moet worden ondergebracht is een discussie voor Sociale Partners aan de cao-tafel. Wij volgen uiteraard de maatschappelijke discussie over dit onderwerp nauwgezet.

3.9 Achterbanonderzoek naar ESG-opvattingen

Het pensioenfonds hecht belang aan een leefbare wereld. Het Bestuur heeft daarin zijn eigen verantwoordelijkheid. Wij vinden het belangrijk om de mening van onze deelnemers te kennen zodat we die kunnen meenemen in onze besluitvorming. Om vast te stellen hoe de achterban denkt over ons ESG-beleid, is eind 2019 een onderzoek gehouden. Begin 2020 zijn de onderzoeksresultaten bekend geworden.

Uit het onderzoek blijkt dat er gematigde steun is voor het ESG-beleid. Men ziet het als de verantwoordelijkheid van het pensioenfonds om bij de beleggingen rekening te houden met mens en milieu, maar een heel eigen beleid daarop ontwikkelen acht men niet nodig. Ongeveer de helft vindt dat het pensioenfonds als aandeelhouder in gesprek moet gaan met bedrijven over zaken als bonusbeleid, arbeidsomstandigheden of klimaatverandering. Een derde vindt het acceptabel als er voor ESG kosten gemaakt worden. Ook zegt zeker de helft (53%) dat het pensioenfonds duurzaam en verantwoord moet beleggen, ook al heeft dat mogelijk een nadelig effect op de hoogte van hun pensioen. Een op de drie deelnemers wil een nadelig effect op de hoogte van hun pensioen door maatschappelijk verantwoord te beleggen niet riskeren. Thema's die op steun van de achterban kunnen rekenen zijn: goede gezondheid en welzijn voor iedereen, economische groei en waardig werk voor iedereen en betaalbare en duurzame energie. Als uitsluitingen noemt men investeren in de wapenindustrie, bedrijven die gebruik maken van kinderarbeid en de tabaksindustrie. Met deze keuzes sluit de achterban zich aan bij de mening van het gros van de Nederlandse pensioendeelnemers. Het Bestuur voelt zich met deze uitkomsten in grote lijnen gesteund in het geformuleerde ESG-beleid.

3.10 Communicatie

In deze paragraaf wordt ingegaan op de activiteiten op het gebied van communicatie die in 2019 hebben plaatsgevonden en wordt een vooruitblik gegeven.

In ons communicatiebeleid 2017 – 2019 stonden onze ambities op het gebied van communicatie beschreven. 2019 was invulling gegeven aan de laatste fase van verbeteren van het contact met onze deelnemers. Het thema van het communicatiejaarplan 2019 was: 'We gaan in gesprek'.

Communicatie-activiteiten in 2019

De pensioenconsulent

We vinden het belangrijk dat onze deelnemers inzicht hebben in hun persoonlijke pensioensituatie. Zo kunnen ze de

juiste keuzes maken. In voorgaande jaren communiceerden we veel per post. Vanaf 2019 gaan we ook fysiek in gesprek met werkgevers en werknemers. Hiervoor zetten we onze pensioenconsulent in. Zij bezoekt werkgevers en helpt (HR-)medewerkers inzicht te krijgen in pensioen. De reacties op de inzet van de pensioenconsulent zijn zeer positief.

Samenwerking met VBZ

We hebben aan VBZ gevraagd ons te helpen om pensioen onder de aandacht te brengen bij werkgevers. Eén van de middelen die we daarvoor inzetten is de digitale nieuwsbrief van VBZ. Ook VBZ brengt onze pensioenconsulent bij werkgevers onder de aandacht. Deze samenwerking heeft onder andere geleid tot het gezamenlijk organiseren van een Pensioeninformatie bijeenkomst voor werkgevers. De eerste hiervan zou plaatsvinden in april 2020, maar deze is door de richtlijnen van de RIVM wegens Corona uitgesteld.

Nieuwe digitale omgeving voor werkgevers live

Eind 2019 is de nieuwe digitale omgeving voor werkgevers gelanceerd. De nieuwe omgeving is ingericht op basis van zogenoemde toptaken.

De teksten en functionaliteiten van de nieuwe omgeving worden continue getest en doorontwikkeld.

Hoe goed doen we het financieel?

Uit kwantitatief onderzoek kwam naar voren dat deelnemers en werkgevers meer willen weten over de financiële situatie van het pensioenfonds. Onze deelnemers vinden het belangrijk dat ze (later) genoeg pensioen hebben om van te leven.

Om de deelnemers én werkgevers te laten zien dat we zorgvuldig omgaan met hun pensioen(premie), hebben we een aantal middelen ontwikkeld die laten zien wat we doen en waarom. Het thema: Hoe groeit uw pensioen?

- Een A5-kaart met een korte uitleg bijgevoegd aan de januarimailing en het UPO.
- Een kennisquiz op de website waar deelnemers anoniem 8 vragen konden beantwoorden.

Aanhaken bij landelijke campagnes: Pensioen3daagse

Ieder jaar organiseert 'Wijzer in geldzaken' de Pensioen3daagse. In 2019 was het thema van de Pensioen3daagse 'partnerpensioen'. Aanhakend op deze campagne hebben wij de deelnemers een digitale kraskaart verzonden met als doel het partnerpensioen onder de aandacht te brengen. Op de website van het pensioenfonds was een themapagina ingericht met aanvullende informatie over het partnerpensioen. De conversie van de campagne was hoog: vanuit de digitale kraskaart hebben veel deelnemers doorgelinkt naar de themapagina. De campagne liep van 5 tot 7 november 2019.

Uniforme pensioenaangifte voor werkgevers

Samen met werkgevers en administratiekantoren zorgen we voor een goede pensioenadministratie. Daarvoor leveren zij iedere maand of vier weken pensioengegevens aan van werknemers die bij ons zijn aangesloten.

Vanaf 1 januari 2020 gaat dit via een nieuw systeem; de uniforme pensioenaangifte (UPA). Om de overgang naar dit systeem zo eenvoudig mogelijk te laten verlopen, hebben wij werkgevers en administratiekantoren hierover geïnformeerd.

Digitale pensioennieuws voor werkgevers, deelnemers en pensioengerechtigden

In 2019 is het digitaal pensioennieuws verstuurd naar onze werkgevers, deelnemers en pensioengerechtigden. Om de inhoud van het pensioennieuws voor deelnemers beter te laten aansluiten op de verschillende doelgroepen, is het pensioennieuws gesegmenteerd naar twee leeftijdsgroepen: deelnemers tot 35 jaar en deelnemers van 35 tot 67 jaar.

Pensioenflits

De Pensioenflits kwam in 2019 twee keer uit: in mei en december. De Pensioenflits is al jaren het standaard pensioenmagazine voor alle deelnemers en pensioengerechtigden. In 2020 zullen wij de effectiviteit van dit medium evalueren.

Website

De website is één van onze belangrijkste communicatiemiddelen. Het hele jaar door wordt deze geactualiseerd met onder andere de laatste informatie over onze financiële situatie, aanpassingen in de pensioenregeling en nieuwsberichten.

Zijn wij op de goede weg? Onderzoek naar onze communicatie en reputatie

We toetsen steeds vaker en beter of onze activiteiten bijdragen aan onze communicatiedoelen. We willen immers kostenbewust en effectief communiceren. Om dit te toetsen hebben we in 2019 onder andere twee onderzoeken laten uitvoeren; een kwantitatief communicatieonderzoek en een reputatieonderzoek.

In het communicatieonderzoek vroegen we hoe tevreden deelnemers en werkgevers zijn over het pensioenfonds en de communicatie. Goed om te horen dat ze ons pensioenfonds en onze communicatie gemiddeld met een 8 beoordelen.

De resultaten van dit communicatieonderzoek gebruiken we om onze communicatie en de relatie met onze deelnemers en werkgevers verder te versterken.

Naast deze twee eigen onderzoeken maken we ook gebruik van kwantitatieve gegevens die we verzamelen uit online data en externe kwalitatieve onderzoeken zoals de klantreizen die onze pensioenuitvoerder TKP uitvoert.

Vooruitblik

Eind 2019 is voor de periode 2020-2022 ons communicatiebeleid verder aangescherpt en kreeg als titel: "van nominale zorg naar zorgambitie". Onze deelnemers en werkgevers blijven daarbij centraal. We streven ernaar de verwachtingen van onze deelnemers en werkgevers te overtreffen. Wel blijven onze ambities in de basis gelijk.

Aantrekkelijkheid en imago:

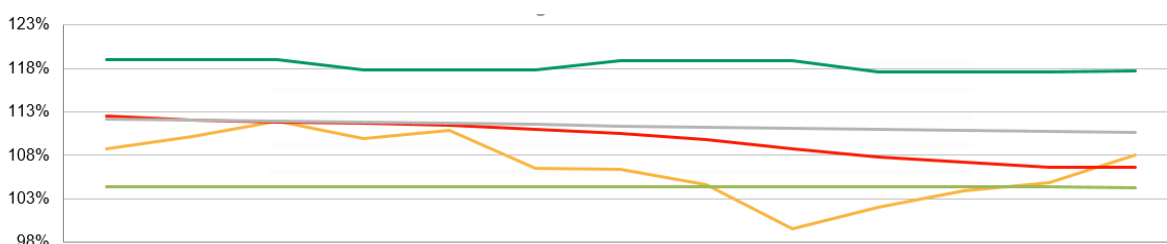
- We streven ernaar dat onze deelnemers, wanneer ze zelf zouden mogen kiezen, aangesloten willen blijven bij ons pensioenfonds. Onze communicatie moet de deelnemer een vertrouwd gevoel geven.
- Zelfredzaamheid:
Onze communicatie heeft tot doel om deelnemers goed inzicht te geven in de eigen pensioensituatie. Op basis van dit inzicht en ondersteunende middelen zoals de pensioenplanner, weten deelnemers welke keuzes ze hebben en wanneer ze in actie moeten komen.

Om hier invulling aan te geven stellen we jaarlijks een communicatiejaarkalender op. In de communicatiejaarkalender zijn projecten opgenomen met bijbehorende actieplannen die gaan bijdragen aan het bereiken van onze doelstellingen.

4 Financiële positie en beleid in 2019

4.1 Financiële opzet en positie

Ontwikkeling dekkingsgraden 2019



	dec-18	jan-19	feb-19	mrt-19	apr-19	mei-19	jun-19	jul-19	aug-19	sep-19	okt-19	nov-19	dec-19
DG actueel	108,8%	110,2%	112,0%	109,9%	110,9%	106,5%	106,4%	104,6%	99,6%	102,1%	103,9%	104,9%	108,0%
BDG	112,5%	112,1%	111,9%	111,7%	111,5%	111,0%	110,6%	109,8%	108,8%	107,8%	107,2%	106,7%	106,6%
BDG herstelplan	112,2%	112,1%	111,9%	111,8%	111,7%	111,5%	111,4%	111,3%	111,1%	111,0%	110,9%	110,7%	110,6%
VEV	119,0%	119,0%	119,0%	117,8%	117,8%	117,8%	118,9%	118,9%	118,9%	117,6%	117,6%	117,6%	117,7%
MVEV	104,4%	104,4%	104,4%	104,4%	104,4%	104,4%	104,4%	104,4%	104,4%	104,4%	104,4%	104,4%	104,3%

De beleidsdekkingsgraad is in 2019 gedaald van 112,5% tot 106,6%. Eind 2019 is de beleidsdekkingsgraad hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) van 104,3% (2018: 104,4%) en lager dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist eigen vermogen van 117,7% (2018: 119,0%). Daarmee is er eind 2019 nog steeds sprake van een reservetekort. Omdat de beleidsdekkingsgraad ook beneden de grens van 110% lag zijn de pensioenen niet geïndexeerd.

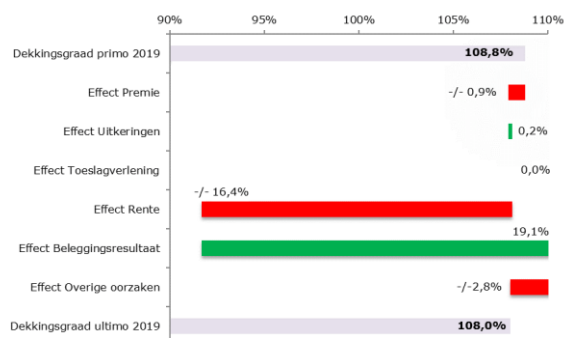
Herstelplan

In het herstelplan werkt het pensioenfonds de maatregelen uit die ertoe leiden dat de beleidsdekkingsgraad weer boven het vereist eigen vermogen komt. Op 22 maart 2019 heeft het pensioenfonds een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB. Op basis van de ingediende stukken heeft DNB ingestemd met het herstelplan. Op grond van het ingediende herstelplan zou de beleidsdekkingsgraad ultimo 2019 110,6% zijn. Met een beleidsdekkingsgraad van 106,6% ultimo 2019 loopt het pensioenfonds achter op het herstelplan. Het achterblijven wordt veroorzaakt door de daling van de rente. In het herstelplan wordt verondersteld dat er geen rente-effect optreedt, omdat op voorhand niet aan te geven is hoe de rente zich zal ontwikkelen. De rente-effecten zijn zichtbaar in de resultaten als gevolg van wijziging rentetermijnstructuur en de resultaten op beleggingsopbrengsten.

Ieder jaar wordt opnieuw getoetst of binnen een periode van 10 jaar herstel tot het vereist eigen vermogen mogelijk is. Dit herstel vindt op basis van het plan binnen enkele jaren plaats door het verwachte toekomstige rendement en door het niet of gedeeltelijk verhogen van de pensioenaanspraken en -rechten.

In maart 2020 is een nieuw herstelplan ingediend bij de toezichthouder. In dit geactualiseerde herstelplan stijgt de dekkingsgraad naar verwachting in 2024 boven het vereiste niveau.

Ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad



4.2 Actuariële analyse van het resultaat

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De financiële positie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie is naar de mening van de waarmede actuaris niet voldoende. De aangegane verplichtingen zijn groter dan waarschijnlijk kan worden waargemaakt, ook omdat er een toeslag ambitie is uitgesproken.

Analyse van het resultaat

In onderstaand overzicht is de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten opgenomen:

(bedragen Euro x 1.000)	2019	2018
Resultaat wijziging rentetermijnstructuur	-406.126	-107.964
Resultaat beleggingsopbrengsten	436.352	-21.033
Resultaat premie	-13.028	-14.380
Resultaat waardeoverdrachten	-124	75
Resultaat kosten	573	375
Resultaat uitkeringen	-124	-418
Resultaat kanssystemen inzake o.a. sterfte en arbeidsongeschiktheid	359	-819
Resultaat toeslagverlening	7	-9.208
Resultaat wijziging actuariële grondslagen	0	62.336
Resultaat andere oorzaken	2.166	2.530
Totaal resultaat	20.055	-88.506

Kostendeekkende premie

Het pensioenfonds voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendeekkende premie.

Bedragen x € 1.000

Premie voor risico pensioenfonds	Zuiver	Gedempt	Feitelijk
• Actuarieel benodigde koopsom - regulier	69.461	26.993	48.667
• Actuarieel benodigde koopsom - risicopremie	2.804	1.670	1.670
• Opslag voor vereist eigen vermogen	14.847	21.510	10.353
• Opslag voor uitvoeringskosten	5.245	4.099	4.803
• Risicopremie ANW aanvulling	4.004	1.587	2.718
Toetswaarde premie	96.361	55.859	68.211

4.3 Financieel beleid en beleidskeuzes

Om te voldoen aan de door het pensioenfonds gestelde ambitie van het verhogen van de pensioenen voor zover mogelijke met de prijsinflatie, is het belangrijk om zo spoedig mogelijk weer over voldoende vermogen te bezitten. Dit is van belang om de pensioenen waardevast te houden door middel van toeslagverlening. Onderdeel van het financieel beleid zijn de uitvoeringskosten. Het pensioenfonds wil zo efficiënt mogelijk met de middelen omgaan.

4.3.1 Uitvoeringskosten

Het pensioenfonds maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Deze kosten worden onderverdeeld in kosten voor de pensioenuitvoering en vermogensbeheer. Het Bestuur vindt het belangrijk transparant te zijn over deze kosten. De kosten worden gepresenteerd met inachtneming met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en AFM.

Het pensioenfonds heeft meegedaan aan het LCP-kostenbenchmarkonderzoek 2019. LCP maakt onafhankelijke vergelijkingen tussen Nederlandse pensioenfonds. Uit dit onderzoek blijkt dat in 2018 de pensioenuitvoeringskosten

van het pensioenfonds per deelnemer lager zijn dan de verwachting van € 229 op basis van vergelijkbare pensioenfonds. Het Bestuur wil zo efficiënt mogelijk met de financiële middelen van het pensioenfonds omgaan en ziet door het onderzoek bevestigd op de goede weg te zijn.

De vermogensbeheerkosten en transactiekosten van het pensioenfonds als percentage van het belegd vermogen zijn in 2018 hoger dan de verwachting van 0,39% (vermogensbeheerkosten) en 0,09% (transactiekosten) op basis van vergelijkbare pensioenfonds. De hogere kosten gaan samen met hogere beleggingsrendementen. Het vijf-jaarrendement van het pensioenfonds is gemiddeld 7,63% (vergelijkende pensioenfonds: 6,80%) per jaar, terwijl de totale kosten vermogensbeheer 0,55% (vergelijkende pensioenfonds: 0,49%) per jaar betreffen. Het Bestuur wil benadrukken dat er een verband is tussen beleggingsrendement, risico's en vermogensbeheerkosten en stelt dat het netto beleggingsrendement in de periode tussen 2018 en 2014 hoger is geweest dan bij vergelijkbare pensioenfonds. De iets hogere vermogensbeheerkosten vindt het Bestuur daarom acceptabel.

	2019	2018
Pensioenuitvoeringskosten (in euro per deelnemer)	€ 146	€ 148
Vermogensbeheerkosten (als percentage van het gemiddeld belegd vermogen)	0,37%	0,42%
Transactiekosten (als percentage van het gemiddeld belegd vermogen)	0,15%	0,16%
Totaal kosten vermogensbeheer	0,52%	0,58%

Toerekening kosten

Diverse overige kosten kunnen niet direct toegerekend worden aan de pensioenuitvoering of het vermogensbeheer. Deze kosten betreffen o.a. kosten voor Bestuur en commissies, externe adviseurs en toezichhouders. Deze kosten bedragen in 2019 € 1.635 duizend (2018: € 1.562 duizend). De kosten zijn naar rato verdeeld over pensioenuitvoeringskosten en vermogensbeheerkosten. De verhouding van deze verdeling is het percentage van pensioenuitvoeringskosten ten opzichte van de vermogensbeheerkosten. In 2019 bedraagt het deel van de kosten dat toegerekend is aan de beleggingsopbrengsten € 1.097 duizend (2018: € 1.106 duizend) en aan de pensioenuitvoeringskosten € 538 duizend (2018: € 456 duizend). Deze toerekening van kosten is niet in de jaarrekening van toepassing. In de jaarrekening worden al deze toegerekende kosten onder pensioenuitvoeringskosten verantwoord.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten per deelnemer zijn in 2019 licht gedaald van € 148 naar € 146. De daling wordt veroorzaakt door een hoger aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. De pensioenuitvoeringskosten zijn slechts beperkt gestegen. Het Bestuur is tevreden in staat te zijn bij nagenoeg gelijkblijvende kosten de dienstverlening voor meer deelnemers te kunnen uitvoeren.

(bedragen Euro x 1.000)	2019	2018
Administratie	2.426	2.402
Accountantskosten	239	206
Controle en advieskosten actuaris	116	170
Kosten adviseurs	490	480
Contributies en bijdragen	182	189
Bestuurskosten	476	462
Overig	213	227
Totaal kosten pensioenuitvoering	4.142	4.136
Toerekening kosten aan vermogensbeheer	-1.097	-1.106
Totaal kosten pensioenuitvoering na toerekening kosten	3.045	3.030

	2019	2018
Aantal actieve deelnemers	9.826	9.596
Aantal pensioengerechtigden	11.041	10.849
Totaal aantal	20.867	20.445

Vermogensbeheerkosten

De totale vermogensbeheerkosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen zijn in 2019 gedaald van 0,58% tot 0,52%. De daling wordt met name veroorzaakt door een hoger gemiddeld belegd vermogen en ook door een daling van de beheerkosten. Het effect wordt enigszins getemperd door hogere transactiekosten. Het Bestuur is tevreden met deze ontwikkeling, maar volgt de stijging van de transactiekosten nauwlettend.

(bedragen Euro x 1.000)

2019	Beheerkosten	Transactiekosten	Totaal
Kosten per beleggingscategorie			
Vastgoed	1.453	958	2.411
Vastrentende waarden	3.601	1.918	5.519
Aandelen	2.258	1.063	3.321
Derivaten	220	327	547
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën	7.532	4.266	11.798
Overige kosten			
Kosten fiduciair beheer	990		990
Custodian (BNY)	417		417
Overige vermogensbeheer	209		209
Toerekening kosten aan vermogensbeheer	1.097		1.097
Totaal overige kosten vermogensbeheer	2.713		2.713
Totaal kosten	10.245	4.266	14.511

(bedragen Euro x 1.000)

2018	Beheerkosten	Transactiekosten	Totaal
Kosten per beleggingscategorie			
Vastgoed	1.147	912	2.059
Vastrentende waarden	3.532	2.064	5.596
Aandelen	2.202	925	3.127
Derivaten	197	124	321
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën	7.078	4.025	11.103
Overige kosten			
Kosten fiduciair beheer	973		973
Custodian (BNY)	421		421
Overige vermogensbeheer	992		992
Toerekening kosten aan vermogensbeheer	1.106		1.106
Totaal overige kosten vermogensbeheer	3.492		3.492
Totaal kosten	10.570	4.025	14.595

(bedragen Euro x 1.000)	2019	2018
Gemiddeld belegd vermogen	2.757.357	2.509.324

Aansluiting kosten vermogensbeheer met de jaarrekening:

In de jaarrekening is een totaal van € 5.107 (2018: € 6.237) aan kosten vermogensbeheer verantwoord. Dit gaat om de kosten waaraan een factuur ten grondslag ligt. Het resterende deel van de vermogensbeheerkosten en transactiekosten worden in de jaarrekening als negatief indirect beleggingsrendement meegenomen.

Transactiekosten

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie uit te voeren. Deze kosten zijn veelal op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat niet altijd bij transacties de kosten separaat in rekening worden gebracht. Daarnaast is het bij participaties in beleggingsfondsen niet exact te bepalen welke kosten er zijn gemaakt, hiervoor is er een schatting gemaakt van de turnover in de portefeuille. Op basis van gemiddelde transactiekosten in de markt zijn de kosten bij benadering bepaald.

Onderstaand de belangrijkste gehanteerde veronderstellingen:

Individuele beleggingstitels en/of derivaten:

- Aandelen, Vastrentende waarden en OTC-derivaten (FX-spots en forwards/Interest Rente Swaps/futures).

In geval van aan- en verkoop van discretionaire aandelen en futures zijn de werkelijk door brokers in rekening gebrachte transactiekosten gerapporteerd. De impliciete kosten zijn in overeenstemming met de PRIIPS-methodologie berekend.

- Externe managers

In geval van externe mandaten worden de kosten opgevraagd bij de externe manager. Hierbij heeft NNIP expliciet gevraagd voor het aanleveren van data conform de PRIIPS-methodologie.

Beleggingsfondsen

Bij de bepaling van de transactiekosten van beleggingsfondsen dient onderscheid te worden gemaakt in directe en indirecte transactiekosten. Directe transactiekosten bij beleggingsfondsen betreffen de in- en uitstapvergoedingen en de indirecte transactiekosten zijn de kosten bij aan- en verkoop van beleggingstitels binnen het betreffende fonds.

Directe transactiekosten (in- en uitstapvergoeding)

Beleggingsfondsen

In geval van transacties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen is de berekening complexer en zijn meerdere methodes om de transactiekosten te bepalen. Er is gebruik gemaakt van de volgende stappen, in lijn met de Aanbevelingen van de Pensioenfederatie:

I. Overgenomen uit de transactiebedragen welke zijn benoemd in de aangeleverde transactieformulieren, zijnde de werkelijk afgerekende bedragen.

II. Bedragen aangeleverd door de externe beheerder van het beleggingsfonds.

III. Door NN IP benaderd door de entry of exit fee percentage te vermenigvuldigen met de transactiewaarde.

Met betrekking tot de kosten vermogensbeheer moet worden opgemerkt dat op dit moment nog niet voor alle kostensoorten eenduidige definities bestaan en bovendien verschillende schattingsmethodieken kunnen worden gehanteerd. Definities en schattingsmethodieken kunnen derhalve per vermogensbeheerder verschillen.

Indien data van externe fondsen en/of managers in de rapportage zijn opgenomen, is het belangrijk ook hiermee rekening te houden bij de beoordeling van de kosten.

Indirecte transactiekosten

Over indirecte kosten schrijft de Pensioenfederatie het volgende:

Met betrekking tot transactiekosten die in de beleggingsfondsen worden gemaakt wordt look through toegepast. Dit betreft de kosten bij aan- en verkoop van beleggingstitels, acquisitiekosten binnen die beleggingsfondsen of ingeval van fund-of fundstructuren in- en uitstapvergoedingen bij onderliggende beleggingsfondsen.

De aanlevering inzake indirecte transactiekosten vindt plaats vanuit de externe beheerder van deze fondsen.

4.3.2 Toeslagen- en kortingsbeleid

Toeslagenbeleid

Het pensioenfonds heeft de ambitie om de pensioenen zoveel mogelijk met prijsinflatie te verhogen. Het toeslagenbeleid volgt de maximaal toegestane ruimte binnen het nieuwe Financieel Toetsingskader:

- Er wordt pas toeslag verleend, de pensioenen verhoogd, bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 110%.
- De hoogte van de toeslag is zodanig dat steeds tijdig aan de eisen van het herstelplan wordt voldaan. Dat

wil zeggen dat herstel van de beleidsdekkingsgraad naar het vereist eigen vermogen binnen 10 jaar mogelijk is.

- De hoogte van de toeslag is zodanig dat steeds aan de eis van toekomstbestendig indexeren wordt voldaan. Dat wil zeggen dat de toeslag niet hoger is dan de toeslag die levenslang kan worden gegeven, rekening houdend met het niveau van de beleidsdekkingsgraad.
- Voor het besluit inzake de toeslagverlening per 1 januari is de beleidsdekkingsgraad per eind oktober van het voorgaande boekjaar bepalend.
- Een eventuele toeslag wordt bepaald door het verschil tussen het vereist eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad per eind oktober naar rato toe te passen op de CPI oktober – oktober.
- Gemiste toeslagen uit het verleden kunnen worden ingehaald mits de beleidsdekkingsgraad boven de inhaalindexatiegrens ligt. De inhaalindexatiegrens is het maximum van het vereist eigen vermogen en de grens waarbij volgens de toekomstbestendig indexeren eis volledig kan worden geïndexeerd. Een vijfde van het surplus boven de inhaalindexatiegrens kan worden ingezet voor inhaalindexatie. Bij de inhaalindexatie wordt alleen rekening gehouden met de indexatieachterstanden, die zijn opgelopen na 1 januari 2016.
- Het compenseren van eventuele kortingen op de opgebouwde rechten vindt volgens dezelfde richtlijnen plaats, waarbij eerst kortingen gecompenseerd worden voordat gemiste toeslagen worden ingehaald.
- Achterstanden in toeslagen worden vanaf 1 januari 2016 individueel bijgehouden en wanneer mogelijk gerepareerd. Hierbij wordt het fifo-systeem gehanteerd. Vanaf 1 januari 2016 ontstaat de eerste achterstand. Het betreft de toeslag die per 1 januari 2016 gegeven had kunnen worden op basis van de inflatie in 2015.

In onderstaand overzicht zijn de achterstanden in toeslagverlening opgenomen:

	<i>Gemiste toeslag</i>	<i>Cumulatief</i>
Per 1 januari van het jaar 2016	0,41%	0,41%
Per 1 januari van het jaar 2017	0,36%	0,77%
Per 1 januari van het jaar 2018	1,26%	2,04%
Per 1 januari van het jaar 2019	1,27%	3,34%
Per 1 januari van het jaar 2020	1,73%	5,12%

Kortingsbeleid

Het pensioenfonds heeft besloten om de richtlijnen van het nieuwe Financieel Toetsingskader te hanteren voor het kortingsbeleid (het verlagen van pensioenaanspraken en -rechten):

- Als de beleidsdekkingsgraad in het herstelplan niet binnen 10 jaar stijgt naar het niveau van het vereist eigen vermogen, wordt een korting doorgevoerd. Deze verlaging van de pensioenaanspraken en -rechten wordt tijdsevenredig uitgesmeerd over 10 jaar en is voorwaardelijk. Als de beleidsdekkingsgraad vervolgens sneller herstelt dan verwacht, dan zal niet de gehele korting hoeven worden doorgevoerd.
- Als de beleidsdekkingsgraad 5 jaar onafgebroken onder het minimaal vereist eigen vermogen ligt en de dekkingsgraad in het laatste jaar ook onder het minimaal vereist eigen vermogen ligt, wordt een onvoorwaardelijke korting doorgevoerd. Deze verlaging van de pensioenaanspraken en -rechten wordt zodanig uitgesmeerd over de tijd dat in principe 1% per jaar wordt gekort, met een maximale uitsmeerperiode van 10 jaar. Ook als het tekort groter is dan 10%, wordt de korting tijdsevenredig uitgesmeerd over 10 jaar.
- Kortingen worden individueel bijgehouden en wanneer mogelijk gerepareerd.

4.3.3 Financieringsbeleid

Financieringssysteem en ABTN

In de uitvoeringsovereenkomst tussen het pensioenfonds en de aangesloten werkgevers geldt dat de werkgevers zich jegens het pensioenfonds hebben verbonden tot het betalen van de op grond van de abtn verschuldigde pensioenpremie.

De wijze waarop de gedempte kostendekkende premie en de verschuldigde premie bij het pensioenfonds wordt bepaald wordt hieronder toegelicht.

Het pensioenfonds hanteert een doorsneepremie voor de basisregeling. Dit betekent dat deelnemers van alle leeftijden een gelijk percentage pensioenpremie bijdragen. Er wordt premie betaald over dat deel van het salaris waarover pensioen wordt opgebouwd (de pensioengrondslag). Voor de excedentregeling wordt een actuariële premie gerekend; deelnemers betalen premie die afhankelijk is van leeftijd en geslacht.

Bij de premie bepaling streeft het pensioenfonds naar:

- toename van de toekomstige aanspraken op pensioen;
- de opslag voor solvabiliteit (genoeg vermogen hebben) voor de onvoorwaardelijke delen van de pensioenovereenkomst;
- gedeeltelijke financiering van de toeslagambitie;
- het kunnen voldoen van de uitvoeringskosten.

In de Pensioenwet staan regels over de gedempte kostendekkende premie. De feitelijke premie van het pensioenfonds over 2019 is niet lager dan deze gedempte kostendekkende premie. De gedempte kostendekkende premie wordt bepaald op basis van een maximaal verwacht rendement van het FTK. Vanaf het begin van de premieperiode is de rente gedaald, waardoor ook de premiedekkingsgraad is gedaald. De premiedekkingsgraad is een graadmeter waarmee wordt weergegeven of het eigen vermogen stijgt of daalt als gevolg van premiebetalingen. Omdat de premiedekkingsgraad nu over een langere periode laag is, heeft het Bestuur in het kader van evenwichtige belangenafweging besloten om gedurende 2019 het premiebeleid van het pensioenfonds te evalueren. In hoofdstuk 3.1 kunt u de uitkomsten lezen.

De afgelopen vijf jaar hebben de premiepercentages zich als volgt ontwikkeld:

	2019	2018	2017	2016	2015
Reguliere pensioenpremie	24,6%	24,6%	24,6%	24,5%	25,2%
VPL pensioenpremie	3,0%	3,0%	3,0%	3,1%	2,4%
Totaal	27,6%	27,6%	27,6%	27,6%	27,6%

Premievrijstelling

Als een deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet het reglement in een premievrije opbouw. Voor de voortzetting van de pensioenopbouw is over dit inkomensgedeelte geen bijdrage verschuldigd.

Vrijstellingen en vrijwillige aansluitingen

In bepaalde gevallen kan een werkgever vrijstelling van de verplichte deelname aan de pensioenregeling aanvragen. De voorwaarden hiervoor staan in het Vrijstellings- en Boetebesluit Wet Bpf 2000.

De pensioenregeling van de werkgever moet wel minimaal gelijkwaardig zijn, vergeleken met de pensioenregeling van het pensioenfonds. Daarom moeten de vrijgestelde werkgevers minimaal eens in de vijf jaar aantonen dat zij tenminste een gelijkwaardige pensioenregeling hanteren voor de werknemers. Een uitzondering hierop is vrijstelling op basis van onvoldoende beleggingsrendement. In dat geval moet de pensioenregeling van de werkgever ten minste dezelfde aanspraken op individueel niveau opleveren.

Ook een bedrijf dat niet valt onder de verplichtstelling kan zich vrijwillig aansluiten bij het pensioenfonds. De aanvraag hiervoor wordt in voorkomende gevallen door het Bestuur behandeld.

5 Beleggingsbeleid

Algemeen

De ingelegde pensioenpremies worden belegd met als doel om voldoende rendement te behalen voor het nakomen van de nominale verplichtingen en het realiseren van de ambitie. Daarbij houdt het Bestuur rekening met verantwoorde risico's, kostenefficiëntie, transparantie en maatschappelijk verantwoord beheer. Uitgangspunten bij het vaststellen van de beleggingsportefeuille zijn de aard en omvang van de verplichtingen, het risicobudget en de eisen die voortvloeien uit de pensioenwetgeving.

Beleggingsbeleid

Ter beoordeling en bewaking van de uitvoering van het totale beleggingsbeleid stelt het Bestuur jaarlijks, uitgaande van het strategisch beleid, een normportefeuille vast. Hierbij kijkt het Bestuur naar de samenstelling van de portefeuille aan het einde van het jaar, het risico van de beleggingen ten opzichte van de verplichtingen gegeven de huidige financiële positie en de verwachtingen voor de financiële markten. De beleggingsadviescommissie heeft hierin een adviserende rol richting het voltallige Bestuur. Het Bestuur bespreekt vervolgens het beleggingsbeleid jaarlijks met het Verantwoordingsorgaan. Periodiek ontvangt het Verantwoordingsorgaan de risico- en vermogensbeheer-rapportages.

Asset Liability Management

Minimaal eens per drie jaar wordt door het pensioenfonds een ALM-studie uitgevoerd, ter onderbouwing van het uit te voeren beleid en om de gevolgen van mogelijk gewijzigde omstandigheden in kaart te brengen. De uitvoering van het beleid van het pensioenfonds kan op grond hiervan aangepast worden. Elk kwartaal wordt in de risicorapportage een update getoond van de ALM-berekeningen, waardoor het Bestuur kan toetsen of de doelstellingen nog steeds haalbaar zijn en of de risico's acceptabel zijn.

Het pensioenfonds heeft in 2018 een ALM-studie laten uitvoeren door Ortec Finance. De doelstelling van deze ALM-studie was tweeledig:

- Inzicht in mogelijke ontwikkeling pensioenfonds en gevolgen voor belanghebbenden.
- Toetsen of het huidige strategische beleid nog aansluit bij de ambities van het pensioenfonds en of dit voldoende schokbestendig is.

Daarnaast zijn bij de ALM-studie elementen uit het beleggingsbeleid, premiebeleid en indexatiebeleid onder de loep genomen. Uit de resultaten van de ALM-studie zijn geen aanpassingen aan het strategische beleggingskader voortgekomen. Wel is een dynamische renteafdekking geïntroduceerd, waarbij op basis van een rentestaffel bij wijzigende niveaus van de rente ook de omvang van de rente-afdekking wordt aangepast.

Het beleggingsbeleid voor 2019 is een voortzetting van het beleggingsbeleid van 2018 met slechts beperkte aanpassingen in deelpartefeuilles. Dit laatste betreft de implementatie van Amerikaans Vastgoed. De introductie van Green Bonds vindt in 2020 plaats. Met deze laatste allocatie financiert het pensioenfonds investeringen die voldoen aan expliciete duurzaamheidscriteria, waarbij er voldoende oog blijft voor het realiseren van een goed financieel rendement.

5.1 Matchingportefeuille

De Matchingportefeuille richt zich op de afdekking van het renterisico en het zekerstellen van het nominale pensioen. De gehanteerde norm voor renteafdekking op basis van marktrente is voor 2019 vastgesteld op 40% met een bandbreedte van plus en min 5%. De renteafdekking vindt plaats met rentederivaten, bedrijfsobligaties, hypotheek en Euro-staatsobligaties met hoge kredietwaardigheid.

De keuze voor renteafdekking zorgt ervoor dat het pensioenfonds gedeeltelijk beschermd is tegen rentedaling maar minder profiteert van een rentestijging. In 2019 is de 30-jaars swaprente fors gedaald met ongeveer 0,75%-punt tot 0,63%. Dit levert een positief rendement op voor de rente-afdekking, maar op balansniveau een forse stijging van de verplichtingen van het pensioenfonds.

Alle andere beleggingen van de matchingportefeuille lieten dankzij de gedaalde rente ook een goed resultaat zien. Bedrijfsobligaties leverden 7,0% op en hypotheek zelfs 8,3%. De gehele matchingportefeuille rendeerdde 17,5%.

5.2 Dynamische renteafdekking

In 2018 hebben wij een ALM-studie laten uitvoeren waar verschillende alternatieven voor de renteafdekking geanalyseerd zijn. Op basis hiervan hebben wij besloten een dynamische renteafdekking te implementeren als strategisch beleid.

Bij dynamische renteafdekking staat een rentestafel centraal waarin verschillende renteniveaus als trigger zijn opgenomen voor het aanpassen van de hoogte van de renteafdekking. Uitgangspunt bij het raken van een rentetrigger is een "ja, tenzij"-beleid. Dit betekent dat het raken van een trigger in principe resulteert in het verhogen of verlagen

van de renteafdekking conform de rentestafel en dat hier alleen van af wordt geweken op basis van zwaarwegende argumenten.

De reden voor het gebruik van een dynamisch renteafdekkingsbeleid was vooral het gunstige effect voor het verwachte pensioenresultaat. Op basis van de rentestafel werd in 2019 ongeveer 40% renterisico op marktwaardering afgedekt. Gegeven de beperkte ruimte voor de verdere rentedaling en wel veel ruimte voor een verdere stijging wordt voor een belangrijk deel van het economisch risicobudget bewust besteed aan renterisico.

5.3 Returnportefeuille

De returnportefeuille richt zich op het realiseren van voldoende rendement om de ambitie te kunnen realiseren. Alle categorieën lieten hoge rendementen zien in 2019. De hoogrentende obligaties (bedrijfsobligaties en staatsobligaties van opkomende landen) rendeerden met 16,9% goed, daarbij nog geholpen door een gestegen dollar. Aandelen hadden een buitengewoon goed jaar met positief rendement van 24,0% na de negatieve rendementen in 2018. De onroerend goed portefeuille rendeerde eveneens positief met 9,0%, dat met name in Nederlandse woningen werd behaald. De gestegen dollar had een negatief effect op de valuta-afdekking, dit droeg -2,3% bij aan het rendement van de returnportefeuille. Inclusief de valuta-afdekking rendeerde de rendementsportefeuille 17,3%.

Het pensioenfonds belegt sinds medio 2018 een deel van de aandelenbeleggingen in twee multi factor strategieën. In deze beleggingen worden aandelen uitgekozen op basis van vier fundamentele factoren: value, quality, low volatility en momentum. Hiervoor is gekozen op basis van de uitkomst van langjarig wetenschappelijk onderzoek dat aantoont dat het vooral deze factoren zijn die over een langjarige cyclus relatief goede rendementen laten zien ten opzichte van een weging van aandelen op basis van hun marktkapitalisatie. Bekend is echter dat er zich gedurende deze cyclus ook perioden voordoen waarbij het rendement (sterk) achterblijft bij een reguliere wereldwijde benchmark. Over geheel 2019 was dit het geval. De multi-factor beleggingen bij de managers AQR en Robeco bleven samen circa 5,5% achter bij de reguliere MSCI World Index. De oorzaak hiervan was vooral een slechte performance van value aandelen. Hoewel volgens de theorie groeiaandelen gemiddeld duidelijk achterblijven bij de goedkope aandelen (de value aandelen) was dit over 2019 duidelijk niet het geval. Het waarderingsverschil tussen groeiaandelen en value aandelen is inmiddels extreem geworden. Daarnaast waren het in 2019 ook vooral de grote bedrijven die relatief hoge rendementen lieten zien. Doordat de multi factor strategieën, anders dan geldt voor de MSCI world index, niet naar marktkapitalisatie worden gewogen, hebben zij tevens een impliciete onderweging van grote ondernemingen. Ook deze onderweging heeft negatief bijgedragen aan het relatieve rendement. De omvang van de underperformance is van dien aard dat de multi factor beleggingen in 2020 eerder dan gepland zullen worden geëvalueerd.

5.4 Vermogensopbouw

De verleende mandaten aan de diverse beheerders omvatten de volgende beleggingscategorieën:

- Vastrentende waarden, waaronder obligaties uitgegeven door overheden en bedrijven (eventueel met behulp van collectieve beleggingsvehikels) en renteswaps;
- Aandelen, (eventueel met behulp van collectieve beleggingsvehikels);
- Onroerend goed;
- Liquiditeiten (inclusief valutatermijncontracten).

	2019	2018	2017	2016	2015
Marktwaarde in miljoenen euro's	2.959,0	2.482,2	2.489,9	2.396,2	2.097,6
<i>In percentage</i>					
Vastrentende waarden, inclusief derivaten	57,8%	63,0%	59,3%	60,6%	69,5%
Aandelen	31,7%	28,3%	32,7%	33,2%	25,5%
Onroerend goed	10,1%	9,2%	7,6%	6,5%	5,1%
Liquiditeiten	0,4%	-0,5%	0,4%	-0,3%	- 0,1%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

5.5 Rendementen 2019

Het totaalrendement van het pensioenfonds in 2019 bedraagt 17,4% ten opzichte van een benchmarkrendement van 18,3%.

Portefeuille <i>In percentage</i>	2019		2018	
	Rendement	Benchmark	Rendement	Benchmark
Matching	17,5%	17,0%	3,0%	3,0%
Rendement vastrentend return	16,9%	16,4%	0,1%	0,4%
Rendement aandelen	24,0%	28,0%	-6,5%	-5,9%
Rendement onroerend goed	9,0%	9,0%	14,3%	14,3%
Totaal	17,4%	18,3%	-0,6%	-0,5%

5.6 Z-score 2019 en performancetoets

Bedrijfstakpensioenfondsen met een door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid afgegeven verplichtstelling, zijn wettelijk verplicht de beleggingsperformance van het pensioenfonds vast te stellen.

Voor deze toetsing is een gestandaardiseerde norm, de z-score ontwikkeld. De z-score wordt ieder jaar vastgesteld en geeft de afwijking van het feitelijke rendement ten opzichte van het door het bedrijfspensioenfonds vastgestelde rendement (het rendement dat op grond van de normportefeuille behaald kan worden ofwel het normrendement). Als de performancetoets – die is gebaseerd op vijf opeenvolgende z-scores – onder de nul uitkomt, staat het bedrijven vrij om een alternatief te zoeken voor de uitvoering van de verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsen regeling. De formule voor de z-score is als volgt:

$$z\text{-score} = \frac{(R_f - k_j) - (R_n - 0,15\%)}{E_j}$$

Om de z-score te berekenen wordt het feitelijke rendement (R_f) gecorrigeerd voor de beleggingskosten (k_j). Het beoogde of normrendement (R_n) wordt (nadat het is gecorrigeerd voor de genormeerde beleggingskosten van 0,15%), in mindering gebracht op het feitelijke rendement. Het verschil wordt gedeeld door de rendementsspreiding (E_j). De rendementsspreiding is gebaseerd op de beleggingsmix ofwel op de percentages vastrentende waarden (59,4%) en zakelijke waarden (40,6%) in de beleggingsportefeuille.

De uitkomst van de statistische 5-jaars toets wordt verhoogd met 1,28 zodat een score <0 betekent dat het pensioenfonds gezakt is voor de performancetoets en een score >0 betekent dat het pensioenfonds geslaagd is voor de performancetoets. Indien de uitkomst van onderstaande performancetoets lager zou zijn dan nul, dan staat het verplichtgestelde werkgevers vrij om de regeling elders onder te brengen.

	2019	2018	2017	2016	2015	Performance-toets
Z-score	-0,13	-0,27	0,13	-0,25	-0,31	0,91

5.7 Economische ontwikkelingen

5.7.1 Terugblik

Macro economische ontwikkelingen 2019

De wereldeconomie liet in het grootste deel van 2019 een vertraging zien. Vooral de wereldhandel, de industriële productie en de investeringen stonden onder druk. In de VS bleef de arbeidsmarkt zich gedurende het hele jaar daarentegen redelijk tot goed ontwikkelen, waardoor ook de consumptiegroei nog op peil kon blijven. Pas in het vierde kwartaal leek de wereldeconomie voorzichtig uit te bodemen.

Voor een belangrijk deel werd de vertraging veroorzaakt door het drukkende effect op de bestedingen vanuit politieke onzekerheden. Daarbij ging het vooral om de handelsoorlog tussen de Verenigde Staten en China. Nadat beide landen over en weer importheffingen aankondigden, werd pas aan het einde van het jaar een eerste akkoord gesloten. De onrust is hiermee echter nog niet volledig verdwenen. De de-escalatie van het handelsconflict tussen de VS en China was goed nieuws voor de opkomende wereld, in het bijzonder voor de economieën in Oost-Azië. In Latijns-Amerika en het Midden-Oosten leiden protesten tot beleidsonzekerheid, met negatieve gevolgen voor de directe groeivoorzichten en kapitaalstromen. De zwakte van de valuta's in de betrokken landen maakt het voor centrale

banken moeilijker om te blijven versoepelen. In Europa speelde vooral de discussie rond de Brexit. Met de komst van de nieuwe Britse premier Boris Johnson leek aanvankelijk het risico van een No Deal toe te nemen, maar met de ruime verkiezingswinst van de Conservatieven in december nam dit risico sterk af.

In reactie op de politieke onrust en om preventief negatieve macro gevolgen te voorkomen, stopte de Fed niet alleen met renteverhogingen, maar voerde zelfs drie renteverlagingen door. Aan het eind van zijn termijn vierde ook de vertrekkende voorzitter van de Europese Centrale Bank (ECB) Mario Draghi een nieuwe ronde van versoepeling door. Daarnaast probeerden ook Chinese beleidsmakers de handelsrisico's deels goed te maken met maatregelen die de binnenlandse vraag een impuls moesten geven.

Financiële markten 2019

De rentes op obligaties van ontwikkelde markten zijn in 2019 gedaald. Dit werd vooral veroorzaakt door per saldo zwakke macro cijfers, vrees voor een verdere groeivertraging vanwege de politieke onrust en de verwachting en daarna realisatie van extra steun van de centrale banken. De obligatierentes bereikten in augustus nieuwe dieptepunten. Zelfs zeer lange swap rates noteerden even onder de 0%. De afname van politieke risico's droeg daarna bij aan een opwaartse correctie van de rentes in het vierde kwartaal.

De extra stimulansen vanuit het monetaire beleid betekende een belangrijke steun voor financiële markten. Aandelen stegen met meer dan 30% tot nieuwe recordhoogtes, ondanks economische, bedrijf- en politieke onzekerheid. De handelsspanningen hadden vooral een negatief effect op het beleggerssentiment voor opkomende landen. Per saldo bleven hierdoor aandelen opkomende markten duidelijk achter. Naast de relatief veilige staatsobligaties sloten ook bedrijfsobligaties en vastgoed het jaar met hoge rendementen af.

5.7.2 Vooruitblik

De handelonzekerheid is het grootste risico voor de macro-economische vooruitzichten, hoewel de eerste handelsafspraken tussen de VS en China een positief signaal afgeven. Hoe lang de groeiperiode van de Amerikaanse economie, nu al de langste in de moderne economische geschiedenis, zal aanhouden, hangt vooral af van politieke ontwikkelingen. Zelfs als president Trump de handelsvrede tot na de presidentsverkiezingen probeert te bewaren, kunnen de verkiezingen zelf voor veel volatiliteit zorgen.

De corona pandemie brengt een enorm risico voor de wereldeconomie met zich mee. Een diepe recessie in de eerste helft van 2020 is daarbij onvermijdelijk. Hoe zich de wereldeconomie daarna gaat ontwikkelen, hangt sterk af van de snelheid waarin het normale leven weer kan worden hervat. Hoe langer dit proces gaat duren, hoe groter en langduriger de effecten. Mocht het normale leven al in of vlak na het tweede kwartaal van 2020 in stappen worden hervat dan kunnen de effecten meevallen en is het goed mogelijk dat de economie in 2021 weer op het oude niveau terecht komt. De forse ingrepen van zowel overheden als centrale banken gericht op het indammen van liquiditeitsproblemen bij bedrijven kunnen een forse stijging van faillissementen dan voorkomen.

6 Risicobeheer

6.1 Beleidsuitgangspunten en risicohouding

De risicohouding geeft weer welke ambitie het pensioenfonds nastreeft en welke risico's we hierbij accepteren voor onze belanghebbenden. Sociale Partners en het Bestuur van het pensioenfonds hebben beleidsuitgangspunten en een risicohouding vastgesteld. Deze dienen als basis voor het financiële beleid van het pensioenfonds.

Onze beleidsuitgangspunten kunnen worden samengevat tot:

- Stabiele premie
- Koopkrachtbehoud
- Kleine kans op en omvang van kortingen op opgebouwde rechten
- Beleggingsrisico is noodzakelijk voor een goed pensioen tegen een acceptabele prijs

Stabiele premie

- Stabiliteit in de premie is belangrijk voor zowel werkgevers als werknemers. Daarom willen we fluctuaties in de premie beperken.
- De premie is bedoeld om de nieuwe aanspraken te financieren. We streven ernaar dat er gemiddeld evenwicht is tussen premie en pensioenaanspraak, zodat nieuwe rechten niet te goedkoop of te duur worden ingekocht.
- Er is een grens aan wat werkgevers en werknemers bereid zijn om aan pensioen te betalen. Als de prijs voor pensioen te hoog wordt, dan kunnen Sociale Partners ervoor kiezen om de nieuwe opbouw te verlagen. Het pensioenfonds wil betrouwbaar zijn en waarmaken wat het belooft. De kans op het korten op de nieuwe opbouw moet daarom klein zijn.

Koopkrachtbehoud

- Een goed pensioen is meer dan een nominaal pensioen. We hebben de ambitie om toeslagen te verstrekken, waardoor prijsinflatie op lange termijn grotendeels wordt gecompenseerd.
- We willen alleen toeslag verlenen als het pensioenfonds hiervoor voldoende middelen heeft. Dit voorkomt dat het pensioenfonds te snel uitdeelt, waardoor de kans op korting van de nominale aanspraken wordt vergroot. We vinden dat het nFTK al voldoende prudentie oplegt in het toeslagenbeleid en zien geen reden om hier nog extra restricties aan toe te voegen.

Kleine kans op en omvang van kortingen op opgebouwde rechten

- Korting op de opgebouwde rechten is een laatste redmiddel. We accepteren wel een beleggingsbeleid dat resulteert in een kleine kans op korten in een slechtweerscenario, als hiermee in het basisscenario een hoger verwacht pensioenresultaat bereikt kan worden.
- Het is voor de deelnemers belangrijk de omvang van de korting te beperken. Eventuele kortingen worden daarom gespreid door de tijd.

Beleggingsrisico is noodzakelijk voor een goed pensioen tegen een acceptabele prijs

- Het beleggingsbeleid is erop gericht om toeslagverlening mogelijk te maken binnen het risicokader. Er wordt niet meer risico genomen dan nodig is om de ambitie waar te maken.
- De deelnemers kiezen voor een relatief zeker pensioen en zijn bereid een wat lagere pensioenuitkering te accepteren. Tegelijkertijd is er wel steun voor het beleggen in aandelen.
- De beleggingsmix wordt aangepast aan de economische omstandigheden en de financiële positie van het pensioenfonds. Bij een goede financiële positie wordt risico teruggenomen om de buffer te beschermen. Bij een slechte financiële positie kan risico worden teruggenomen, maar niet zodanig dat de ambitie uit zicht raakt.

Risicobereidheid

We stellen voor alle risico's een risicobereidheid vast. Als het feitelijke risico niet binnen de risicobereidheid valt, implementeren we extra beheersingsmaatregelen. Er wordt hierbij onderscheid gemaakt in de volgende niveaus:

- 1) Zero tolerance: Dit risico wordt tegen elke prijs vermeden.
- 2) Critical tolerance: Er wordt gekozen voor zeer veilige opties om dit risico te voorkomen.
- 3) Balanced: Er wordt gekozen voor veilige opties, waarbij wel enige mate van risico wordt toegestaan.
- 4) Opportune: Er bestaat enige bereidheid om dit risico te nemen, waarbij het rendement en de kosten van beheersing zwaar wegen versus de beheersing van het risico.
- 5) Maximized: Er bestaat veel bereidheid om dit risico te nemen, vanuit de verwachting dat hier een hoge beloning tegenover staat en dat beheersing van het risico duur is.

Risicobereidheid niet-financiële risico's

We hebben een lage risicobereidheid ten aanzien van de niet-financiële risico's. Voor de niet-financiële risico's wordt in principe gekozen voor critical tolerance. Voor enkele risico's wordt hiervan afgeweken:

- Binnen het reputatierisico is gekozen voor zero tolerance m.b.t. reputatierisico's die voortvloeien uit bestuurders en governance. Dit vanwege de grote impact.

- Binnen het omgevingsrisico is gekozen voor balanced tolerance m.b.t. omgevingsrisico's die voortvloeien uit wijzigingen van het pensioenstelsel en geopolitieke risico's. Het betreft risico's die door het pensioenfonds nauwelijks te beïnvloeden zijn.
- Binnen het operationele risico is gekozen voor zero tolerance voor operationele risico's die voortvloeien uit de deskundigheid van het Bestuur als collectief en het jaarwerk. Dit vanwege de grote impact.
- Binnen het IT-risico is gekozen voor balanced tolerance voor IT-risico's die voortvloeien uit toegangsbeveiliging. Hoewel we hier een hoge mate van beveiliging nastreven, geloven we dat het volledig voorkomen van deze risico's niet realistisch en kostenefficiënt is, gegeven de snelle ontwikkelingen op dit gebied.
- Binnen het integriteitsrisico is van de 23 geïnventariseerde risico's voor 16 daarvan gekozen voor zero tolerance. Dit vanwege de grote impact.

Risicobereidheid financiële risico's

We hebben een hogere risicobereidheid ten aanzien van de financiële risico's. Deze risico's nemen we bewust om rendement te behalen.

Risicomaatstaven

De risicohouding voor financiële risico's hebben we gekwantificeerd via de haalbaarheidstoets, grenzen voor het vereist eigen vermogen en de interne risicolimieten.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets geeft een indicatie of de verhoging van de pensioenuitkeringen naar verwachting de prijsindex (prijsinflatie) zal bijhouden. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets geven, op basis van het huidige beleggings- en risicobeleid van het pensioenfonds, aan wat het pensioenresultaat* zal zijn ten opzichte van een jaarlijks volledig geïndexeerd pensioen.

$$* \text{ Pensioenresultaat} = \frac{\text{Som verwachte pensioenuitkeringen conform pensioenfondsbeleid}}{\text{Som verwachte pensioenuitkeringen zonder opbouwkorting en volledig prijs geïndexeerd.}}$$

Bij de haalbaarheidstoets berekent het pensioenfonds vanuit de beleidsdekkingsgraad en de door DNB opgelegde vereiste buffers het verwachte pensioenresultaat. Vanuit de beleidsdekkingsgraad wordt ook het pensioenresultaat in een slechtweerscenario berekend. In overleg met Sociale Partners zijn ondergrenzen vastgesteld voor het verwachte pensioenresultaat en een maximaal toegestane afwijking in het slechtweerscenario. De haalbaarheidstoets wordt jaarlijks herhaald conform de wettelijke eisen. Als in de toekomst de uitkomst van de jaarlijkse haalbaarheidstoets de vastgelegde grenzen overschrijdt, zal het Bestuur dit binnen twee weken aan de Sociale Partners in de sector melden. Het Bestuur verzoekt Sociale Partners om na de melding binnen twee maanden onderling de situatie te bespreken en vervolgens in overleg te treden met het Bestuur. Sociale Partners en Bestuur zullen in dit verband moeten uitspreken of zij nog tevreden zijn met de ambitie, de financiële opzet en de risicohouding. Over de uitkomst van deze bespreking wordt verantwoording afgelegd aan het Verantwoordingsorgaan voordat tot invoering van eventuele beleidswijzigingen wordt overgegaan. Mocht het pensioenfonds de risicohouding wijzigen dan vindt dit plaats in overleg met de Raad van Toezicht en het Verantwoordingsorgaan.

Op basis van bovenstaande beleidsuitgangspunten, zijn de volgende grenzen vastgesteld voor de wettelijk vereiste lange termijn risicomaatstaven uit de haalbaarheidstoets:

- Het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkingsgraad van het pensioenfonds is op het aanvangsmoment 93%. Het Bestuur hanteert hiervoor een ondergrens van 90%.
- Het verwachte pensioenresultaat vanuit de situatie dat het pensioenfonds precies beschikt over het Vereist Eigen Vermogen is op het aanvangsmoment 98%. Het Bestuur hanteert hiervoor eveneens een ondergrens van 90%.
- Overwegingen bij deze grenzen zijn:
 - o De ondergrens van 90% correspondeert met een minimale toeslagrealisatie van 70% prijsinflatie voor actieve en inactieve deelnemers. Het streven is 100% prijsinflatie, maar dat wordt als ambitie niet altijd gehaald. De normstelling bij 70% prijsinflatie is een signaal; als dat niet meer gehaald wordt op lange termijn, dan is er een goede reden om met partijen te spreken over oorzaken en eventuele oplossingen.
 - o Het Bestuur heeft gekozen om een eenduidige normstelling te hanteren vanuit het Vereist Eigen Vermogen en de feitelijke positie, mede omdat de normstelling vanuit Vereist Eigen Vermogen niet jaarlijks bij de haalbaarheidstoets wordt getoetst.
- Bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets berekent het pensioenfonds vanuit de feitelijke dekkingsgraad zowel het verwachte pensioenresultaat als het pensioenresultaat in een slechtweerscenario. De maximale relatieve afwijking tussen het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in het slechtweerscenario die het pensioenfonds dan acceptabel vindt is 35%. Dit betekent dat het pensioenresultaat in slechts 5% van de scenario's meer dan 35% lager mag zijn dan het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkingsgraad. Op het aanvangsmoment bedraagt deze afwijking 33%.

In de volgende tabel staan de uitkomsten uit de haalbaarheidstoets 2019:

Uitgangspositie	Te kiezen ondergrens	Lange termijn risicohouding beleid	Resultaten per 1 januari 2019
Waarbij aan VEV wordt voldaan	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op pensioenfonds niveau	90%	N.v.t.
Feitelijke financiële positie	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op pensioenfonds niveau	90%	95%
	Maximale afwijking van pensioenresultaat op pensioenfonds niveau in slechtweerscenario	35%	33%

Het pensioenresultaat (op pensioenfonds niveau) van 95% valt binnen de vastgestelde ondergrens van 90%. De maximale afwijking in het slechtweerscenario van 33% valt binnen de vastgestelde grens van 35%. Het pensioenfonds voldoet hiermee aan de normering van pensioenresultaten die in 2015 is vastgesteld op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets.

Vereist eigen vermogen

Op basis van de beleidsuitgangspunten en de ALM-studie, zijn de volgende grenzen vastgelegd voor de wettelijk vereiste korte termijn risicomaatstaf:

- Vereist Eigen Vermogen: 18% - 22%. Indien het vereist eigen vermogen daalt of stijgt door een wijziging van de DNB RTS, zullen de bandbreedtes navenant dalen of stijgen.

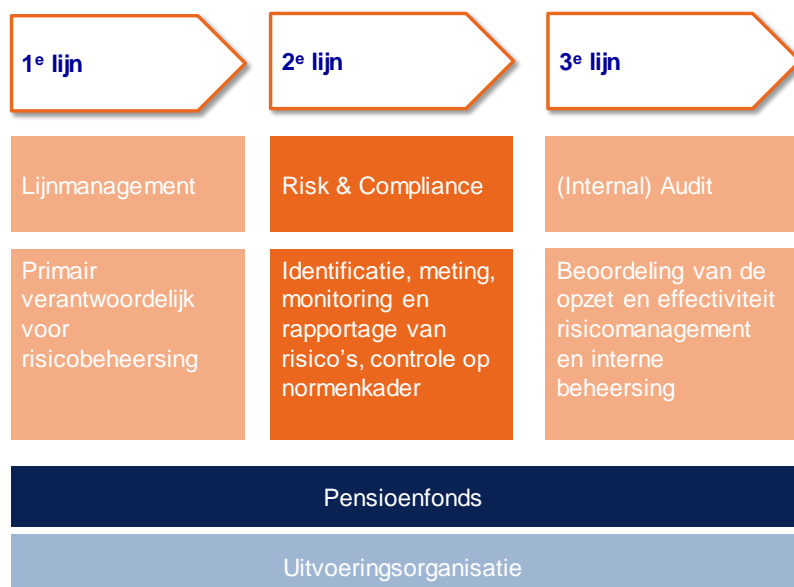
Interne risicolimieten

Op basis van de beleidsuitgangspunten en de ALM-studie, zijn de volgende interne risicomaatstaven vastgelegd, die in de risicokwartaalrapportage worden gemonitord:

- Gemiddelde koopkracht na 15 jaar: 90% - 100% (doel 95%).
- Kans op korten over de gehele 15-jaars horizon: < 10%.
- Gemiddelde omvang van de korting na uitsmeren: < 2%.
- Kans feitelijke premie niet kostendekkend: < 10%.

6.2 Risk governance

Het pensioenfonds hecht belang aan een onafhankelijke inrichting van het risicomanagement. De inrichting van het onafhankelijk risicomanagement is gebaseerd op het model van drie verdedigingslijnen. Dit model gaat uit van adequate functiescheiding om te voorkomen dat risicolimieten overschreden worden en is in onderstaand schema weergegeven.



Opzet model drie verdedigingslijnen

Voor het pensioenfonds is het risicomanagement in grote lijnen als volgt vormgegeven:

- 1e lijn: Bestuur, Beleggingsadviescommissie, Pensioen- en Uitbestedingsadviescommissie
- 2e lijn: Risicoadviescommissie, Sleutelfunctie Risicomanagement, Sleutelfunctie Actuarieel, compliance officer
- 3e lijn: Sleutelfunctie Interne Audit

Eerste verdedigingslinie

Het Bestuur is primair verantwoordelijk voor de risicobeheersing. Het Bestuur wordt hierbij ondersteund door de beleggingsadviescommissie (financiële risico's), de pensioen- en uitbestedingsadviescommissie (niet-financiële risico's).

Bestuur

Het Bestuur is eindverantwoordelijk voor het risicomanagement. Dit houdt in dat het Bestuur:

- Periodiek inventariseert welke risico's het pensioenfonds loopt.
- Nagaat wat de kans is dat dit risico zich voordoet en wat in dat geval de impact van deze risico's is.
- Nagaat of en zo ja welke beheersmaatregelen getroffen zijn, of nog moeten worden getroffen.
- Risicolimieten bepaalt (bijvoorbeeld in het jaarlijks beleggingsplan).
- Zich periodiek laat informeren over de actuele stand van risico's.
- Zich laat informeren over ontwikkelingen in de sector op het gebied van risicomanagement.
- Stress- en scenarioanalyses laat uitvoeren en bespreekt wat de impact van de uitkomsten op het gevoerde beleid is.
- Een crisisprocedure vaststelt op basis waarvan communicatie en acties plaatsvinden indien zich een (acute) crisissituatie voordoet.
- Vaststelt dat het risicomanagement bij de uitvoeringsorganisatie adequaat is ingericht.
- Periodiek het risicobeleid evalueert en vaststelt.

Beleggingsadviescommissie (BAC)

De BAC ondersteunt het Bestuur bij de beheersing van de financiële risico's van het vermogensbeheer. Dit betekent dat de BAC:

- Het Bestuur gevraagd en ongevraagd advies geeft over de beleggingsrisico's.
- De beleggings- en risicorapportages m.b.t. de financiële risico's bespreekt, alvorens deze aan het Bestuur beschikbaar worden gesteld.
- Het risicohandboek periodiek evalueert voor wat betreft de financiële risico's.

Pensioen- en Uitbestedingsadviescommissie (PUAC)

De PUAC ondersteunt het Bestuur en de commissies bij de beheersing van de pensioen- en uitbestedingsrisico's. Dit betekent dat de PUAC:

- Het Bestuur gevraagd en ongevraagd advies geeft over de pensioen- en uitbestedingsrisico's.
- De uitbestedingsrapportages bespreekt, alvorens deze aan het Bestuur beschikbaar worden gesteld.
- Het risicohandboek periodiek evalueert voor wat betreft de pensioen- en uitbestedingsrisico's.

Tweede verdedigingslinie

De 2e lijn ondersteunt het Bestuur in de onafhankelijke monitoring en beheersing van risico's. Deze lijn wordt ingevuld door de risicoadviescommissie, de Sleutelfunctie Risicomanagement, de Sleutelfunctie Actuarieel en de Compliance Officer.

Sleutelfunctie Risicomanagement

De sleutelfunctiehouder is verantwoordelijk voor de uitvoering van de functie. Door deze extern te beleggen blijft een optimale invulling mogelijk van de belangrijkste commissies door eigen bestuurders.

Ook deze vervulling van de functie wordt uitbesteed aan een externe partij die gespecialiseerd is op het gebied van risicomanagement. Dit is de Onafhankelijk Risicomanager. De taken en verantwoordelijkheden van de Sleutelfunctie Risicomanagement zijn vastgelegd in het beleidsdocument 'Sleutelfunctie Risicomanagement'.

De opdracht van de Sleutelfunctie Risicomanagement is deze sleutelfunctie uit te voeren conform de wettelijke eisen. Hieronder valt in elk geval:

- Een bijdrage leveren aan het opstellen van de risicohouding;
- Het Bestuur faciliteren bij de reguliere identificatie van (toekomstige) risico's en het bepalen van de (mogelijke) omvang ervan; de risicomanagementfunctie heeft hierbij zowel een faciliterende als initiërende rol;
- Het geven van een onafhankelijke opinie (inhoudelijke beoordeling) over de (mogelijke) risico's ten gevolge van bestuursbesluiten (geven van "countervailing power");
- Signalerende en adviserende rol bij het vormgeven van beheersmaatregelen;
- Het frequent controleren of de risico's zich nog binnen daartoe vastgestelde risicotoleranties bevinden;
- Gevraagd en ongevraagd adviseren over (de beheersing van) risico's;
- Ondersteunen bij de uitvoering van de eigenrisicobeoordeling;
- De functiehouder rapporteert zijn bevindingen en aanbevelingen schriftelijk aan het Bestuur en aan de Raad van Toezicht. In de rapportage wordt vermeld welke personen betrokken zijn bij het uitoefenen van de risicomanagementfunctie.

De Onafhankelijk Risicomanager ondersteunt het pensioenfonds in de beheersing van de financiële- en niet-financiële risico's op het gebied van het vermogensbeheer, de bewaarneming (custodian) en het Pensioenbeheer. Dit houdt in dat de Onafhankelijk Risicomanager¹:

- Hierover het Bestuur en de betreffende commissies adviseert, zodat deze in staat zijn de risico's te inventariseren, de impact te bepalen en beheersmaatregelen te treffen.
- Periodiek rapportages opstelt waarin een overzicht van de financiële en niet-financiële de risico's wordt getoond.
- Het Bestuur en de betreffende commissies begeleidt bij het bepalen van de beheersmaatregelen voor de financiële- en niet-financiële risico's ten aanzien van alle uitbestede activiteiten, waaronder de uitbestede activiteiten aan de Fiduciair beheerder, de Custodian en Pensioenbeheerder.
- De voorstellen van de Coördinator Vermogensbeheer, en indien relevant de voorstellen van de adviserend actuaaris en de Pensioenbeheerder toetst.
- De compliance rapportage vanuit de Bewaarnemer beoordeelt en indien nodig, actie onderneemt.
- Afstemt met de functiehouders risicomanagement over de inhoud en organisatie van de risicomanagement werkzaamheden.

Risicoadviescommissie (RAC)

De RAC bereidt het risicobeleid voor en geeft het Bestuur gevraagd en ongevraagd advies over de financiële en niet-financiële risico's. De RAC adviseert het Bestuur o.a. over de volgende onderwerpen vanuit het perspectief van risicomanagement:

- De instelling, handhaving en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen en het toezicht op de naleving van de relevante wet- en regelgeving.
- Rekening houdend met de BAC en de PUAC op dit terrein, alle voorkomende financiële en niet-financiële risico's in de totale context van het pensioenfonds.

Sleutelfunctie Actuarieel

De Actuariële Functie heeft een beoordelende en controlerende taak met betrekking tot de actuariële activiteiten van het pensioenfonds. De Actuariële Sleutelfunctie is uitbesteed aan de certificerende actuaaris. Dit betreft zowel het houderschap als de vervulling van de functie.

De opdracht van de Sleutelfunctie Actuarieel is deze sleutelfunctie van het pensioenfonds te vervullen conform de wettelijke eisen. Hieronder valt in elk geval:

- Het controleren van de berekening van de technische voorzieningen;
- Het beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorzieningen, waaronder in ieder geval wordt verstaan:
 - Het beoordelen of de bij de berekening van de technische voorzieningen gehanteerde methodieken, onderliggende modellen en aannames passend zijn;
 - Het beoordelen of er voldoende gegevens worden gebruikt bij de berekening van technische voorzieningen en het beoordelen van de kwaliteit van die gegevens (hierbij kan gebruik worden gemaakt van de werkzaamheden van de accountant); en
- Het toetsen van de bij de berekening van technische voorzieningen gehanteerde aannames aan de praktijk;
- Het beoordelen van het premiebeleid en beleid inzake omzetting van pensioenaanspraken (bijvoorbeeld bij een waardeoverdracht of een omzetting van het kapitaal in een premieovereenkomst in een uitkering);
- Het beoordelen van de adequaatheid van herverzekeringsregelingen (indien van toepassing);
- De functiehouders rapporteert zijn bevindingen en aanbevelingen op basis van de uitgevoerde werkzaamheden schriftelijk aan het Bestuur.

Daarnaast rapporteert de certificerende actuaaris zijn bevindingen ten aanzien van artikel 126-140 van de Pensioenwet, waaronder Vereist Eigen Vermogen en Prudent Person.

Compliance Officer

De compliance officer ziet toe op het beheersen van het compliance-, integriteits- en juridisch risico. Daarnaast toetst de compliance officer de werking van het interne risicokader op basis van de Risk Control Matrix.

Compliance Monitoring door Custodian

De custodian voert Compliance monitoring uit op alle discretionaire beheerde mandaten (op dagbasis) op basis van de beleggingsrichtlijnen zoals opgenomen in de individuele vermogensbeheerovereenkomsten.

Derde verdedigingslijn

De 3e verdedigingslijn beoordeelt de opzet en effectiviteit van het risicomanagement. Deze lijn wordt ingevuld door de Sleutelfunctie Interne Audit.

¹ Deze opsomming betreft een beknopte weergave. Een volledig overzicht van de taken en verantwoordelijkheden inzake integraal risicomanagement is opgenomen in het contract met de Onafhankelijk Risicomanager.

Sleutelfunctie Interne Audit

De Sleutelfunctie Interne Audit bestaat uit de functiehouder Interne Audit en overige personen die bij de uitvoering van de functie zijn betrokken. De functiehouder is verantwoordelijk voor de uitvoering van de functie. De vervulling van de functie wordt uitbesteed aan een externe gespecialiseerde partij die gespecialiseerd is op het gebied van Interne Audit. Hiermee blijft optimale invulling van de belangrijkste commissies door eigen bestuursleden mogelijk. De taken en verantwoordelijkheden van de Sleutelfunctie Interne Audit zijn vastgelegd in het beleidsdocument 'Sleutelfunctie Interne Audit'.

De opdracht van interne auditfunctie is deze sleutelfunctie uit te voeren conform de wettelijke eisen. Hieronder valt in elk geval het opstellen van een Audit Universe (totaal van de periodiek te onderzoeken objecten) en een jaarplan. De frequentie en prioriteitstelling van de uit te voeren audits wordt in overleg met het Bestuur vastgesteld. Als onderdeel van het jaarplan keurt het Bestuur de auditfrequentie goed. De functiehouder rapporteert zijn bevindingen en aanbevelingen schriftelijk aan het Bestuur en aan de Raad van Toezicht.

Overige organen

Raad van Toezicht

De raad van toezicht (RvT) heeft tot taak het toezicht houden op het beleid van het Bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De RvT legt verantwoording af over de uitvoering van haar taken en uitvoering van bevoegdheden aan het Verantwoordingsorgaan en in het Jaarverslag. De RvT staat het Bestuur met raad terzijde.

Onafhankelijk risicomanagement binnen uitvoeringsorganisaties

Het is gebruikelijk binnen financiële ondernemingen en andere uitvoeringsorganisaties om in de eigen organisatie tevens een functiescheiding conform het model van drie verdedigingslijnen aan te houden. Dit is ook het geval binnen de organisatie van de Coördinator Vermogensbeheer en de Pensioenbeheerder. Daarnaast leveren de uitvoeringsorganisaties informatie aan ten behoeve van het risicomanagement, o.a. via periodieke rapportages.

Risicomanagement proces

Het pensioenfonds hanteert COSO ERM (Enterprise Risk Management) raamwerk om invulling te geven aan het risicomanagement.

'Soft controls' en risicobewustzijn

Het Bestuur bespreekt bij iedere bestuursvergadering de Risicorapportage. Dit bevordert het risicobewustzijn bij bestuursleden. Daarnaast is er bij nieuwe besluitvorming altijd ruim aandacht voor de risico-aspecten, o.a. op basis van de notities vanuit de risicomanager. Een aspect van cultuur en gedrag is daarnaast het uitvoeren van een periodieke zelfevaluatie van het Bestuur, waarbij wordt gekeken naar zowel gedrag en competenties van individuele bestuursleden als de samenwerking binnen het Bestuur als team. Ook deze zelfevaluatie heeft in 2019 weer plaatsgevonden.

6.3 Risico-identificatie en beoordeling

De risico's voor het pensioenfonds, het beleid, de beheersing en de monitoring hiervan zijn beschreven in het risicohandboek. De belangrijkste risico's worden ook in de ABTN toegelicht. In de ABTN heeft het pensioenfonds ook een crisisplan opgenomen. Hiermee geeft het pensioenfonds uitvoering aan de wettelijke vereisten. Het Bestuur onderscheidt de volgende risicocategorieën:

Strategische risico's	Categorie	Toelichting
Strategisch risico	Strategie	Strategische risico's zijn risico's die verband houden met de realisatie van de doelstellingen van het pensioenfonds.

Financiële risico's	Categorie	Toelichting
Balansrisico	Financieel, Strategie	Het balansrisico is het risico dat de beleggingen in onvoldoende mate zijn afgestemd op de verplichtingen, waardoor de mogelijkheid bestaat dat er korting op de reeds opgebouwde rechten moet worden doorgevoerd.
Renterisico	Financieel	Het renterisico is een van de belangrijkste risico's van het pensioenfonds. Dit is het risico dat de marktwaarde van de voorziening (verplichtingen) harder stijgt dan de marktwaarde van de beleggingen als gevolg van een renteverandering. Bij het inschatten van de omvang van dit risico zijn de gevolgen voor de UFR dekkingsgraad leidend.
Inflatierisico	Financieel	Het inflatierisico is het risico dat de verwachte koopkracht wijzigt als gevolg van een verandering in de toekomstige inflatie. Inflatie heeft met name

		invloed op de verplichtingen omdat de verplichtingen via indexatie met de inflatie kunnen worden verhoogd. Daarnaast kan inflatierisico bestaan in inflation linked bonds.
Marktrisico	Financieel	Marktrisico is het risico op een daling in de marktwaarde van de beleggingen als gevolg van koerswijzigingen binnen aandelen en vastgoed. Dit risico wordt gelopen binnen de returnportefeuille. Het marktrisico kan worden gemitigeerd door het beperken van de allocatie naar aandelen en vastgoed en spreiding over beleggingscategorieën, landen en sectoren.
Valutarisico	Financieel	Het valutarisico is het risico op een daling van de marktwaarde van de beleggingen als gevolg van een daling van de waarde van de vreemde valuta.
Kredietrisico	Financieel	Het kredietrisico is het risico dat de waarde van beleggingen daalt als gevolg van een verslechtering in de kredietwaardigheid van de beleggingen. Waardedalingen als gevolg van stijgende credit spreads, downgrades en faillissementen zijn hier onderdeel van. Ook het kredietrisico op obligaties uitgegeven door overheden is hier onderdeel van.
Tegenpartijrisico	Financieel, Operationeel	Het risico op financieel verlies als gevolg van een verslechtering (in het slechtste geval default) van een tegenpartij waar het pensioenfonds een risicoblootstelling ('exposure') op heeft. Het pensioenfonds loopt tegenpartijrisico op tegenpartijen in de rente- en valutaderivaten, op uitgezette deposito's en rekening courant tegoeden en bij securities lending.
Liquiditeitsrisico	Financieel	Het liquiditeitsrisico is het risico dat het pensioenfonds niet in staat is om te voldoen aan haar betalingsverplichting. Het pensioenfonds kan op korte termijn liquiditeit nodig hebben voor het uitbetalen van pensioenuitkeringen en financieringsverplichtingen vanuit beleggingen. Omdat de pensioenpremies groter zijn dan de uitkeringen, komt het liquiditeitsrisico met name voort uit de beleggingen.
Actief risico	Financieel, Operationeel	Het risico van actief beleid is het risico op een waardedaling van de beleggingen als gevolg van actief beleid van de vermogensbeheerders. Met actief beleid wordt bedoeld het afwijken van de samenstelling van de benchmark.
Concentratierisico	Financieel, Operationeel	Het concentratierisico is het risico op een financieel verlies als gevolg van een grote concentratie naar één regio, land, sector of issuer.
Verzekeringstechnisch risico	Financieel	Het verzekeringstechnisch risico is het risico op een daling van de dekkingsgraad als gevolg van onjuiste actuariële aannames en grondslagen. De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens) en arbeidsongeschiktheid.

Niet-financiële risico's	Categorie	Toelichting
Omgevingsrisico	Strategie	Het omgevingsrisico is het risico op schade als gevolg van veranderende externe omstandigheden zoals veranderingen in het toezicht, concurrentie, schaalvergroting en -verkleining, ontwikkelingen in de bedrijfstak en politieke ontwikkelingen. Hieronder vallen ook ontwikkelingen die een impact hebben op de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds.
Reputatierisico	Strategie	Het reputatierisico is het risico dat de reputatie van het pensioenfonds negatief wordt beïnvloed door interne of externe ontwikkelingen.
Operationeel risico	Operationeel	Het operationeel risico is het risico op schade als gevolg van falen van mensen en processen.
Uitbestedingsrisico	Strategie	Het uitbestedingsrisico is het risico dat er schade ontstaat door beperkingen in de continuïteit en kwaliteit van dienstverlening door derden.
Integriteitsrisico	Wet- en regelgeving	Het integriteitsrisico is het risico op schade als gevolg van niet integer of onoorbaar handelen door bestuurders en/of uitvoerders zoals handelen met voorkennis, witwassen, terrorismefinanciering en fraude.
Juridisch risico	Wet- en regelgeving	Het juridisch risico is het risico dat samenhangt met (de naleving van) wet- en regelgeving, het bedreigd worden van de rechtspositie met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele verplichtingen onvoldoende zijn vastgelegd en/of onvoldoende kunnen worden afgedwongen. Onder juridisch risico valt tevens het risico dat het pensioenfonds zelf in de uitvoering van de pensioenregeling niet voldoet aan wet- en regelgeving.
Fiscaal risico	Wet- en regelgeving, Operationeel	Het fiscaal risico is het risico dat samenhangt met de naleving van fiscale regelgeving.

IT-risico	Wet- en regelgeving, Operationeel	Het IT-risico is het risico op schade als gevolg van systeemuitval, een gebrekkige beveiliging en/of continuïteit van systemen. Voor het pensioenfonds valt het IT-risico voor een substantieel deel onder het uitbestedingsrisico omdat de uitvoering van het pensioen- en vermogensbeheer (waarbij in processen gebruik wordt gemaakt van IT) is uitbesteed.
ESG risico	Strategie	Het risico op schade als gevolg van milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen in relatie tot de beleggingsportefeuille en het beheer daarvan.

In een aantal gevallen draagt het pensioenfonds de risico's verbonden aan de pensioenregeling. In andere gevallen dragen de deelnemers of de werkgevers het risico.

Risico's voor de deelnemers

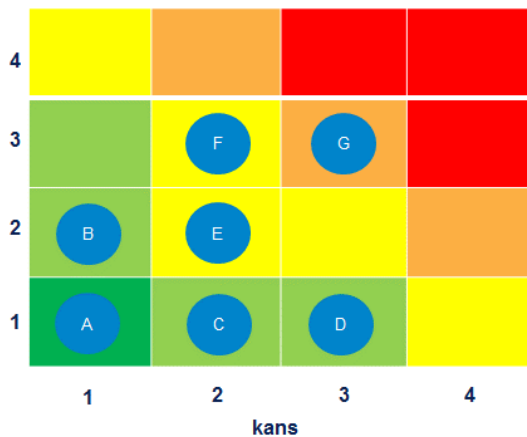
Actuariële en beleggingsrisico's worden collectief gedeeld. Naast de premies zijn de beleggingsopbrengsten een belangrijke financieringsbron voor de opbouw van pensioenaanspraken. Geen of gedeeltelijke verhoging en als laatste redmiddel het verlagen van pensioen bieden soelaas als de financiële positie van het pensioenfonds daartoe aanleiding geeft. Het effect daarvan is vele malen groter dan wat het pensioenfonds met premieverhogingen kan bereiken.

Risico's voor de aangesloten werkgevers

De aangesloten werkgevers betalen een jaarlijkse doorsneepremie (waarvan maximaal een derde kan worden doorbelast naar de werknemers). Deze premie kan stijgen of dalen, al streeft het pensioenfonds naar premiestabiliteit. Hierbij dient in aanmerking te worden genomen dat premieverhogingen alleen effect hebben voor de toekomst en een beperkt effect hebben op de financiële positie van het pensioenfonds.

Risico-inschatting

Onderstaande figuur en tabel geven een overzicht van de risico-inschatting per risicotipe. Het betreft het netto risico, dus na beheersingsmaatregelen. Zoals blijkt uit het figuur bevinden de meeste risico's zich binnen de groene velden. Hiervoor is het netto risico maximaal 3, wat valt binnen de risk appetite van het Bestuur. Het omgevingsrisico wordt hoger ingeschat (4). Hiervoor heeft het Bestuur een hogere risk appetite vastgesteld, omdat deze risico's nauwelijks te beïnvloeden zijn. Enkele financiële risico's bevinden zich ook in de gele velden. Voor deze risico's wordt ofwel naar verwachting een beloning ontvangen, ofwel de kosten van het afdekken van deze risico's zijn als te hoog beoordeeld. Daarmee acht het Bestuur de netto risico's acceptabel. Periodiek worden deze netto risico's opnieuw beoordeeld.



Categorie	Netto risico	Financiële risico's	Niet-financiële risico's
A	1x1=1	Tegenpartijrisico, Liquiditeitsrisico	
B	1x2=2	Concentratierisico	Reputatierisico, Operationeel risico, Uitbestedingsrisico, Integriteitsrisico, Juridisch risico, Fiscaal risico, IT risico
C	2x1=2	Actief risico	
D	3x1=3	Valutarisico	ESG risico
E	2x2=4	Kredietrisico, Verzekeringstechnisch risico	Omgevingsrisico
F	2x3=6	Balansrisico, Renterisico, Inflatierisico	
G	3x3=9	Marktrisico	

Onderstaande figuur geeft voor bewegingen in twee belangrijke risicofactoren (rente en aandelenrendementen) de impact op de (UFR) dekkingsgraad. Hieruit blijkt dat bij een combinatie van een rentedaling van 0,5% en een aandelenvaling van 10%, de dekkingsgraad daalt tot 100%.

		Gevoeligheid op basis van UFR									
		-2,0%	-1,5%	-1,0%	-0,5%	0,0%	0,5%	1,0%	1,5%	2,0%	
Aandelenrendement	-40%	83%	85%	88%	91%	94%	98%	103%	108%	113%	
	-30%	86%	88%	91%	94%	98%	102%	107%	112%	118%	
	-20%	88%	90%	93%	97%	101%	106%	111%	117%	123%	
	-10%	90%	93%	96%	100%	104%	109%	115%	121%	128%	
	0%	93%	95%	99%	103%	108%	113%	119%	126%	133%	
	10%	95%	98%	102%	106%	111%	117%	123%	130%	137%	
	20%	97%	100%	104%	109%	115%	121%	127%	134%	142%	
	30%	99%	103%	107%	112%	118%	124%	131%	139%	147%	
	40%	102%	105%	110%	115%	121%	128%	135%	143%	152%	

6.4 Beleggingsrisico's

De in de balans opgenomen financiële instrumenten zijn beleggingen, vorderingen en schulden. Financiële instrumenten zijn opgenomen tegen actuele waarde, voor zover niet anders is aangegeven. Operationele risico's worden bewaakt door het selecteren van professionele dienstverleners en het monitoren hiervan. Bovendien is in de structuur een aantal checks-and-balances ingebouwd, waardoor eventuele afwijkingen van normen of richtlijnen of andere bijzondere gebeurtenissen op tijd worden gesignaleerd. In de risicowartaalrapportage wordt over de beleggingsrisico's gerapporteerd.

Balansrisico

Het balansrisico omvat alle beleggings- en renterisico's in de beleggingen en de verplichtingen. Het balansrisico wordt berekend door de Onafhankelijk Risicomanager en weerspiegelt de beweeglijkheid van de dekkingsgraad als gevolg van rente en beleggingsrendementen en dus uitgezonderd premie en indexatie effecten. Het Bestuur heeft de volgende normen voor het balansrisico voor 2020 vastgelegd:

- Balansrisico UFR-dekkingsgraad 10%-12%.
- Balansrisico Marktwarde dekkingsgraad 11%-13%.

Marktrisico aandelen en vastgoed

Het pensioenfonds belegde in de normportefeuille in 2019 voor 34% in aandelen en voor 11% in vastgoed. Het risico binnen deze categorieën wordt zoveel mogelijk gespreid over factoren, sectoren, regio's en individuele aandelen. Het pensioenfonds kiest bewust voor marktrisico omdat hier op lange termijn een vergoeding tegenover staat. In 2019 werd het nemen van marktrisico goed beloond. Aandelen lieten een positief rendement van 24% zien. Vastgoed behaalde ook een positief rendement van 9%. Voor de komende jaren worden lagere rendementen verwacht.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarde van de beleggingen en de waarde van de pensioenverplichtingen niet op dezelfde wijze veranderen en als gevolg van veranderingen in de rente. Een deel van het renterisico is afgedekt met staatsobligaties, bedrijfsobligaties, hypotheekrentederivaten en rentederivaten. Deze beleggingen vormen samen de matchingportefeuille. Emerging Markets Debt en High Yield worden niet gebruikt voor de renteafdekking, omdat deze obligaties gevoelig zijn voor niet-euro rentes en de kasstromen een hoge mate van onzekerheid kennen als gevolg van faillissementsrisico.

De marktduratie van de nominale pensioenverplichtingen bedraagt per eind 2019 24 jaar. De vastrentende waarden inclusief derivaten hebben per eind 2019 een duratie van 22 jaar. Het afdekkingbeleid ging in 2019 uit van een norm marktrenteafdekking van 40% met een bandbreedte van 5%. Als gevolg van deze renteafdekking worden de gevolgen van renteschommelingen op de ontwikkeling van de financiële positie van het pensioenfonds voor 40% geneutraliseerd. Het pensioenfonds kiest er bewust voor om slechts een gedeelte van het risico af te dekken. Gegeven het lage niveau van de rente acht het Bestuur het risico op een forse rentedaling op lange termijn acceptabel, terwijl er kan worden geprofiteerd van een rentestijging. In 2019 is de rente gedaald. De effectiviteit van de rente-afdekking was iets minder dan 40%, omdat het niveau van afdekking gedurende 2019 iets is afgenomen door marktbevegingen.

Valutarisico

In 2019 werd in de normportefeuille 44% in buitenlandse valuta belegd. De grootste valuta werden gedeeltelijk afgedekt (USD voor 70%, GBP, JPY en HKD voor 50%). Hierdoor bleef nog een blootstelling naar vreemde valuta over van 23%. Het pensioenfonds kiest er bewust voor om een groot deel van het valutarisico af te dekken, aangezien hier op lange termijn geen rendement tegenover staat. Vanaf februari 2020 wordt de valuta-afdekking voor de GBP en JPY verhoogd tot 100%. De afdekking van de USD blijft 70% vanwege het diversificatie-effect van

de USD in extreme omstandigheden. Daarnaast worden de valuta met allocaties kleiner dan 1,5% niet afgedekt vanwege de kosten. In 2019 zijn de meeste vreemde valuta gestegen ten opzichte van de euro. De effectiviteit van de valuta-afdekking was goed.

Inflatierisico

Het pensioenfonds belegt sinds 2017 niet meer in inflatiegerelateerde staatsobligaties. Aanleiding hiervoor was de geringe impact van deze belegging, het beperkte inflatierisico en het versturende effect op de rentehedge.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt kredietrisico's in de vastrentende beleggingen, inclusief de kasmiddelen. Binnen de matchingportefeuille wordt alleen belegd in staatsobligaties en bedrijfsobligaties met een investmentgrade rating, waardoor er in beperkte mate sprake is van kredietrisico binnen de matchingportefeuille. Daarnaast werd in 2019 15% van de normportefeuille belegd in obligaties met een relatief hoog kredietrisico (High Yield en Emerging Markets Debt). Het pensioenfonds kiest bewust voor kredietrisico omdat hier op lange termijn een vergoeding tegenover staat. Via de beleggingsrichtlijnen wordt de mate van kredietrisico gerespecteerd en de spreiding bevorderd. In 2019 werd het nemen van kredietrisico goed beloond. Spreads op bedrijfsleningen zijn gedaald, waardoor het rendement op de hoogrentende beleggingen 16% bedroeg. Het niveau van de spreads is relatief laag ten opzichte van het historisch gemiddelde, waardoor het risico op een verder stijging in deze spreads bestaat.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door maximaal 25% in illiquide beleggingscategorieën te beleggen. Daarnaast worden voldoende liquiditeitsposities aangehouden om aan de uitgaven, zoals pensioenuitkeringen, te kunnen voldoen. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Het pensioenfonds heeft tegenover haar verplichtingen uit hoofde van derivaten (renteswaps en valutatermijncontracten) voldoende liquide middelen en liquide onderpand beschikbaar om korte termijn liquiditeitsbehoeften te kunnen opvangen. Het pensioenfonds kiest ervoor om zoveel liquide middelen en liquide onderpand aan te houden dat een rentestijging van 1,2% en een valutastijging van 20% kunnen worden opgevangen. Een deel van de matchingportefeuille is belegd in geldmarktfondsen. In 2019 hebben zich geen liquiditeitsproblemen voorgedaan.

Actief risico

Het pensioenfonds heeft 30% van de portefeuille passief belegd. Het Bestuur checkt met behulp van risicorapportages of het risicoprofiel van de gehele beleggingsportefeuilles zich binnen acceptabele niveaus bevindt. In 2019 heeft actief risico geen extra rendement opgeleverd.

Concentratierisico

Er is sprake van concentratierisico als een adequate spreiding van beleggingen ontbreekt. Dit risico wordt teruggebracht via diversificatie van de beleggingen over categorieën, sectoren en regio's en via maximale allocaties naar individuele uitgevende partijen binnen de mandaten. Voor de portefeuilles van aandelen, bedrijfsobligaties en high yield obligaties mag de allocatie naar een individuele partij niet meer bedragen dan 5% van de totale allocatie naar deze categorie. In 2019 zijn er geen concentraties in de portefeuille geweest die tot een negatief rendement hebben geleid.

Tegenpartijrisico

Binnen de derivatenportefeuilles wordt het tegenpartijrisico gemitigeerd door tegenpartijen met een hoge kredietwaardigheid te selecteren en op frequente basis onderpand uit te wisselen. Het tegenpartijrisicobeleid is in het risicohandboek vastgelegd. Central Clearing is nog niet verplicht voor pensioenfondsen, maar het Bestuur belegt inmiddels voor het grootste deel in centraal geclarede derivaten om het tegenpartijrisico te verminderen. In 2019 hebben alle tegenpartijen aan hun betalingsverplichtingen voldaan. Vanwege de mogelijke gevolgen van een Brexit heeft het pensioenfonds in 2019 additionele Europese tegenpartijen geselecteerd.

6.5 Actuariële risico's

Beleidsinstrumenten

Er is een aantal beleidsinstrumenten waarmee het Bestuur de financiële positie kan bijsturen. Deze beleidsinstrumenten zijn het toeslagenbeleid, het premiebeleid en het beleggingsbeleid en tot slot de pensioenregeling. Met ALM (Asset-Liability-Management) wordt samenhang aangebracht tussen deze beleidsinstrumenten.

Strategisch risico/solvabiliteitsrisico

Het risico dat de ontwikkeling van het vermogen (in de vorm van beleggingen en premies) niet optimaal aansluit op de ontwikkeling van de verplichtingen, waardoor de beoogde pensioenkwaliteit en de beoogde financieringsdoelstelling niet kunnen worden gehaald. Het Bestuur besluit jaarlijks of het beleggings-, premie- en toeslagenbeleid aangepast moet worden. De basis van dit besluit zijn de berekeningen van de adviserend actuaaris.

Verzekeringstechnisch risico

Naast de financiële risico's staat het pensioenfonds bloot aan verzekeringstechnische risico's, waarvan het langlevensrisico het belangrijkste is. Het langlevensrisico houdt in dat een pensioenfonds na pensioendatum de gepensioneerde langer pensioen moet betalen. Bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen worden veronderstellingen gehanteerd waaronder de toekomstige verbetering van de levensverwachting. Deze veronderstellingen worden periodiek bijgesteld op basis van nieuwe inzichten. Sinds 31 december 2018 hanteert het pensioenfonds de Prognosetafel AG 2018 met inkomens- en leeftijdsafhankelijke correctiefactoren, die gebaseerd zijn op het S&V ervaringssterfmodel (model 2018). De tafels voorspellen dat de levensduur nog zal toenemen. Vanwege de lange horizon is zo'n voorspelling van de levensverwachting onzeker. Het pensioenfonds monitort de toegepaste ervaringssterfte door middel van analyse van het resultaat op langlevensrisico over meerdere jaren. Een ander verzekeringstechnisch risico is het kortlevensrisico. Het kortlevensrisico houdt in dat een deelnemer voortijdig overlijdt waardoor er eerder een partnerpensioen moet worden uitgekeerd. Zowel het kort- als het langlevensrisico wordt gedragen door het pensioenfonds.

6.6 Niet-financiële risico's

Omgevingsrisico

Het omgevingsrisico is het risico op schade als gevolg van veranderende externe omstandigheden zoals veranderingen in het toezicht, concurrentie, schaalvergroting en -verkleining, ontwikkelingen in de bedrijfstak en politieke ontwikkelingen. Hieronder vallen ook ontwikkelingen die een impact hebben op de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds. Omdat het Bestuur weinig invloed kan uitoefenen op deze risico's en de impact onzeker is, wordt een hogere tolerantie toegestaan voor deze risico's dan voor de overige niet-financiële risico's. Het Bestuur heeft specifiek aandacht voor de risico's als gevolg van Brexit en het nieuwe pensioencontract.

Reputatierisico

Het reputatierisico is het risico dat de reputatie van het pensioenfonds negatief wordt beïnvloed door interne of externe ontwikkelingen. Het reputatierisico wordt onder andere beheerst via transparante communicatie naar deelnemers en een integere bedrijfsvoering. Specifiek beschikt het Bestuur over een crisiscommunicatie plan welk in geval van mogelijke reputatierisico's handvaten reikt om de risico's zoveel mogelijk te mitigeren. Binnen het reputatierisico is gekozen voor zero tolerance m.b.t. reputatierisico's die voortvloeien uit bestuurders en governance. Dit vanwege de grote impact. In 2019 heeft het pensioenfonds geen reputatieschade geleden.

Uitbestedingsrisico

Het pensioenfonds heeft de pensioenadministratie en het vermogensbeheer uitbesteed en loopt hierdoor een uitbestedingsrisico. Het Bestuur heeft beleid vastgesteld met betrekking tot de beheersing van risico's die samenhangen met de uitbesteding.

Uitbestedingsrisico pensioenadministratie

Met TKP Pensioen heeft het pensioenfonds gedetailleerde afspraken gemaakt over het niveau van de dienstverlening, Service Level Agreement (SLA). TKP Pensioen beschikt over een ISAE 3402-verklaring type II. Deze verklaring waarborgt dat de bedrijfsprocessen en de daarin opgenomen interne controles in opzet en bestaan adequaat zijn (type I) en de werking van de processen zijn getoetst gedurende een periode van minimaal zes maanden (type II). Deze rapportage is in het Bestuur behandeld en kent geen bevindingen die van belang zijn voor het pensioenfonds.

Uitbestedingsrisico vermogensbeheer

De Coördinator Vermogensbeheer, NN Investment Partners, is verantwoordelijk voor het dagelijkse operationele beheer van de portefeuille. Dit beheer is in de praktijk uitbesteed aan gespecialiseerde vermogensbeheerders. De Coördinator Vermogensbeheer ziet namens het pensioenfonds toe op deze vermogensbeheerders en adviseert het Bestuur over aanstelling en ontslag van deze partijen. De Coördinator Vermogensbeheer rapporteert maandelijks over de performance en de positie van de portefeuille ten opzichte van de afgesproken benchmark en op kwartaalbasis in meer detail over de samenstelling van de beleggingsportefeuille. De afspraken met de Coördinator Vermogensbeheer zijn vastgelegd in een mandaat en een SLA.

Het Bestuur maakt, met ondersteuning van de Coördinator Vermogensbeheer, beheersingsafspraken met de gespecialiseerde vermogensbeheerders. Deze worden per vermogensbeheerder in een mandaat vastgelegd. De afspraken betreffen onder andere de samenstelling van de portefeuille, de tactische marges, de meting van de resultaten, de benchmarks en het valuta- en derivatenbeleid, de risicometing en -beheersing. Het Bestuur heeft criteria vastgesteld voor de selectie van externe managers. Deze zijn vastgelegd in de ABTN. De Coördinator Vermogensbeheer rapporteert gedurende het selectietraject van vermogensbeheerders naar het Bestuur over de bevindingen. Hierbij wordt ook aangegeven hoe de verschillende vermogensbeheerders scoren op de door het

pensioenfonds vastgestelde criteria. De risicomanager toetst dit traject, inclusief de naleving van de vastgestelde criteria. De kwaliteit van de operationele processen van de Coördinator Vermogensbeheer en de externe vermogensbeheerders worden jaarlijks getoetst door de risicomanager op basis van de ISAE 3402-verklaringen. Met de vermogensbeheerders die een mandaat beheren sluit het pensioenfonds een Investment Management Agreement (IMA) af. Deze IMA's voldoen aan de eisen van het pensioenfonds. Zo moeten de contracten onder andere onder Nederlands recht vallen en moeten de uitbestedingspartijen de Nederlandse uitbestedingsregels toepassen.

Uitbestedingsrisico beleggingsadministratie

De administratie van de effecten van het pensioenfonds is uitbesteed aan de bewaarnemer, Bank of New York Mellon. Ook de bewaarnemer verstrekt jaarlijks een ISAE 3402-verklaring aan het pensioenfonds.

De kwaliteit van de operationele processen van de Coördinator Vermogensbeheer, de externe vermogensbeheerders en de bewaarnemer worden jaarlijks getoetst door de risicomanager op basis van de ISAE 3402-verklaringen. Deze toetsing wordt vervolgens door het Bestuur behandeld.

Operationele risico's

Operationele risico's zijn risico's die horen bij het niet goed functioneren van mensen en processen. Het operationele risico wordt onder andere beheerst via heldere processen en mandatering, het vermijden van complexe structuren en controles van derden. Het Bestuur controleert dit door de uitvoeringsorganisatie te laten rapporteren over de uitgevoerde processen. Hierbij vindt het Bestuur het belangrijk dat er een heldere toelichting wordt gegeven bij afwijkingen ten opzichte van de begroting of de gemaakte afspraken. Binnen het operationele risico is gekozen voor zero tolerance voor operationele risico's die voortvloeien uit de deskundigheid van het Bestuur als collectief en het jaarwerk. Dit vanwege de grote impact.

Operationeel liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico dat hier is bedoeld heeft betrekking op de uitkeringen en niet op de beleggingen, zie hiervoor de jaarrekening. Dit risico is voor het pensioenfonds heel klein omdat er meer geld binnenkomt dan eruit gaat. De som van premies, directe beleggingsopbrengsten en aflossingen van beleggingen in vastrentende waarden is groter dan de som van uitkeringen en kosten. Als achtervang is er altijd de mogelijkheid beleggingen te verkopen.

Integriteitsrisico

Het integriteitsrisico is het risico op schade als gevolg van niet integer of onoorbaar handelen door bestuurders en/of uitvoerders zoals handelen met voorkennis, witwassen, terrorismefinanciering en fraude. Het Bestuur heeft in 2019 een Systematische Integriteits Risico Analyse (SIRA) uitgevoerd. Op basis hiervan is geconcludeerd dat het integriteitsrisico binnen de vastgestelde risicohouding valt. Het integriteitsrisico wordt onder andere beheerst via de gedragscode, de cultuur binnen het pensioenfonds en controles bij uitbestedingspartijen. Vanwege de grote impact op het pensioenfonds, is de risk appetite voor reputatierisico kleiner dan voor andere niet-financiële risico's.

Juridisch- en Compliancerisico

Het juridisch- en compliancerisico kan gesplitst worden in:

- Het risico van het niet voldoen aan wet- en regelgeving, waaronder het niet tijdig onderkennen van veranderingen in de wet- en regelgeving.
- Het risico van het niet voldoen aan de interne regels van het pensioenfonds met betrekking tot niet-financiële risico's, waarbij de focus ligt op cultuur, gedrag en integriteit.

Het juridisch- en compliancerisico is onder anderen beperkt door het toezicht van de Compliance Officer.

Fiscaal risico

Het fiscaal risico is het risico dat samenhangt met de naleving van fiscale regelgeving. Het Bestuur heeft in 2019 een uitgebreide risicoanalyse naar fiscaal risico uitgevoerd. Op basis hiervan is geconcludeerd dat het fiscaal risico binnen de risicobereidheid valt.

IT-risico

Het IT-risico is het risico op schade als gevolg van systeemuitval, een gebrekkige beveiliging en/of continuïteit van systemen. Voor het pensioenfonds valt het IT-risico voor een substantieel deel onder het uitbestedingsrisico omdat de uitvoering van het pensioen- en vermogensbeheer (waarbij in processen gebruik wordt gemaakt van IT) is uitbesteed. Het Bestuur heeft in 2019 een update van de risicoanalyse naar de IT-risico's uitgevoerd. Op basis hiervan krijgen de volgende IT-risico's extra aandacht in het komende jaar:

- Transparantie vanuit uitbestedingspartijen over IT-risico.
- Voldoen van uitbestedingspartijen aan de gewenste DNB-normen.
- Cybersecurity.

ESG-risico

Het ESG-risico is het risico op schade als gevolg van milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen in relatie tot de beleggingsportefeuille en het beheer daarvan. Het Bestuur heeft begin 2019 een uitgebreide risicoanalyse naar ESG-risico's uitgevoerd. Op basis hiervan is in 2019 specifiek aandacht besteed aan klimaatrisico en de

communicatie over het ESG-beleid. Het ESG-risico wordt beperkt door het duurzaamheidsbeleid. In 2020 wordt, als onderdeel hiervan een klimaatbeleid toegevoegd.

6.7 Risicobeeld in 2019

In 2019 werd het nemen van beleggingsrisico goed beloond. Aandelen, vastgoed en hoogrentende waarden kenden een positief rendement. Renterisico werd echter niet beloond. Door de gedaalde rente en de gedeeltelijke afdekking, was de bijdrage van renterisico negatief. Uit de ALM- en scenario-analyses die het pensioenfonds in 2019 heeft uitgevoerd, blijkt dat er een gereede kans bestaat dat rendementen op aandelen en vastgoed de komende jaren ondergemiddeld zijn en dat de rente laag blijft.

We hebben in 2019 specifiek aandacht besteed aan de volgende risico's:

- *Brexit*: De Brexit kan zowel financiële als operationele consequenties hebben. Het pensioenfonds heeft een beperkte allocatie naar het Britse pond, waardoor de financiële consequenties worden beperkt. In 2019 heeft het pensioenfonds voor alle Britse tegenpartijen en vermogensbeheerders alternatieven binnen de EU gevonden, waardoor de operationele risico's beperkt zijn.
- *Klimaat*: Klimaatveranderingen kunnen voor het pensioenfonds beleggingsrisico's met zich meebrengen. Enerzijds via de fysieke gevolgen van klimaatverandering, anderzijds via de transitie van de economie. Het pensioenfonds is gestart met het ontwikkelen van klimaatbeleid. Dit zal in 2020 verder worden uitgewerkt.
- *Kans op verlaging van de nog op te bouwen rechten*: Door de lage rente en wijzigingen in de wettelijke premiesystematiek (commissie parameters), bestaat een gereede kans dat de opbouw in de toekomst verlaagd moet worden. Voor 2020 is het opbouwpercentage nog gehandhaafd op 1,875%. In 2020 wordt een nieuw premiebeleid vastgesteld, hierbij wordt ook de kans op verlaging van de nog op te bouwen rechten gezien.
- *IT-risico*: De ontwikkelingen op het gebied van IT volgen elkaar zo snel op, dat IT en informatiebeveiliging continu op de radar staan van het Bestuur. In 2019 hebben de belangrijkste uitbestedingspartijen een niet-financiële risicorapportage opgezet, waarin mede wordt gerapporteerd over IT-risico.
- *Veranderprogramma TKP*: De pensioenadministrateur TKP voert een grootschalig veranderprogramma door. Onderdeel hiervan is de intentie om een deel van de administratie over te brengen naar de cloud. Het pensioenfonds heeft de risico's hiervan in kaart gebracht en zal in 2020 een besluit nemen over de overgang naar de cloud.
- *Uitbestedingsrisico*: In 2019 is aandacht besteed aan de uitbestedingsrisico's die samenhangen met onderuitbestedingen. In de contracten met de uitbestedingspartners is vastgelegd wat de afspraken zijn bij onderuitbesteding.

Wijzigingen in het risico in 2020

Bovengenoemde onderwerpen blijven op de radar staan en zullen een vervolg krijgen in 2020. Daarnaast zal in 2020 specifiek aandacht worden besteed aan:

- Het nieuwe pensioencontract.
- De Eigen Risico Beoordeling.
- Datakwaliteit.
- Renterisico: review van de rentestafel.
- Veranderend wereldbeeld n.a.v. het Corona-virus.

Interne risicolimieten

Gedurende 2019 is de solvabiliteitspositie van het pensioenfonds verslechterd vanwege de gedaalde rente. De (UFR) dekkingsgraad daalde van 108,8% naar 108,0%. Hierdoor is de kans op een korting op de opgebouwde rechten toegenomen en zijn de indexatiemogelijkheden verminderd. De risico's vallen – met uitzondering van de kans op opbouwkorting – nog wel binnen de interne limieten.

Verbeteringen in het risicomanagementsysteem

In 2019 zijn verschillende verbeteringen doorgevoerd in het risicomanagementsysteem:

- Implementatie sleutelfunctionarissen risicomangement, actuariael en interne audit naar aanleiding van IORP II. Hierdoor verbetert de risk governance en de werking van het 3 lines of defence model.
- Vanaf 2020 uitbreiding van de governance structuur met een risicoadviescommissie.
- Verdere samenwerking met de risicoadviescommissie van Bpf Bakkers.
- Opstellen beleid voor de Eigen Risico Beoordeling.

7 Verwachte ontwikkelingen en doelstellingen voor 2020

7.1 Verwachte ontwikkelingen 2020

In dit hoofdstuk is een korte opsomming gegeven van de belangrijkste externe ontwikkelingen die in 2020 of daarna van invloed kunnen zijn op het beleid van het pensioenfonds.

Pensioenakkoord

Op 4 juni 2019 is het Pensioenakkoord dat kabinet en Sociale Partners hebben gesloten, gepresenteerd. Hieronder volgt een korte beschrijving van de onderwerpen die voor pensioenfondsen het meest van belang zijn.

- De gangbare middelloonregelingen worden vervangen door een nieuw pensioencontract. In het Pensioenakkoord worden twee varianten genoemd.
 1. *Premieregeling met jaarlijkse inkoop van aanspraken*
Hierbij wordt direct een pensioenaanspraak ingekocht. Vervolgens kan deze worden geïndexeerd dan wel gekort, afhankelijk van de financiële situatie bij het pensioenfonds.
 2. *Persoonlijk pensioenvermogen*
In de opbouwfase heeft de deelnemer een eigen pensioenpot. Sommige risico's worden wel gedeeld. Op de pensioendatum gaat het opgebouwde pensioenvermogen naar een uitkeringscollectief, waarin onder meer het langlevensrisico wordt gedeeld.
- Bestaande doorsneesystematiek verdwijnt
In de plaats hiervan komt een degressieve opbouw (variant 1): een voor iedere deelnemer gelijke premie wordt gebruikt voor een pensioenopbouw die afhankelijk is van de rentestand en vooral van de leeftijd van de deelnemer. De premie is leeftijdsafhankelijk in variant 2 (flat rate).
- Compensatie voor overgang naar nieuwe systematiek
Bijna alle deelnemers missen de hoogst mogelijke opbouw, die voor de jongste deelnemers van toepassing is, en krijgen te zijner tijd wel de laagste opbouw, kort voor de pensioendatum. In variant 2 geldt nu een met de leeftijd oplopende staffelpremie en speelt dus hetzelfde compensatievraagstuk. Uitgangspunt is dat dit nadeel wordt gecompenseerd, maar op welke manier dit precies vorm zal worden gegeven en hoe de compensatie wordt gefinancierd zal nader uitgewerkt moeten worden.
- Fiscale wetgeving
De pensioenopbouw wordt gemaximeerd door een maximum te stellen aan de premie die voor pensioenregelingen betaald mag worden. De hoogte van de premie beweegt tegengesteld mee met de marktrente. Dit betekent dat de zeer gedetailleerde fiscale spelregels die nu per onderdeel van de pensioenregeling gelden, zullen verdwijnen.
- Verplichtstelling
Het einde van de gelijke opbouw voor alle deelnemers brengt de verplichtstelling volgens de regering niet in gevaar. Er blijft voldoende solidariteit over in de nieuwe pensioencontracten.

Enmalige uitkering door pensioenuitvoerder

De mogelijkheid van een eenmalige uitkering van 10% van de waarde van het pensioen op pensioendatum, is onderdeel van het Pensioenakkoord. Eind 2019 is een conceptwetsvoorstel voor internetconsultatie aangeboden. TKP heeft hierop schriftelijk gereageerd. Volgens het conceptwetsvoorstel zou de deelnemer een grote mate van vrijheid hebben bij de keuze voor de hoogte van het bedrag ineens, onder het maximum van 10%. Op veel onderdelen behoeft het wetsvoorstel nog nadere invulling, zoals de volgorde van uitkering ineens en flexibilisering en hoe om te gaan met DC-kapitalen bestemd voor aankoop ouderdomspensioen én partnerpensioen. Samenloop van uitkering ineens en AOW-compensatie (als onderdeel van een hoog-laag-uitkering) zou niet mogelijk zijn. Zoals het er nu naar uitziet zal dit een onderdeel zijn van de Hoofdlijnennotitie en ingaan per 1 januari 2022.

Pensioenregelingen voor zelfstandigen

Het kabinet wil onderzoek doen naar de mogelijkheden voor de pensioenopbouw van zelfstandigen, bijvoorbeeld door ze vrijwillig te laten deelnemen in een pensioenfonds.

Wetgeving

De minder snelle stijging van de AOW-leeftijd is al in de wet vastgelegd. Wat de meeste andere onderdelen van het Pensioenakkoord betreft duurt het nog enige tijd voordat dit in wetgeving is omgezet. Dat is zeker niet vóór 2022 het geval.

Voortgang

Uit Den Haag komt nog weinig concreet nieuws over de wetgeving die nodig is om de verschillende onderdelen van het Pensioenakkoord in te voeren. Er wordt in vele werk- en stuurgroepen gewerkt aan en gestudeerd op de verschillende onderdelen van het akkoord. In juni zal minister Koolmees een Hoofdlijnennotitie naar de Tweede Kamer versturen.

Gevolgen nieuwe parameters

Het door DNB overgenomen advies van de Commissie Parameters leidt er in de nabije toekomst toe dat pensioenfondsden moeten rekenen met nieuwe, verlaagde factoren zoals rekenrente en rendementen. In 2020 wordt gerekend met lagere rendementen op obligaties, aandelen en vastgoed. Niet eerder dan in 2021 leidt een nieuwe rentetermijnstructuur tot een lagere dekkingsgraad en een hogere kostendekkende premie. Hierdoor wordt de kans aanzienlijk groter dat veel pensioenfondsden in 2020 of 2021 de pensioenen moeten korten.

Korting van pensioenaanspraken en –uitkeringen

Minister Koolmees heeft op 19 november 2019 maatregelen aangekondigd waardoor veel pensioenfondsden die anders in 2020 de pensioenen zouden moeten korten, deze korting niet hoeven door te voeren, althans niet in 2020. Voor pensioenfondsden Zoetwaren zijn verplichte kortingen op dit moment niet van toepassing.

Voor VEV-kortingen geldt dat de hersteltermijn van 10 jaar wordt verlengd tot 12 jaar. De kans dat een pensioenfonds de vereiste beleidsdekkingsgraad binnen de gestelde termijn bereikt, en dus geen VEV-korting hoeft door te voeren, wordt hierdoor groter.

Stijging van de AOW-leeftijd

De AOW-leeftijd blijft in 2020 en 2021 op het niveau 2019 van 66 jaar en 4 maanden. In 2022 wordt deze 66 jaar en 7 maanden en in 2023 66 jaar en 10 maanden. Daarna stijgt de AOW-leeftijd in 2024 naar 67 jaar. Vervolgens is de AOW-leeftijd afhankelijk van de stijging van de levensverwachting en gaat omhoog met acht maanden per extra te verwachten levensjaar.

Wetsvoorstel pensioenverdeling bij scheiding

Dit wetsvoorstel is ingediend bij de Tweede Kamer op 16 september 2019.

Sinds mei 1995 worden pensioenaanspraken verdeeld volgens de methode van 'verevening'. Dit houdt in dat de ex-partner recht krijgt op een deel van het ouderdomspensioen van de deelnemer.

De voorgestelde standaardverdeling gaat uit van conversie van de helft van het tijdens het huwelijk opgebouwde ouderdoms- en partnerpensioen in een eigen aanspraak op ouderdomspensioen op het leven van de ex-partner. Dit is het bijzonder partnerpensioen, dat volgens de nieuwe wet kleiner wordt.

In beginsel wordt ook het bijzonder partnerpensioen omgezet in ouderdomspensioen voor de ex-partner.

Kleine pensioenen

Als het ouderdomspensioen lager is dan de afkoopgrens, dan heeft de ex-partner geen recht op een aandeel in het pensioen van de deelnemer, maar wel op een gering bijzonder partnerpensioen.

Samenwonenden

Volgens het wetsvoorstel krijgen ex-samenwonenden geen recht op conversie. Op vrijwillige basis kan een pensioenuitvoerder wel meewerken aan conversie voor ex-samenwonenden. Deze groep houdt wel recht op een bijzonder partnerpensioen.

Inwerkingtreding

De nieuwe wet zou van kracht worden op 1 januari 2021, maar dit is uitgesteld tot 2022.

Automatische waardeoverdracht kleine pensioenen

Met de invoering van de Wet waardeoverdracht kleine pensioenen is het mogelijk geworden dat pensioenuitvoerders kleine pensioenen automatisch overdragen naar de nieuwe uitvoerder van de aanspraakgerechtigde, zonder dat daarvoor instemming van de gerechtigde nodig is. Het gaat om aanspraken onder de afkoopgrens van € 484,09. Er is geen verplichting voor pensioenfondsden om hieraan mee te werken, maar veel pensioenfondsden gaan hiervan gebruik maken om de administratie te verlossen van een groot aantal kleine aanspraken. In eerste instantie gaat het om aanspraken van gewezen deelnemers van wie de deelneming op of na 1 januari 2018 is geëindigd. Later komen ook aanspraken die voor die datum zijn ontstaan in aanmerking voor automatische waardeoverdracht. De pensioensector stelt hiervoor een plan op, onder andere kijkend naar de verwerkingscapaciteit van de betrokken uitvoerders.

7.2 Onze beleidsdoelstellingen voor 2020

Het Bestuur heeft voor het jaar 2020 onderstaande specifieke aandachtsgebieden en doelstellingen geformuleerd.

ALM

In 2020 wordt een nieuwe ALM uitgevoerd. Hiermee wil het Bestuur meer inzicht krijgen in mogelijke ontwikkelingen voor het pensioenfonds en de gevolgen daarvan voor alle belanghebbenden. Specifiek zal er worden getoetst of het huidige strategische beleid nog aansluit bij de ambities van Bpf Zoetwaren en of dit voldoende schokbestendig is. Hierbij zal worden ingezoomd op de rentestafel en het premiebeleid.

Betaalbaarheid

In de huidige financiële wereld komt de betaalbaarheid van onze pensioenregeling steeds verder onder druk. Het Bestuur zal in 2020 met Sociale Partners de betaalbaarheid van de pensioenregeling onderzoeken. Hierbij zal de

financiële positie van het pensioenfonds worden betrokken en zal in het belang van de deelnemers worden gekeken naar een zo goed mogelijk pensioenregeling

ESG

Het pensioenfonds hecht belang aan een leefbare wereld. Sinds 2019 publiceren we ieder kwartaal de stemrapportage op de website van het pensioenfonds. Daarnaast hebben we al een pagina over verantwoord beleggen op de website. Vanaf 2020 willen we ons verantwoord beleggingsbeleid explicieter uitdragen, door in onze communicatie meer aandacht te besteden aan onze ESG-activiteiten. De mening van onze deelnemers over ESG die uit het reputatieonderzoek naar voren komt, zullen wij meenemen in de aanscherping en herformulering van ons ESG-beleid.

Reputatie

In 2019 heeft het pensioenfonds een reputatieonderzoek uitgevoerd onder onze deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. In 2020 gebruiken we de output van dit onderzoek om onze communicatie verder te verbeteren, zodat wij nog beter de aansluiting kunnen vinden bij de verwachtingen van onze deelnemers en deze verwachtingen, waar mogelijk, kunnen overtreffen.

Risicobeheersing

- Een bijdrage leveren aan de visie en strategie van het pensioenfonds door periodiek strategische risico's en disruptieve trends te signaleren.
- Het verbeteren van de bestuurlijke besluitvorming door zorg te dragen voor tijdige, juiste en volledige risico-informatie die gebaseerd is op de samenhang van alle risico's.
- Het Bestuur in staat stellen bewust om te gaan met en te sturen op risico's. Welke risico's wil het Bestuur nemen en welke vermijden?
- Zorg dragen voor een passende beheersing van de risico's gekoppeld aan de risicobereidheid van het Bestuur.
- Het bewaken van de integraliteit en daarmee het risicobewustzijn van het pensioenfonds.

Pensioenakkoord

In 2020 zal het Bestuur de gevolgen van de uitwerking van het Pensioenakkoord voor Bpf Zoetwaren onderzoeken.

Kostenverlaging -btw

Verlaging van de btw-druk voor het pensioenfonds door toetsing van het Nederlands btw-regime aan (Europese) wet en regelgeving.

8 Organisatie

8.1 Inleiding

In dit hoofdstuk doet het Bestuur verslag van de wijze waarop het pensioenfonds organisatorisch is bestuurd in 2019.

8.2 Werkwijze en vergaderstructuur

Het Bestuur heeft in 2019 negen bestuursvergaderingen en drie themadagen georganiseerd. Tijdens de themadagen was er in afwisselende samenstelling ook een delegatie van de Raad van Toezicht aanwezig. Daarnaast vergaderde het Bestuur viermaal samen met de Raad van Toezicht, waarvan tweemaal met uitsluitend het Dagelijks Bestuur. Tijdens alle zeven vergaderingen van het Verantwoordingsorgaan was steeds een delegatie van het Bestuur aanwezig.

8.3 Organisatie

Het pensioenfonds heeft verschillende organen, namelijk het Bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht. De bestuursleden nemen tevens zitting in één of meerdere commissies. Daarnaast is een aantal externe partijen intensief bij het pensioenfonds betrokken. In de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) staan de taken en verantwoordelijkheden van alle betrokken partijen vermeld.

Paritaire invulling Bestuur

Het Bestuur van het pensioenfonds bestaat uit tien leden, waarvan vijf van werkgeverszijde, drie van werknemerszijde en twee namens de pensioengerechtigden.

- De bestuursleden van werkgeverszijde worden voorgedragen door de werkgeversvereniging in de sector. Dat is de Vereniging voor de Bakkerij- en Zoetwarenindustrie (VBZ) gevestigd in Den Haag.
- De bestuursleden van werknemerszijde worden voorgedragen door de volgende werknemersverenigingen:
 - o Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV, twee zetels);
 - o Christelijk Nationaal Vakverbond Vakmensen (CNV Vakmensen, één zetel).
- De bestuursleden namens de pensioengerechtigden worden via verkiezingen voorgedragen door de pensioengerechtigden.

Adviescommissies en stuurgroepen

Het pensioenfonds maakt gebruik van de mogelijkheid om voor bepaalde aandachtsgebieden het Bestuur over te laten aan een afvaardiging uit het Bestuur. Het pensioenfonds kent in dit kader een dagelijks bestuur, een beleggingsadviescommissie, een financieel adviescommissie, een pensioen- en uitbestedingsadviescommissie, een communicatieadviescommissie en een risicoadviescommissie. Daarnaast zijn een stuurgroep Toekomst en een werkgroep Klimaat actief.

8.3.1 Bestuur

Samenstelling Bestuur

In 2019 heeft een aantal bestuursmutaties plaatsgevonden. Door het vertrek van de heer Groen is mevrouw Bakermans per 1 februari 2019 benoemd tot werkgeversvoorzitter. Vanaf medio februari 2019 is de heer Foursoff aangesloten bij het Bestuur als aspirant-bestuurslid voor de invulling van een vacature namens de werkgevers. Op 6 maart 2020 is hij officieel benoemd als bestuurslid. Tevens zijn mevrouw Van den Bosch en mevrouw Van der Linden als aspirant-bestuurslid togetreden voor de invulling van vacatures namens de werkgevers.

Per 1 februari 2019 is de heer Kusters opgevolgd door de heer Van den Brink. Wegens het overlijden van de heer De Groot in november 2019 is in het Bestuur een vacature ontstaan voor vertegenwoordiger van pensioengerechtigden. Voor de invulling van deze vacature zijn verkiezingen gehouden in 2020. De heer Eggen is namens de gepensioneerden togetreden tot het Bestuur.

Samenstelling bestuursorganen per 31 december 2019

Leden werkgevers	Geboortejaar	Zitting op voordracht van	Zitting sinds	Einde zittingstermijn
Mevrouw W.E.M. Bakermans (werkgeversvoorzitter)	1960	VBZ	05-02-2016	05-06-2020
De heer E. Schuurhuis	1957	VBZ	16-09-2014	16-09-2022
Mevrouw M. van Beusekom	1973	VBZ	17-03-2017	17-03-2021
De heer A. Foursoff (aspirant)	1962	VBZ		
Mevrouw L. van den Bosch (aspirant)	1973	VBZ		
Mevrouw K. van der Linden (aspirant)	1994	VBZ		

Leden werknemers	Geboortejaar	Zitting op voordracht van	Zitting sinds	Einde zittingstermijn
Mevrouw L.F.A.M. Jansen (werknemersvoorzitter)	1968	FNV	01-01-2011	01-01-2023
Mevrouw J.G.E. van Leeuwen	1986	FNV	13-10-2017	13-10-2021
De heer A. van den Brink	1954	CNV	01-02-2019	01-02-2023

Leden pensioengerechtigden	Geboortejaar	Zitting sinds	Einde zittingstermijn
De heer H.E. Hermans	1951	01-07-2014	01-07-2022
vacature			

In februari 2020 heeft de toezichthouder ingestemd met de benoeming van de heer Foursoff als bestuurslid. Middels verkiezing is de heer J. Eggen in 2020 voorgedragen voor de vacante zetel van pensioengerechtigden. In april 2020 heeft de toezichthouder ingestemd met de benoeming.

Mevrouw Bakermans heeft te kennen gegeven dat haar bestuursfunctie niet langer verenigbaar is met haar andere werkzaamheden en heeft zij besloten om af te treden als bestuurslid na 5 juni 2020. Ook mevrouw Jansen zal het Bestuur in 2020 verlaten. In de opvolging van beide bestuurders wordt tijdig voorzien.

Met de invulling van de vacatures is het Bestuur erin geslaagd om nog beter te voldoen aan de diversiteitscriteria. Tenminste 50% van de bestuurszetels worden ingevuld door een vrouw en tevens heeft er een bestuurder een leeftijd van beneden de 40 jaar.

De indeling van de commissies was per 31 december 2019 als volgt:

Bestuursleden	Dagelijks Bestuur	Pensioen- en uitbestedingsadviescommissie	Beleggingsadvies commissie	Communicatie advies commissie	Financieel advies commissie
Mevrouw L.F.A.M. Jansen	X	X	X		
Mevrouw J.G.E. van Leeuwen				X	
De heer E. Schuurhuis				X	X
De heer H.E. Hermans			X	X	
Mevrouw W.E.M. Bakermans	X	X			
Mevrouw M. van Beusekom			X		
De heer A. van den Brink		X			
De heer A. Foursoff					X
Mevrouw K. van der Linden				X	
Mevrouw L. van den Bosch		X			

Naast de genoemde commissies is er een Stuurgroep Toekomst die de samenwerking met Bpf Bakkers naar een volgend niveau brengt. Vanuit het pensioenfonds hebben mevrouw Jansen, mevrouw Bakermans en de heer Hermans zitting in deze Stuurgroep.

Vergoedingsregeling

Het Bestuur heeft een vergoedingsregeling. De vergoedingsregeling is per 10 mei 2019 herzien. Het Bestuur conformeert zich ten aanzien van de vergoedingsregeling aan de normen uit de Code Pensioenfondsen.

- Het Bestuur voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid dat in overeenstemming is met de doelstellingen van het pensioenfonds;
- De beloning staat in redelijke verhouding tot de gedragen verantwoordelijkheid, de aan de functie gestelde eisen en het tijdsbeslag;
- Het Bestuur verstrekt geen prestatie gerelateerde beloningen;
- Het Bestuur voorkomt dat door de hoogte van de beloning van de leden van de Raad van Toezicht, een financieel belang een kritische opstelling in de weg staat;
- Het Bestuur verstrekt geen transitie- of ontslagvergoeding bij een tussentijds ontslag van een bestuurslid of van een lid van de Raad van Toezicht.

De vergoeding voor bestuursleden is een vaste compensatie per bestuurslid per jaar van € 30.000,- en € 60.000,- aan de leden van het Dagelijks Bestuur. De vergoeding voor een aspirant bestuurslid bedraagt 2/3^e deel van de vergoeding van een bestuurslid. Deze vergoedingen zijn exclusief btw. Hierbij wordt uitgegaan van een tijdsbesteding conform de normen die de toezichthouder uitgaat.

Het beloningsbeleid van externe partijen waar het pensioenfonds werkzaamheden aan heeft uitbesteed mag niet aanmoedigen tot het nemen van meer risico's dan welke voor het pensioenfonds aanvaardbaar is. Het beloningsbeleid van een externe partij moet zijn afgestemd op de omvang en organisatie van de externe partij en op de aard, omvang en complexiteit van zijn bedrijf, is in overeenstemming met de werkzaamheden, het risicoprofiel, de doelstellingen, het langetermijnbelang, de financiële stabiliteit en de prestaties van de externe partij als geheel, en draagt bij aan een deugdelijk, prudent en doeltreffend Bestuur van de externe partij. Het beleid inzake beloningen van de externe partij omschrijft de beloningscomponenten en beloningsstructuren die ertoe zouden kunnen bijdragen dat de externe partij meer risico's neemt dan voor het pensioenfonds aanvaardbaar is, alsmede de te volgen procedures en maatregelen die dergelijke beloningscomponenten en beloningsstructuren voorkomen en beheersen. Wanneer een externe partij onder de Wet financieel toezicht reeds gebonden is aan beloningsregels, dan is het voldoen aan deze wettelijke beloningsregels voldoende om aan het beloningsbeleid van het pensioenfonds te voldoen.

Het gewijzigde beloningsbeleid is door het Bestuur vastgesteld op 7 juni 2019 na een positief advies van het Verantwoordingsorgaan en met de goedkeuring van de Raad van Toezicht.

8.3.2 Raad van Toezicht

Het interne toezicht wordt uitgevoerd door de Raad van Toezicht. Op 31 december 2019 was de Raad van Toezicht als volgt samengesteld:

Leden	Geboortejaar	Zitting sinds	Zittingstermijn	Einde zittingstermijn
De heer G.E. van de Kuilen	1964	01-jul-14	2	01-jul-20
Mevrouw M.L. van der Steen-Jacquet (voorzitter)	1975	01-jul-18	1	01-jul-21
De heer L.V.J.M. Rolf	1961	01-jul-19	1	01-jul-22

De leden van de Raad van Toezicht kennen een zittingstermijn van drie jaar. Een RvT-lid kan maximaal één keer worden herbenoemd. Om het tegelijk aftreden van alle leden van de Raad van Toezicht te voorkomen is een rooster van aftreden opgesteld.

In 2019 is mevrouw Van der Lecq afgetreden als lid van de RvT. Het Bestuur wil haar hartelijk danken voor haar inzet voor het pensioenfonds. De functie van voorzitter is overgenomen door mevrouw Van der Steen. Als nieuw lid van de RvT is de heer Rolf toegetreden. De heer Van de Kuilen zal op 1 juli 2020 aftreden. Hij zal opgevolgd worden door de heer Koedijk.

Vergoedingsregeling

De vergoeding voor de leden van de Raad van Toezicht bedraagt € 15.000,- per jaar. Omdat de voorzitter van de Raad van Toezicht beduidend meer tijd kwijt is aan het uitoefenen van de functie, is de vacatievergoeding van de voorzitter verhoogd met 25%. De vergoeding voor een aspirant lid van de Raad van Toezicht bedraagt 2/3^e deel van de vergoeding van een raadslid. Dit is exclusief btw en inclusief reiskostenvergoeding.

8.3.3 Het Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit acht leden: drie vertegenwoordigers namens deelnemers, drie vertegenwoordigers namens pensioengerechtigden en twee werkgeversvertegenwoordigers.

Het Verantwoordingsorgaan is per 31 december 2019 als volgt samengesteld:

Leden	Geboortejaar	Zitting op voordracht van	Vertegenwoordiging namens	Zitting sinds	Einde zittingstermijn
De heer R.W.H. Brouwers	1947	De Unie	gepensioneerden	1 juli 2014	1 juli 2022
De heer H. Verkuijden	1945	FNV	gepensioneerden	1 juli 2014	1 juli 2022
De heer E.A. Koopman	1946	FNV	gepensioneerden	1 januari 2017	1 juli 2020
De heer S. Waiboer	1954	FNV	werknemers	1 juli 2014	1 juli 2021
De heer P. Zoetemeijer	1953	FNV	werknemers	1 juli 2014	1 juli 2022
De heer N.J.M. Serfaes	1956	CNV Vakmensen	werknemers	1 juli 2014	1 juli 2022
De heer J.J. Gommans	1959	VBZ	werkgevers	1 juli 2014	1 juli 2022
Vacature		VBZ	werkgevers		

De leden van het Verantwoordingsorgaan treden eens in de vier jaar af en zijn direct herbenoembaar. Om het tegelijk aftreden van alle leden van het Verantwoordingsorgaan te voorkomen is door het Verantwoordingsorgaan een rooster van aftreden opgesteld.

Mevrouw Van der Linden is 1 november 2019 afgetreden. Zij is tot het Bestuur toegetreden als aspirant bestuurslid. Mevrouw Van der Linden wordt middels deze weg vriendelijk bedankt voor haar inzet voor het Verantwoordingsorgaan.

Vergoedingsregeling

De leden van het Verantwoordingsorgaan ontvangen een vergoeding gebaseerd op de SER-norm. Omdat de voorzitter van het Verantwoordingsorgaan beduidend meer tijd kwijt is aan het uitoefenen van de functie, is de vacatievergoeding van de voorzitter verhoogd met 25%.

De vergoeding voor een aspirant lid van het Verantwoordingsorgaan bedraagt 2/3^e deel van de vergoeding van een lid. Een aspirant lid draagt namelijk nog geen verantwoordelijkheden, maar is wel ongeveer evenveel tijd kwijt.

Het vacatiegeld voor aanwezigheid op een standaard vergadering en voor studiedagen bedraagt € 410 per dag en voor verblijfkosten wordt € 12 en voor reiskosten € 0,29 per kilometer vergoed. Voor korte overleggen (korter dan een uur) geldt een lagere vergoeding van € 137,-.

8.3.4 Uitbestede werkzaamheden

Pensioenbeheer

De administratie van het pensioenfonds en de betaling van de pensioenen conform de pensioenregelingen heeft het Bestuur uitbesteed aan TKP Pensioen B.V. Nadere afspraken over de kwaliteit van de dienstverlening zijn vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA) voor pensioenbeheer.

TKP Pensioen B.V. rapporteert ieder kwartaal over de dienstverlening middels een kwartaalrapportage. Deze rapportages worden besproken met het Bestuur en vormen een belangrijk document in het kader van het risicomanagement van het pensioenfonds.

Coördinator Vermogensbeheer en Vermogensbeheer

Het Bestuur heeft NN Investment Partners (NNIP) als Coördinator Vermogensbeheer aangesteld. NNIP is operationeel verantwoordelijk voor de invulling en het beheer van de beleggingsportefeuille, inclusief de selectie van gespecialiseerde vermogensbeheerders voor onderdelen van de portefeuille.

De selectie en monitoring van de beheerders wordt uitgevoerd door Altis, een gespecialiseerde dochteronderneming van NNIP. Naast beleggingsinhoudelijke afwegingen wordt hierbij ook rekening gehouden met het duurzaamheidskarakter van de beheerder, juridische aspecten en kosten. Het Bestuur ontvangt hierover elk kwartaal een rapportage per beheerder met de actuele opinie van Altis over de beheerder en de in het kwartaal gerealiseerde resultaten.

De Coördinator Vermogensbeheer ziet toe op deze vermogensbeheerders en adviseert het Bestuur over aanstelling en ontslag van deze partijen. De Coördinator Vermogensbeheer rapporteert maandelijks over de performance en de positie van de portefeuille ten opzichte van de afgesproken benchmark en op kwartaalbasis in meer detail over de samenstelling, rendementen en risico's van de beleggingsportefeuille.

Onafhankelijke Risicomanager

Er is een Onafhankelijke Risicomanager, Ortec Finance, die verantwoordelijk is voor het monitoren van en adviseren over financiële risico's, zijnde het balansrisico van het pensioenfonds en toezicht op de risico's in de beleggingsportefeuille, en niet-financiële risico's. De Onafhankelijke Risicomanager opereert onafhankelijk van de Coördinator Vermogensbeheer. Op maand- en kwartaalbasis stelt zij rapportages op ten behoeve van het Bestuur. Tevens adviseert zij het Bestuur over het te voeren strategische beleid en de impact van nieuwe wet- en regelgeving.

Bewaarnemer

Verder is er een Bewaarnemer (custodian), Bank of New York Mellon, die een onafhankelijke performancemeting uitvoert en de resultaten consolideert. De bewaarnemer verzorgt de beleggingsadministratie en rapporteert over de posities ten opzichte van de neutrale posities die zijn opgenomen in het beleggingsplan. De bewaarnemer administreert ook de beleggingen die niet bij de bewaarnemer onder bewaring zijn.

Controle, ondersteuning en advies

Het pensioenfonds heeft zich in 2019 bij zijn werkzaamheden laten controleren, ondersteunen en adviseren door de volgende partijen:

Accountant: De heer E.M. van der Hall RA, Deloitte Accountants B.V.

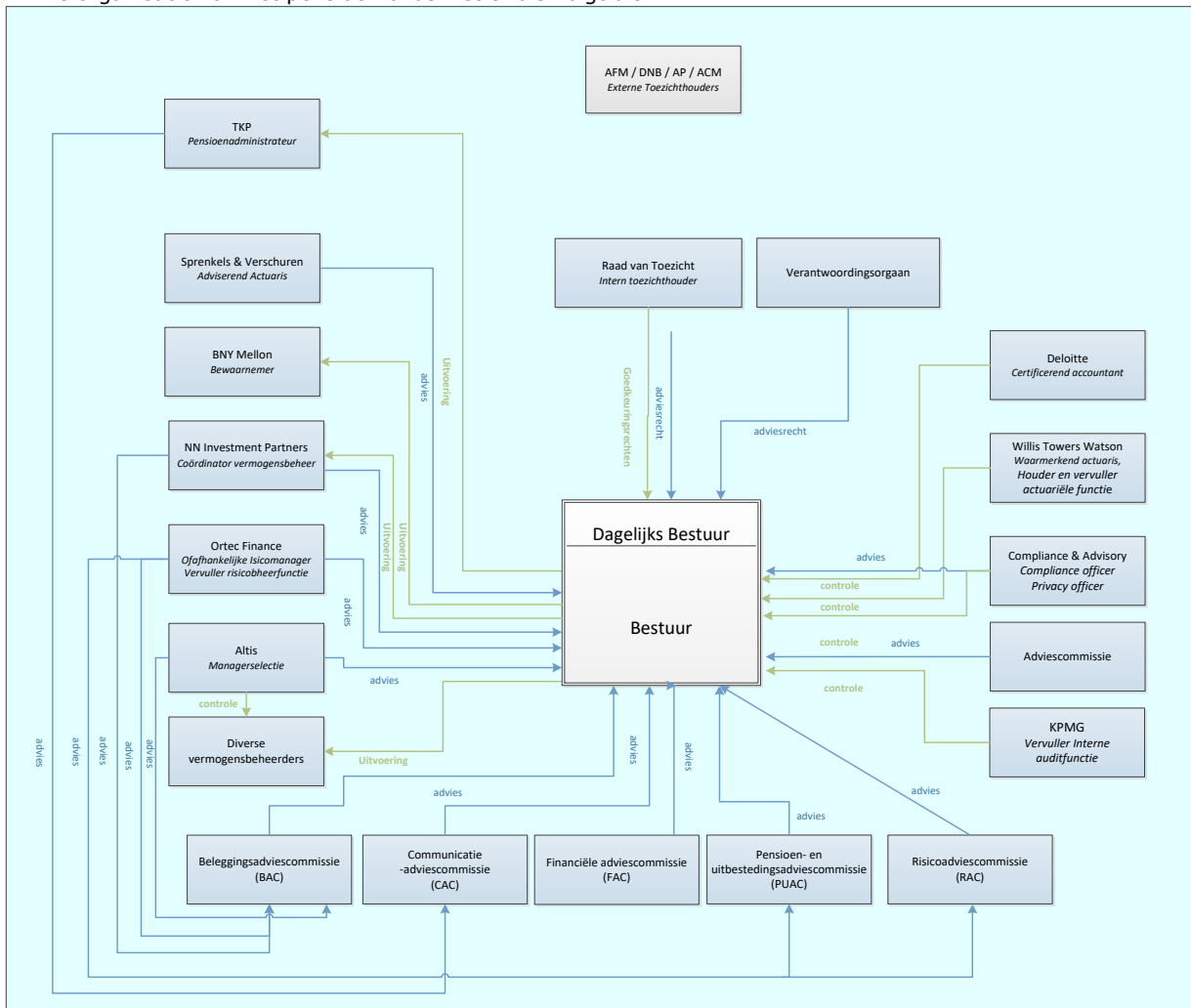
Adviserend actuaaris: Mevrouw L. Thissen, Sprenkels & Verschuren

Certificerend actuaaris: De heer E.W.J.M. Schokker, Towers Watson Netherlands B.V.

Compliance Officer: Mevrouw E. Hoving, Compliance & Advisory

8.3.5 Organogram

De organisatie van het pensioenfonds ziet er als volgt uit:



8.4 Klachten en geschillen

De wijze waarop het pensioenfonds omgaat met klachten en geschillen is vastgelegd in een klachten- en geschillenregeling. Deze regeling is opgenomen in de pensioenregeling en is beschikbaar op de website van het pensioenfonds en dus voor alle belanghebbenden toegankelijk.

Het pensioenfonds heeft voor klachten en geschillen een adviescommissie ingericht. Belanghebbenden kunnen zich tot deze commissie wenden als zij het niet eens zijn met een besluit van het pensioenfonds over de toepassing van het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement. Voor de procedure gelden nadere voorwaarden die zijn vastgelegd in de klachten- en geschillenregeling. In 2019 zijn 8 deelnemers die een klacht hebben ingediend. Deze klachten gingen met name over het toekennen van (bijzonder) partnerpensioen en het verzenden van nieuwsbrieven. De afhandeling heeft volgens de klachten- en geschillenregeling plaatsgevonden.

8.5 Goed Pensioenfondsbestuur

Goed pensioenfondsbestuur houdt onder meer in het integer en transparant handelen door het Bestuur, waarbij een belangrijke plaats wordt ingeruimd voor het afleggen van verantwoording aan het Verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid. De principes van goed pensioenfondsbestuur zijn verankerd in de Pensioenwet. Het Bestuur heeft in zijn besluitvorming evenwichtige belangenafweging centraal staan. In het geval er pensioenonderwerpen ter besluitvorming voorliggen worden de relevante aspecten t.b.v. evenwichtige belangenafweging hierin betrokken.

Het Bestuur is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid voor het goed besturen van het pensioenfonds en zal alles doen wat nodig is voor de handhaving van het vertrouwen in het pensioenfonds. Ontwikkelingen op dit terrein worden nauwlettend gevolgd.

Met het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht is, met inachtneming van hun specifieke taken, in het verslagjaar constructief overleg gevoerd. Hierbij wordt de samenwerking als goed ervaren. De Raad van Toezicht stelt zich naar het Bestuur gevraagd en ongevraagd op als constructieve gesprekspartner en voorziet het Verantwoordingsorgaan en het Bestuur van goede adviezen voor de te treffen besluitvorming. Zowel het Verantwoordingsorgaan als de Raad van Toezicht hebben verslag uitgebracht over hun werkzaamheden. Deze zijn opgenomen in hoofdstuk 10 en 11.

Het Bestuur vindt permanente scholing noodzakelijk, voor het Bestuur als geheel en voor bestuursleden afzonderlijk. Het Bestuur heeft in 2019 diverse themadagen gevolgd op het gebied van Brexit, het samengaan met Bpf Bakkers, ESG-beleid en de Internal Audit sleutelhouderfunctie. Verder hebben de bestuursleden opleidingen gevolgd, literatuur bijgehouden, seminars en lezingen op pensioengebied bijgewoond en ervaringen met andere bestuursleden uitgewisseld. Ook heeft het Bestuur een zelfevaluatie uitgevoerd waarin principes van goed pensioenfondsbestuur centraal staan.

8.5.1 Code Pensioenfondsen

De in 2018 herziene Code Pensioenfondsen is wettelijk verankerd. De normen in de Code zijn een aanvulling op wet- en regelgeving. De normen in de Code zijn weliswaar leidend, maar de Code laat ruimte voor eigen verantwoordelijkheid van het pensioenfondsbestuur. Pensioenfondsen mogen de Code daarom naleven volgens het 'pas-toe-of-leg-uit'-beginsel. Afwijken van de norm is dus mogelijk, als daar een goede reden voor is en hierover verantwoording wordt afgelegd in het jaarverslag. Het bestuur heeft de naleving van de Code geïnventariseerd. Hierbij is gebleken dat het pensioenfonds een groot deel van de Code naleeft. Voor enkele onderdelen is dit niet (volledig) het geval. De argumentatie voor afwijkingen van de Code zijn hieronder vermeld.

Norm 33: "In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen."

In het bestuur zijn beide geslachten ruim vertegenwoordigd, 50% van de huidige bestuurders is vrouw en met de voorgenomen benoemingen zullen ook twee personen jonger dan 40 jaar deel uitmaken van het bestuur. Bij het verantwoordingsorgaan blijft het moeilijk de gewenste diversiteit te bereiken. Het VO spant zich tot het uiterste in om bij de invulling van de huidige en ook toekomstige vacatures de diversiteitsdoelen te realiseren.

Norm 34: "De zittingsduur van een lid van het bestuur, het VO, het BO en raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds."

In de toelichting op de norm is opgenomen dat de (her)benoeming van een lid van het VO een zaak is van verkiezing of van benoemende partijen. In het reglement van het VO van het pensioenfonds is opgenomen dat het aantal benoemingstermijnen beperkt is tot drie. Hiermee wordt bereikt dat regelmatig vernieuwing binnen het VO plaats vindt. Door het bestuur wordt hierbij wel ervaren dat de invulling van vacatures vanuit de sector moeilijk is.

8.5.2 Compliance wet- en regelgeving

Het pensioenfonds heeft mevrouw mr. E. Hoving van Compliance & Advisory B.V. tot Compliance Officer benoemd. De Compliance functie is gericht op de naleving van relevante wet- en regelgeving en de interne regels van het pensioenfonds waarbij de focus ligt op cultuur, gedrag en integriteit. Mevrouw Hoving is tevens aangesteld als de Privacy Officer van het pensioenfonds. Jaarlijks stelt de Compliance Officer een Compliance Programma op, waarbij in 2019 werkzaamheden zijn verricht in het kader van de volgende onderwerpen:

- Governance
- Monitoring Gedragscode
- Incidenten- en klokkenluidersregeling, Issueregister
- Systematische integriteitsrisicoanalyse
- Compliance Risicomanagement
- Privacy (AVG)
- Signalering Wet- en regelgeving & Thema's DNB

In 2019 is over deze onderwerpen regelmatig overleg geweest tussen de Compliance Officer en het Dagelijks Bestuur, het Bestuur en de Raad van Toezicht. Hierna wordt kort een aantal onderwerpen nader toegelicht welke in deze overleggen zijn besproken.

Gedragscode

Het pensioenfonds heeft een gedragscode waarin regels en richtlijnen voor bestuurders en andere betrokkenen zijn opgenomen. Deze regels en richtlijnen zijn ter voorkoming van conflicten tussen belangen van het pensioenfonds en de privébelangen van betrokkenen en ter voorkoming van het gebruik maken van vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds voor privédoeleinden. De gewijzigde gedragscode is op 1 februari 2019 vastgesteld. De Compliance Officer controleert of de bestuursleden en andere betrokkenen de gedragscode naleven. De Compliance Officer heeft in 2019 geen overtreding van de gedragscode geconstateerd.

AVG

Het pensioenfonds is in 2019 steeds compliant geweest aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). De AVG heeft als doel de privacy rechten van personen te verbeteren en brengt meer en andere verantwoordelijkheden met zich mee voor pensioenfondsen. De Pensioenfederatie heeft in 2019 de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen (Gedragslijn) aangenomen en deze Gedragslijn treedt vanaf 1 januari 2020 in werking. De Gedragslijn is een nadere uitwerking van de AVG, specifiek gericht op de pensioenuitvoering. De pensioenuitvoerder heeft door middel van een Privacy Audit door een onafhankelijke partij haar privacy-raamwerk, de manier waarop de pensioenuitvoerder de AVG heeft geïmplementeerd, laten onderzoeken. In 2019 heeft de pensioenuitvoerder de werking van de door haar getroffen maatregelen binnen dit raamwerk getoetst om aan te tonen dat zij in control is ten aanzien van de risico's met betrekking tot de AVG (en daarmee ook de Gedragslijn). De uitkomsten van de audit worden in 2020 verwacht.

Systematische integriteitsrisicoanalyse

Eind 2019 is wederom een Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) uitgevoerd door het Bestuur. De geactualiseerde SIRA is op 6 december 2019 vastgesteld. Hierbij is rekening gehouden met de vragen die DNB heeft gesteld in haar onderzoek naar de beheersing van niet-financiële risico's.

Compliance Risicomanagement

Er is een Compliance-Control matrix voor de niet financiële risico's (CCM) opgesteld en op basis daarvan is er in het vierde kwartaal van 2018 onderzoek gedaan naar de compliance risico's op de onderdelen juridische risico's en uitbestedingsrisico's (waaronder ICT, BCM, Fiscaliteit en rapportageplicht wordt geschaard). In het eerste kwartaal van 2019 is er verslag gedaan van de verrichte werkzaamheden, constatering en aanbevelingen.

IORP II

Sinds 13 januari 2019 zijn de bepalingen uit IORP II van kracht in de Nederlandse wetgeving en moeten pensioenfondsen aan deze regelgeving voldoen. Het pensioenfonds heeft veel inspanningen verricht om de IORP II-richtlijn tijdig te implementeren. Ook in 2019 is IORP II uitgebreid aan de orde gekomen, waaronder tijdens de themadag van 28 juni 2019 waarin een workshop gegeven is over de sleutelfunctiehouder Internal Audit. In 2020 wil het Bestuur de eigen risicobeoordeling opstellen en hier verdere ervaring mee opdoen.

8.5.3 Klokkenluidersregeling en incidentenregeling

Het Bestuur vindt het belangrijk dat belanghebbenden die financieel (mede)afhankelijk zijn van het pensioenfonds, zonder gevaar voor hun positie kunnen rapporteren over onregelmatigheden binnen het pensioenfonds. Denk daarbij aan leden van het Bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht en andere functionarissen. Met onregelmatigheden worden hier onregelmatigheden van algemene, operationele of financiële aard bedoeld. Het

Bestuur heeft hiervoor een incidenten- en klokkenluidersregeling opgesteld. Deze regeling is te vinden op de website. Een onregelmatigheid wordt gerapporteerd aan de Compliance Officer van het pensioenfonds. Het Bestuur bevordert dat de dienstverleners eveneens een klokkenluidersregeling hebben.

In 2019 zijn er twee meldingen van incidenten gedaan bij de toezichthouders, t.w. het verstrekken van foutieve informatie in startbrieven en een overtreding van de Sanctie wetgeving door een falende applicatie bij het screenen van (rechts-)personen tegen sanctielijsten. Naar aanleiding van beide incidenten zijn structurele maatregelen getroffen om dergelijke incidenten in de toekomst te voorkomen.

8.5.4 Integriteitsbeleid

Het Bestuur heeft een integriteitsbeleid opgesteld. De doelstelling van het integriteitsbeleid is het stimuleren dat aan het pensioenfonds verbonden personen op alle niveaus handelen in overeenstemming met maatschappelijk geaccepteerde waarden en normen in het algemeen, met de specifieke waarden en normen die gelden voor het pensioenfonds in het bijzonder en uiteraard met de (toezicht)wet- en regelgeving. Standaarden zoals de gedragscode van het pensioenfonds maken deel uit van die regels.

8.6 Informatie inzake toezicht

De Nederlandsche Bank (DNB), de Autoriteit Financiële Markten (AFM), De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) en De Autoriteit Consument en Markt houden toezicht op pensioenfonds. DNB beoordeelt de aspecten met betrekking tot de algehele bedrijfsvoering. De AFM ziet toe op gedrag en communicatie. De Autoriteit Persoonsgegevens houdt toezicht op de verwerking van Persoonsgegevens en De Autoriteit Consument en Markt houdt toezicht op de mededinging, de telecommunicatie en het consumentenrecht.

DNB

In 2019 heeft het pensioenfonds tijdig alle maand-, kwartaal- en jaarstaten ingediend bij DNB. In 2019 heeft het pensioenfonds een vragenlijst van DNB ingevuld over de niet-financiële risico's en de integriteitsrisico's en de invloed van het bedrijfsmodel, de governance en het gedrag en cultuur op het risicoprofiel van pensioenfonds.

AFM

In 2019 zijn de UPO's tijdig verzonden.

AP

Er hebben in 2019 geen meervoudige datalekken plaatsgevonden.

Geen boetes en dwangsommen

De toezichthouder heeft het pensioenfonds in 2019 geen dwangsommen en boetes opgelegd of aanwijzingen verstrekt. Verder heeft de toezichthouder in 2019 geen bewindvoerder bij het pensioenfonds aangesteld.

8.7 Geschiktheid Bestuur en permanente educatie

Het geschiktheidsplan is in lijn met governance en de aanbevelingen van de Pensioenfederatie over bestuurlijke geschiktheid (Handreiking Geschikt Pensioenfondsbestuur). Het geschiktheidsplan wordt periodiek geactualiseerd. Tijdens de zelfevaluatie van het Bestuur heeft het Bestuur de opleidingsbehoeften in kaart gebracht.

8.8 Statutenwijziging

De statuten van het pensioenfonds zijn in 2019 niet gewijzigd.

9 Pensioenregeling

Pensioenregeling

De inhoud van de pensioenregeling is het resultaat van het overleg tussen cao-partijen.

Het pensioenfonds voert een middelloonregeling uit. Deze regeling is voor alle deelnemers gelijk en bestaat uit een:

- Levenslang ouderdomspensioen, waarbij deelnemers met 68 jaar met pensioen gaan. Deelnemers kunnen wel eerder, later of gedeeltelijk met pensioen gaan;
- Partnerpensioen van 70% van het bereikbare ouderdomspensioen;
- Wezenpensioen van 14% van het te bereiken ouderdomspensioen.

Met ingang van 1 januari 2018 is de pensioeningangsdatum verhoogd naar 68 jaar. Nog steeds blijft de mogelijkheid bestaan om eerder met pensioen te gaan. De deelnemers zijn hierover in februari 2018 geïnformeerd.

Op de website www.pensioenzoetwaren.nl wordt de regeling in begrijpelijke taal uitgelegd. Op deze website zijn ook informatieve brochures te downloaden.

De belangrijkste kenmerken van deze pensioenregeling zijn opgenomen in bijlage 1.

Overgangsregeling voor Pensioenfonds Koek en Pensioenfonds Snoep

Onder voorwaarden kan een deelnemer in aanmerking komen voor extra pensioenaanspraak op ouderdomspensioen (VPL-regeling).

Voorwaarden voor oud-Koekdeelnemers

Voor deelnemers geboren na 31-12-1949 maar vóór 1-1-1972 die onafgebroken deelnemer aan de prepensioenregeling zijn geweest geldt dat het ouderdomspensioen, inclusief het extra ouderdomspensioen, niet kan ingaan vóór de 55-jarige leeftijd. Het recht op extra ouderdomspensioen ontstaat in de periode tussen 1 januari 2006 en de eerste dag van de maand waarin de deelnemer de 61-jarige leeftijd bereikt, maar uiterlijk 1 januari 2021. Het recht op extra ouderdomspensioen ontstaat op de pensioeningangsdatum. De toekenning en financiering van de extra aanspraken heeft volledig plaatsgevonden op 31 december 2019.

Voorwaarden voor oud-Snoepdeelnemers

Voor deelnemers geboren na 31-12-1949 maar vóór 1-1-1971 die onafgebroken deelnemer aan de prepensioenregeling zijn geweest geldt dat het ouderdomspensioen, inclusief het extra ouderdomspensioen niet kan ingaan vóór de 55-jarige leeftijd. Het recht op extra ouderdomspensioen ontstaat in de periode tussen 1 januari 2006 en de eerste dag van de maand waarin de deelnemer de 61-jarige leeftijd bereikt, maar uiterlijk 1 januari 2021. Ook deze aanspraken zijn volledig gefinancierd op 31 december 2019.

10 Raad van Toezicht

10.1 Verslag van de Raad van Toezicht

Verslag van de Raad van Toezicht over 2019

De Raad van Toezicht (de Raad) ziet terug op een jaar waarin veel grote vraagstukken aan de orde zijn gekomen. Dit betreft onder andere de ontwikkelingen in de premiedekkingsgraad, de vaststelling van de premie voor 2020 en de aankomende herziening van het premiebeleid voor een nieuwe periode vanaf 2021, de verdere invulling van de IORP II-implicaties en de ontwikkelingen omtrent de samenwerking met BPF Bakkers. De impact van het pensioenakkoord, de nieuwe UFR-curve, de nieuwe maximale parameters voor het rendement op zakelijke waarden en de daling van de rente in de zomer van 2019 zijn tevens aan de orde geweest. Over deze en andere onderwerpen is regelmatig overleg geweest met het Bestuur en Verantwoordingsorgaan (VO).

Samenstelling

Gedurende het eerste halfjaar bestond de Raad uit Gerard van de Kuilen, Marie-Laurence van der Steen-Jacquet en Fieke van der Lecq (voorzitter). Van der Lecq is medio 2019 volgens rooster afgetreden. Wij danken haar voor haar inzet voor het pensioenfonds en voor de plezierige samenwerking binnen de Raad.

Van der Lecq is opgevolgd door Leo Rolf. Leo heeft zich sinds begin 2019 ingewerkt en kon daardoor soepel instromen.

Per medio 2020 zal Van de Kuilen volgens rooster aftreden. In het najaar van 2019 is een opvolger geworven, die in het voorjaar van 2020 aan DNB ter toetsing wordt voorgelegd. De voorzittersrol is per medio 2019 overgenomen door Van der Steen-Jacquet.

Alle leden van de Raad zijn lid van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP). Zij hanteren bij hun werk de VITP-code (zie hierna).

Taken

Conform artikel 3 van het Reglement Raad van Toezicht, heeft de Raad tot taak:

1. toezicht te houden op het beleid van het Bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds;
2. toe te zien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het Bestuur;
3. het Bestuur met raad terzijde te staan;
4. zich op te stellen als gesprekspartner van het Bestuur;
5. goedkeuring te hechten, dan wel te onthouden, terzake de voorgenomen besluiten van het Bestuur tot vaststelling van:
 - a. het jaarverslag en de jaarrekening;
 - b. de profielschets voor pensioenfondsbestuurders;
 - c. het beleid inzake beloningen, met uitzondering van de beloning van de Raad;
 - d. gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
 - e. liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds;
 - f. het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm.

Toezichtthema's

Voor 2019 had de Raad 3 toezichtthema's:

1. Doelmatigheid risicobeheersingsystemen

Hoe ziet het Bestuur erop toe dat de functionarissen en controle instrumenten werken zoals beoogd?

De Raad heeft bij de implementatie van IORP II geconstateerd dat het Bestuur oog heeft voor een efficiënte inzet van de middelen door samenwerking te zoeken met andere pensioenfondsen en andere partijen, zoals bij de audit naar Cloud-diensten en bij het vormgeven van het interne audit plan. De risicobeheerinstrumenten (zoals scenarioanalyses, risicoanalyses) worden adequaat ingezet. Voor de ERB zal de Raad ook aandacht besteden aan het aspect van doelmatigheid.

De Raad beschouwt dit toezichtthema daarom als afgerond en dit thema zal meegaan in het reguliere toezicht. ERB is overigens onderdeel van het tweede toezichtthema voor 2020.

2. Implementatie IORP II

Voldoet het pensioenfonds tijdig aan de nieuwe vereisten?

Het Bestuur heeft de nieuwe vereisten tijdig en adequaat geïmplementeerd. De inrichting van de sleutelfuncties is door DNB goedgekeurd.

In 2020 zal de Raad aandacht besteden aan de werking van het 3 lines-of-defence model – ingevoerd met de sleutelfuncties – en aan de implementatie van de eigen risico beoordeling (ERB).

3. Strategisch samengaan met Bakkers

Wordt het proces voldoende bewust doorlopen, inclusief tussentijdse evaluaties?

Het Bestuur heeft in 2019 met gedegen analyses (inventarisatie van showstoppers, analyse van de verschillen tussen de pensioenfondsen, risicoanalyses en stappenplan) laten zien dat het proces beheerst verloopt. In mei is een sessie georganiseerd met het Verantwoordingsorgaan en de Raad om de voorwaarden en aandachtspunten van het mogelijke samengaan met Bakkers te bespreken.

Voor 2020 zal de Raad naast de samenwerking met Bakkers meer in het algemeen kijken naar de consolidatiestrategie van Zoetwaren (2^e thema voor 2020).

Voor 2020 heeft de Raad de volgende 3 toezichtthema's gedefinieerd:

1. Mogelijke implicaties pensioenakkoord voor het pensioenfonds

In het kader van toekomstgerichtheid: hoe anticipeert het Bestuur op mogelijke implicaties van het nog uit te werken pensioenakkoord? Hoe gaat het Bestuur de keuze-elementen voortvloeiend uit het pensioenakkoord onder de aandacht van de Sociale Partners brengen?

2. Samengaan met BPF Bakkers en consolidatie

Hoe gaat het pensioenfonds verder vorm geven aan de beoogde consolidatie?

3. Implementatie IORP II –Vervolg

Hoe werkt het 3-lines-of-defence model in de praktijk? Hoe gaat het pensioenfonds vorm geven aan de eigen risico beoordeling?

De Raad agendeert de toezichtthema's in elke kwartaalvergadering, om samen met het Bestuur te bepalen hoe het ermee staat.

Deskundigheid/geschiktheid/functioneren van de Raad

De leden van de Raad dragen zelf zorg voor het verwerven en onderhouden van hun deskundigheid. In december heeft de Raad het eigen functioneren geëvalueerd. Het verslag van deze zelfevaluatie is aangeboden aan het Bestuur en aan het VO.

Extern toezicht – intern toezicht

In 2019 is er geen contact geweest tussen de Raad en DNB.

Vergaderingen

De Raad komt ieder kwartaal bijeen met het Bestuur, om de gang van zaken in het pensioenfonds door te nemen. Deze vergaderingen zijn halfjaarlijks met het gehele Bestuur en halfjaarlijks met het Dagelijks Bestuur. Verder wordt halfjaarlijks gesproken met het Verantwoordingsorgaan en jaarlijks met de accountant en actuaris(sen), de sleutelfunctiehouders en -vervullers alsmede de belangrijkste overige dienstverleners.

De Raad woont de bestuursvergadering bij waarin het jaarverslag wordt vastgesteld en is zo mogelijk aanwezig bij de themadagen van het Bestuur. Daarnaast zijn er kennismakingsgesprekken met kandidaat-bestuurders, in het kader van benoemingstrajecten. Deze gesprekken vinden plaats voordat de kandidaat ter toetsing aan de externe toezichthouder wordt voorgedragen. Een delegatie van de Raad woont jaarlijks een vergadering van de beleggingscommissie bij. In 2020 is de Raad voornemens om tevens andere commissies bij te wonen.

Via e-mail en telefonisch is er regelmatig contact met de voorzitters van het pensioenfonds, alsmede met de bestuursondersteuner(s) van de uitvoeringsorganisatie. Hierdoor kan snel worden geschakeld, bijvoorbeeld bij voorgenomen benoemingen. Bovendien komt de Raad tussen de kwartaal-besprekingen afzonderlijk bijeen, om indrukken uit te wisselen en aandachtspunten te formuleren. Deze informele besprekingen dragen bij aan de effectiviteit tijdens de kwartaalvergaderingen met het (dagelijks) Bestuur.

Hieronder worden de activiteiten en bevindingen per beleidsterrein beschreven, gevolgd door een samenvatting aan de hand van de thema's van de Code Pensioenfondsen.

Beleggingsbeleid

In het verslagjaar zijn geen grote veranderingen doorgevoerd in het beleggingsbeleid. Wel zijn verschillende vermogensbeheerders zorgvuldig geëvalueerd. Ook heeft het Bestuur aandacht besteed aan het achterblijvende rendement op factor-beleggen. Voor alle beleggingscategorieën zijn investment cases vastgesteld die ook een rol

spelen in de evaluaties. Naar het oordeel van de Raad wordt de beleids- en verantwoordingscyclus op beleggingsgebied goed gevolgd.

Op ESG-gebied is een stap gezet door de selectie van een beheerder van Green Bonds. Ook is een selectietraject voor een custodian afgerond, waarbij de relatie met de bestaande custodian wordt voortgezet. De overeenkomst met de custodian is dankzij dit traject op diverse punten verbeterd.

Financiële opzet

De resultaten van de haalbaarheidstoets zijn grondig besproken door het Bestuur. De uitkomsten voldoen aan de gekozen grenzen en geven aan dat het beleid past bij de gekozen risicohouding. Het lage niveau van de premiedekkingsgraad was een terugkerend onderwerp in het overleg tussen Bestuur en Raad. De keuze voor premievaststelling op basis van verwacht rendement in combinatie met de fors gedaalde rente leidde tot discussie over de evenwichtigheid van het beleid. Het Bestuur heeft Sociale Partners op een goede manier in de discussie betrokken en heeft de Raad kunnen overtuigen van het gevoerde beleid. Ook de komende periode zal het premiebeleid regelmatig terugkeren. Enerzijds door de ontwikkelingen op financiële markten en de ontwikkelingen van de premiedekkingsgraad die daar het gevolg van zijn, anderzijds omdat in 2020 de kostendekkende premie voor een nieuwe periode van maximaal 5 jaar wordt vastgezet. De Raad zal de ontwikkelingen kritisch blijven volgen.

Pensioenadministratie

In het verslagjaar heeft TKP kenbaar gemaakt gebruik te willen maken van clouddiensten. Dit was aanleiding om samen met andere pensioenfondsen een expert opinion te laten verrichten naar dit voornemen van TKP. Dit heeft geleid tot aanpassingsvoorstellen die besproken zijn met de Raad. De Raad zal deze ontwikkeling blijven volgen. Verder is er sprake geweest van veel wisselingen in de ondersteuning bij TKP. Het Bestuur heeft TKP hierop aangesproken, de Raad blijft de kwaliteit van de ondersteuning kritisch volgen. Verder heeft de Raad het Bestuur gevraagd om de ontwikkelingen bij TKP, met betrekking tot het vertrek van enige pensioenfondsen, goed te volgen dit mede gelet de mogelijke implementatie van een nieuw pensioencontract.

Communicatie

In verslagjaar is er veel aandacht besteed aan de communicatie rondom de dekkingsgraad, dit naar aanleiding van maatschappelijke onrust over dalende dekkingsgraden en mogelijke kortingen. Verder is er een reputatieonderzoek uitgevoerd onder deelnemers en werkgevers met goede respons en mooie resultaten. Belangrijk onderwerp daarbij was de optimalisering van de reputatie en de keuze rondom het ESG-beleid van het pensioenfonds. Mede op basis hiervan is er een communicatiebeleid voor de jaren 2020-2022 opgesteld. In het kader daarvan is ondermeer een pensioenconsulent aangesteld die directe contacten met stakeholders gaat verzorgen. Verder is er een plan van aanpak vastgesteld m.b.t de Uniforme Rekenmethodiek die in het verslagjaar op grond van de IORP II regelgeving ingevoerd diende te worden. De Raad is content met de communicatie van het pensioenfonds en de gemaakte vervolgstappen en volgt de gewijzigde aanpak met belangstelling

Specifieke risico's

Het pensioenakkoord, een thema in 2019 op de bestuurstafel, dient nog uitgewerkt te worden en heeft wettelijk gezien nog geen implicaties voor het pensioenfonds. De Raad zal in 2020 met belangstelling de stappen volgen die het Bestuur neemt om te anticiperen op de geplande uitwerking van het pensioenakkoord.

In 2019 heeft het Bestuur een risk self-assessment uitgevoerd ten aanzien van het eventueel samengaan met Bakkers en van de financiële risico's. De Raad spreekt zijn waardering uit voor deze zorgvuldige analyses.

Op het moment van schrijven van dit verslag ontwikkelt zich een wereldwijde crisis als gevolg van de verspreiding van het Covid-19 virus. Dit vergt veel extra inzet van het Bestuur en alle partijen die het Bestuur in zijn taken ondersteunen en zal een prominente plek nemen in de bestuurlijke agenda de komende periode. De Raad spreekt zijn vertrouwen uit dat het Bestuur op adequate en professionele wijze om zal gaan met de gevolgen van deze crisis voor het pensioenfonds.

Externe toezichthouders

In het verslagjaar hebben zich geen incidenten voorgedaan waaraan in dit verslag aandacht moet worden besteed. De incidenten die zijn opgetreden zijn grondig geanalyseerd en bleken geen directe impact te hebben. Er zijn bovendien passende maatregelen genomen om herhaling te voorkomen.

Verantwoordingsorgaan

In het verslagjaar zijn de Raad en het VO tweemaal bijeen geweest, om de stand van zaken op diverse terreinen te bespreken. Belangrijke onderwerpen hierbij waren de premiedekkingsgraad en het premiebeleid. De samenwerking met BPF Bakkers heeft tevens veel aandacht gekregen. De Raad waardeert de betrokkenheid van het VO in deze dossiers.

De werving van een nieuw Raadslid is gebeurd door een gemengde commissie, met twee VO-leden en de blijvende Raadsleden. Dit viertal heeft in prettige samenwerking het selectietraject uitgevoerd.

Bestuur

Ondanks de vele wisselingen in het Bestuur [waarvan één helaas het trieste gevolg was van het onverwachts overlijden van een bestuurslid] heeft het Bestuur in het verslagjaar alle belangrijke dossiers voortvarend opgepakt. De Raad vraagt daarbij aandacht voor het goed documenteren van de belangenafwegingen en voor de planning van de stappen voor de consolidatiestrategie.

De invulling van bestuurszetels en de wisselingen in het Bestuur blijven een punt van aandacht voor de Raad. Een te hoge frequentie van wisselingen kan een risico vormen voor de continuïteit in het Bestuur, zeker in een periode dat pensioenfondsen veel (complexe) besluiten moeten nemen.

VITP-code

De Raadsleden zijn lid van de VITP en richten zich naar de VITP-code. De code is in 2019 vernieuwd en bestaat uit vier principes:

1. De zorg voor het pensioen van de deelnemer is leidend voor het toezichthouden.
2. De toezichthouder is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid als toezichthouder en gedraagt zich daarnaar.
3. Toezichthouders dragen zorg voor hun geschiktheid en de effectiviteit van hun werkzaamheden.
4. De toezichthouders leggen verantwoording af over en zijn aanspreekbaar op het gehouden toezicht.

Code Pensioenfondsen

Norm 47 uit de code Pensioenfondsen stelt: "Het intern toezicht betreft deze code bij haar taak". De toelichting geeft aan dat het intern toezicht rapporteert aan de hand van de acht thema's uit de code, bij voorkeur in het jaarverslag, over de wijze waarop de code binnen het pensioenfonds wordt nageleefd en toegepast.

De Raad verwijst naar het bestuursverslag, waar de normen uit de Code Pensioenfondsen worden besproken (pas toe of leg uit).

Over de acht thema's kan het volgende worden gezegd:

Thema 1. Vertrouwen waarmaken

Het Bestuur opereert integer en heeft het belang van de deelnemers voor ogen. Dat heeft de Raad in diverse gesprekken en documenten vastgesteld. Met name in verband met de vaststelling van de premie voor 2020 en de voorbereiding voor een nieuw premiebeleid vanaf 2021, komt de evenwichtige belangenafweging frequent en expliciet aan de orde. Daarbij ziet de Raad er op toe dat het Bestuur de overwegingen documenteert. Het risicobeheer heeft in jaarverslag nog meer aandacht gekregen door de implementatie van de sleutelfuncties.

Thema 2. Verantwoordelijkheid nemen

Het Bestuur is kritisch op de uitbestedingspartijen en maakt werk van de monitoring. Contracten worden niet vanzelfsprekend verlengd, maar eerst geëvalueerd. Zo heeft het Bestuur in verslagjaar een selectietraject doorlopen voor de custodian.

Thema 3. Integer handelen

Het Bestuur heeft een actieve externe compliance officer aangesteld, die elk halfjaar toetst of het Bestuur, de Raad en anderen zich aan de gedragscode van het pensioenfonds houden. Die code is strikt opgesteld en bij twijfel worden zaken onderling overlegd of met de compliance officer besproken. Het Bestuur zorgt voor een cultuur waarin het vanzelfsprekend is dat dubieuze acties 'not done' zijn. De compliance officer attendeert het Bestuur op de nieuwste wetgeving.

Thema 4. Kwaliteit nastreven

Het Bestuur en de Raad wisselen regelmatig van gedachten over strategische thema's. De Raad constateert tijdens de gesprekken met het Bestuur dat het Bestuur een heldere visie ten aanzien van de toekomst van het pensioenfonds. Wel ziet de Raad graag meer aandacht voor de uitwerking van de beoogde strategie. De Raad realiseert zich dat het Bestuur hierbij rekening moet houden met veel onzekerheden zoals de uitwerking van het pensioenakkoord, die veel impact op de strategie hebben.

Thema 5. Zorgvuldig benoemen

De pensioenfondsorganen zijn divers samengesteld. Dit geldt zeker voor het Bestuur en de Raad. Voor het VO was het jarenlang lastig om jongeren en vrouwen te vinden, maar de eerste jonge vrouw was in verslagjaar als lid actief. Het is positief (maar jammer voor het VO), dat zij de stap naar het Bestuur heeft gezet. De Raad constateert dat het VO zich blijft inspannen voor de werving van meer jongeren en vrouwen.

In alle organen wordt tijdig gewerkt aan opvolging bij vacatures. Zowel het Bestuur als de Raad zien er op toe dat de snelheid waarmee zetels moeten worden ingevuld geen afbreuk doet aan de kwaliteit van de kandidaten. Kandidaat-leden volgen eerst een inwerkprogramma voordat zij kennismaken met de Raad en – indien de Raad geen bezwaar heeft – voorgedragen worden aan DNB.

In het verslagjaar zijn er veel mutaties in het Bestuur geweest, waardoor de continuïteit in kwaliteit en kwantiteit een aandachtspunt in 2020 blijft.

Thema 6. Gepast belonen

Het beloningsbeleid voor de bestuursleden en raadsleden is opnieuw vastgesteld in verslagjaar. Bij uitbesteding wordt ook het beloningsbeleid van de uitbestedingpartij getoetst. De Raad meent dat hiermee voldaan wordt aan de normen uit de Code.

Thema 7. Toezicht houden en inspraak waarborgen

De Raad is onafhankelijk en draagt zelf zorg voor voldoende actuele kennis. Jaarlijks vindt een (zelf)evaluatie plaats, waarvan de resultaten worden aangeboden aan Bestuur en VO. In de interactie tussen Raad en Bestuur komen zowel toezicht als advisering aan de orde. De Raad spreekt jaarlijks de belangrijkste externe functionarissen die werkzaamheden voor het pensioenfonds verrichten. De Raad spreekt tweemaal per jaar met het VO, waarbij onderwerpen op de agenda's gezamenlijk worden bepaald.

Thema 8. Transparantie bevorderen

Het onderwerp transparantie wordt tot op heden vooral impliciet beleefd. De in de Code genoemde normen vormen wellicht een aanzet om zaken te expliciteren. Aan de feitelijke situatie zal dit weinig veranderen, aangezien er bij het Bestuur geen enkele intentie tot geheimzinnigheid valt waar te nemen.

Ten slotte

De Raad ziet terug op een jaar waarin veel belangrijke onderwerpen aan de orde zijn gekomen, in een constructieve dialoog met het Bestuur en het Verantwoordingsorgaan.

Gerard van de Kuilen, Leo Rolf en Marie-Laurence van der Steen-Jacquet (voorzitter)
Mei 2020

10.2 Reactie Bestuur op het verslag van de Raad van Toezicht

Het Bestuur wil de Raad van Toezicht bedanken voor de constructieve samenwerking gedurende 2019 en zijn inbreng voor dit jaarverslag. In 2019 zijn er weer goede discussies gevoerd tussen de RvT en het Bestuur en de RvT en het Dagelijks Bestuur. Daarbij was de RvT een goed en kritisch klankbord en hield ons waar nodig de spiegel voor. Ook het feit dat de RvT goed toegankelijk is om even te sparren ervaren wij als heel plezierig. Wij zijn ervan overtuigd dat de goede samenwerking en regelmatig overleg leidt tot betere besluitvorming binnen het Bestuur.

11 Verantwoordingsorgaan

11.1 Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het Bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie (verder te noemen Bpf-Zoetwaren) legt via het jaarverslag van het boekjaar 2019 verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan (verder te noemen VO) over het handelen van het Bestuur, het gevoerde beleid en de uitvoering daarvan, alsmede de beleidsvoornemens voor de toekomst.

Daarnaast neemt het VO kennis van het verslag m.b.t. het Bestuur van de Raad van Toezicht (verder te noemen RvT).

Het VO legt jaarlijks haar eigen activiteiten, haar oordeel, de bevindingen en eventuele aanbevelingen aan het Bestuur en de RvT vast in het "Verslag van het Verantwoordingsorgaan". Dit verslag wordt samen met een reactie van het Bestuur opgenomen in het jaarverslag.

Gedurende 2019 hebben acht leden zitting gehad in het VO. De wettelijke taak en werkwijze van het VO is vastgelegd in een reglement en geeft hiermee het VO de bevoegdheid om het Bestuur gevraagd en ongevraagd te adviseren over wettelijk vastgelegde onderwerpen. Het VO is in 2019 zeven keer bijeen geweest, waarvan zes deels met een delegatie uit het Bestuur. Daarnaast heeft het VO tweemaal overleg gehad met de voltallige RvT.

Mevrouw K. van der Linden, VO lid namens de werkgevers, is per september gestopt als VO-lid en als aspirant bestuurslid benoemd in het Bestuur. Eind 2019 bestond het VO uit zeven leden, 1 vacature nog niet ingevuld door de werkgevers.

Het VO is aangesloten en door een VO-Lid vertegenwoordigd bij de Pensioenfederatie.

Bevindingen

Het VO heeft toegang tot het digitale archief van het pensioenfonds en heeft als zodanig alle informatie, alsmede de vergaderverslagen van het Bestuur ontvangen. De informatievoorziening aan het VO is op orde en volledig.

Daarnaast heeft het VO kennis genomen van het verslag 2019 van de RvT en dit verslag besproken met de RvT.

Het VO heeft gebruik gemaakt van de kennis en de periodieke risicorapportages van de risicomanager en de rapportages van de vermogensbeheermanager, alsmede van de adviserend actuaris.

Het VO heeft geen gebruik gemaakt van het recht op overleg met de accountant en certificerend actuaris. Het voornemen is, om in juni 2020 het Jaarverslag en Jaarrekening over 2019 te bespreken met de accountant en certificerend actuaris.

Het VO vindt dat het Bestuur voldoende en tijdig informatie heeft verstrekt voor het vormen van een oordeel over 2019.

Resultaten:

Uit het jaarverslag blijkt, dat ten opzichte van 2018 er in 2019 een significante toename is ontstaan in de algemene reserves. Deze toename is te verklaren door onder andere de resultaten van de beleggingen en de wijzigingen in de markttrente.

Ten gevolge van de dalende markttrente gedurende alle maanden in 2019, is de belangrijkste graadmeter "de beleidsdekkingsgraad" significant afgenomen. Eind 2019 was de beleidsdekkingsgraad: 106,6% (eind 2018: 112,5%).

Alhoewel de premiedekkingsgraad in 2019 t.o.v. 2018 gelijk is gebleven, blijft voor het VO de ontwikkeling van de premiedekkingsgraad een aandachtspunt. De premiedekkingsgraad moet naar ruim boven de 80% groeien.

Binnen het pensioenfonds is het VO zich bewust van de verhouding in leeftijd van jong t.o.v. oud, de actieven en gepensioneerden.

Het VO vindt, dat ondanks de invloed van de lage rente op de dekkingsgraden, het pensioenfonds zich goed heeft kunnen handhaven.

Governance model/ Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds:

Om haar taken en verantwoordelijkheden goed te kunnen uitvoeren heeft het VO begin 2019 met behulp van een externe partij een zelfevaluatie uitgevoerd. Daarnaast hebben alle VO-leden eind 2019 hun competenties opnieuw beoordeeld en gezamenlijk een nieuwe competentievisie opgesteld. Deze competentievisie zal gebruikt worden om in 2020 een keuze te maken voor aanvullende opleidingen om zo de geschiktheid van de leden van het VO te versterken.

Het VO heeft geconstateerd dat het Bestuur ter bevordering van deskundigheid diverse opleidingen heeft gevolgd alsmede een zelfevaluatie uitgevoerd. De leden van de RvT hebben zelf individueel hun deskundigheid op niveau gehouden en in december de zelfevaluatie uitgevoerd. Het VO heeft kennis genomen van deze zelfevaluaties van het Bestuur en de RvT.

De afhankelijkheden, die tussen het Bestuur, de RvT en het VO bestaan, zijn goed besproken en onderkend. Ieders inbreng vraagt om tijdige en volledige informatie naar elkaar en duidelijke onderbouwde motivatie van besluiten.

Het VO vindt dat het Bestuur op adequate wijze zowel de RvT als het VO tijdig bij relevante zaken heeft betrokken en doet de aanbeveling aan het Bestuur om dit ingezette beleid in 2020 voort te zetten.

Diversiteit/Samenstelling:

Het Bestuur heeft in overleg met het VO besloten om de zittingstermijn van de VO-leden van twee naar drie termijnen te verhogen. Het VO heeft daar wel bij aangetekend dat bij verlenging kwaliteit voorop moet staan.

Het VO vindt het jammer dat door het aftreden in september van een vrouwelijk lid, tevens jonger dan 40 jaar, niet meer voldaan wordt aan de diversiteit in het VO. Voldoen aan diversiteit is voor het VO een belangrijk aandachtspunt en het VO zal zich blijven inzetten om aan de diversiteitscodes te voldoen. De samenstelling van de RvT voldoet aan de codes.

In het Bestuur is een vacature nog niet ingevuld. Invulling hiervan verdient aandacht voor het Bestuur in 2020.

Ambitie/Toeslagverlening/Korten (indexatie):

De ambitie van het Bestuur is: om zowel voor het toekennen van toeslagen als voor het korten van pensioenen een transparant en concreet beleid te voeren, met als insteek: "Kunnen we toeslag verlenen, dan doen we dat ook". Helaas heeft het Bestuur, gezien de dekkinggraad door de lage rentestand, er voor moeten kiezen om per 1 januari 2020 geen indexatie door te voeren. Het VO vindt dat jammer, maar gezien de wettelijke regelgeving is deze keuze begrijpelijk.

Korten is momenteel niet aan de orde, maar mocht door verdere daling van de dekkinggraad of door politieke besluiten korting noodzakelijk zijn, zal het VO de kortingsprocedure nauwgezet volgen.

Pensioenuitvoeringskosten

Uit de jaarrekening constateert het VO dat het Bestuur actief bezig is met de beheersing van de kostenontwikkeling binnen het pensioenfonds en inzicht heeft in de kosten van zowel het pensioen- als het vermogensbeheer. Er zijn flinke stappen gezet in het transparant maken van deze kosten. Kosten voor het vermogensbeheer blijven voor het VO een aandachtspunt.

Kosten Pensioenbeheer:

In 2019 zijn de pensioenuitvoeringskosten gering gestegen en de uitvoeringskosten per deelnemer t.o.v. 2018 gedaald, waarbij de aantekening gemaakt, dat de kostendaling per deelnemer veroorzaakt wordt door een toename van actieve deelnemers en gepensioneerden. Het VO blijft de uitvoeringskosten kritisch volgen.

Kosten Vermogensbeheer:

Het VO constateert dat het stichtingskapitaal en de reserves met ruim € 20.000.000 zijn toegenomen en dat de kosten voor het vermogensbeheer voor beleggingen met 0,06% zijn afgenomen.

Het VO heeft gesproken met de beleggingsconsultant en kennisgenomen van het feit dat het Bestuur zich blijft richten op "maatschappelijk verantwoord beleggen", met dien verstande dat er wel aandacht blijft voor een goed behaald rendement.

De keuze van het Bestuur, om de beleggingen mede te richten op 2 nieuwe doelen, t.w. "betaalbare schone energie" en "verantwoordelijke consumptie en productie" ondersteunt het VO daarom ook van harte. Zolang de governance en de belangen van het Bpf-Zoetwaren behartigd worden, vindt het VO dit een juiste insteek van het Bestuur.

Het VO zal ook in 2020 de ontwikkelingen en resultaten van het vermogensbeheer nauwlettend blijven volgen.

Communicatie

Het VO constateert dat het Bestuur grote waarde hecht aan juiste communicatie en dat de communicatiecommissie wederom in 2019 veel werk heeft verricht om de inzichtelijkheid in de uitvoering van het pensioenfonds te bevorderen. Gezien de vele veranderingen in het pensioenlandschap is duidelijke informatieverstrekking naar alle betrokken partijen essentieel.

Het opgestelde communicatiebeleidsplan voor 2020 geeft aan, dat de insteek van de communicatiecommissie gericht is op aandacht voor leeftijdsgebonden communicatie naar de deelnemers, met het doel het pensioenbewustzijn bij de achterban te vergroten. Informatie via het kwartaalblad "Pensioenflits" is hier een voorbeeld van. Uitleg geven over o.a. de financiële situatie, de dekkinggraad, etc, van het pensioenfonds, maar ook uitleg geven aan mensen - die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt - hoe zij hun pensioen kunnen aanvragen en welke keuzen ze daarbij kunnen maken.

De in 2019 door het Bestuur en TKP aangestelde pensioenconsulent bezoekt nu de bij het pensioenfonds aangesloten bedrijven, met als doel: d.m.v. het geven van relevante informatie aan werkgevers en deelnemers, de communicatie te verbeteren.

Toezicht

Conform de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds is het intern toezicht uitgevoerd door de RvT. De Raad heeft de bestuursverslagen beoordeeld en gekeken naar de belangen en risico's; zijn deze geborgd en expliciet omschreven in de verslagen. In juni en december hebben het VO en de RvT overleg gehad over de bestuursuitvoering, de ontwikkelingen en afstemming van werkzaamheden. Het VO heeft geconstateerd dat het Bestuur positief heeft gereageerd op de aanbevelingen van de RvT en dat deze aanbevelingen meegenomen zijn in de pensioenfondsuitvoering.

Volgens het rooster van de RvT is per 1 juli 2019 mevrouw F. van der Lecq afgetreden als voorzitter van de RvT en opgevolgd door mevrouw M.L. van der Steen-Jacquet. Het VO spreekt haar waardering uit voor de inbreng van

mevrouw Van der Lecq voor het pensioenfonds en de prettige samenwerking met en adviezen aan het VO. Omdat volgens rooster ook de heer G. van de Kuilen per 1 juli 2020 aftreedt heeft een gemengde commissie van de twee zittende RvT- en twee VO-leden in december een wervings- en selectietraject met vijf sollicitanten gevoerd. In januari 2020 heeft het voltallig VO met de voorgestelde kandidaat kennis gemaakt en met een bindende voordracht aan het Bestuur om de heer K. Koedijk te benoemen als opvolger van de heer Van de Kuilen in de RvT.

De compliance-officer heeft toezicht gehouden op de gedragscodes en de integriteit van de bij het pensioenfonds betrokkenen en heeft hierover elk kwartaal gerapporteerd aan het Bestuur. Voor beheersing en borging van de risico's is een compliance-control matrix opgesteld. Het VO constateert dat door invulling van de bovenvermelde zaken de aandachts-/verbeterpunten m.b.t. het risico op belangenverstremming in kaart gebracht en bewaakt zijn.

Ontwikkelingen

Het VO heeft geconstateerd dat het Bestuur van Bpf-Zoetwaren nauwlettend de ontwikkelingen en veranderingen in de pensioenwetgeving volgt, niet alleen die in Nederland maar ook in Europa. Voor Nederland wordt dat het nieuwe pensioencontract. Mogelijk dat de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in 2020 een besluit neemt over een nieuw pensioencontract. Een nieuwe pensioenregeling kan pas ingevoerd worden na goedkeuring door het parlement. Het uitgangspunt van het Bestuur is nog steeds dat het nieuwe pensioencontract op zijn vroegst in 2022 in werking zal treden.

Voorgenomen samenwerking pensioenfonds:

Het Bestuur heeft mogelijkheden onderzocht om schaalvergroting te verkrijgen door een samenwerkingsverband aan te gaan met Bpf-Bakkers. Hiervoor is door het Bestuur een businessplan opgesteld. Een stuurgroep "Toekomst", samengesteld uit bestuursleden van beide pensioenfonds, heeft de mogelijkheden voor samengaan van de pensioenfonds onderzocht.

Om zich goed voor te bereiden op de ontwikkelingen en gevolgen voor samengaan c.q. fusie, heeft het VO er voor gekozen zich bij te laten staan door een onafhankelijke externe adviseur/actuaris AG. In maart heeft het VO samen met deze adviseur een plan opgesteld om de ontwikkelingen op governance-gebied, juridische aspecten, etc, goed in kaart te brengen.

De stuurgroep heeft in april geconstateerd, dat zowel de dekkingsgraden als de premiedekkingsgraden tussen de beide pensioenfonds nogal verschillen en zijn de besturen tot de conclusie gekomen dat samengaan voorlopig niet haalbaar was. In mei hebben de voorzitters van beide besturen een voorlichtingsbijeenkomst met delegaties van de RvT's en VO's gehouden waarbij de diverse kaders voor fusie zijn besproken en dat besloten is het samengaan "on hold" te zetten.

Pensioenadministratie

Het VO spreekt haar zorg uit over de ontwikkelingen bij de dienstverlener TKP. Het betreft niet zozeer de bekwaamheid van de ondersteuning, dan wel de wisselingen van ondersteuners bij vergaderingen van het Bestuur en VO. Het VO blijft in 2020 deze ontwikkelingen kritisch volgen.

Corona Pandemie:

In Maart 2020 is ook Nederland getroffen door het Covid-19 virus. Wat exact de gevolgen zullen zijn voor het Bpf Zoetwaren, is nog niet helemaal helder. Het Bestuur heeft meteen maatregelen genomen om de dagelijkse gang van zaken te monitoren om zo adequaat te kunnen reageren op de ontstane situatie.

Uitgebrachte Adviezen

In 2019 heeft het VO het Bestuur geadviseerd over de volgende instemmings- en adviesaanvragen van het Bestuur:

- Positief advies m.b.t. de aanpassing van de profielschets voor een nieuw RvT-Lid.
Toelichting: Door het aanstaande aftreden in 2020 van de heer G. van de Kuilen als RvT-Lid, was aanpassing van de profielschets "RvT-Lid balansbeheer" noodzakelijk.
- Positief advies m.b.t. het verlengen van de zittingstermijn van VO-leden van twee naar drie termijnen.
Toelichting: Het VO heeft daarbij wel aangegeven dat bij verlenging naar een derde termijn kwaliteit voorop staat.
- Positief advies m.b.t. het besluit van het Bestuur om geen toeslagverlening door te voeren per 1 januari 2020.
Toelichting: Gezien de wet- en regelgeving voor de dekkingsgraad is de keuze van het Bestuur om niet over te gaan tot uitkering van toeslagverlening voor het VO verantwoord.
- Positief advies m.b.t. het beleggingsplan voor 2020.
Toelichting: Bestuur handhaaft de keuze voor maatschappelijk verantwoord beleggen.
- Positief advies m.b.t. het communicatieplan voor 2020.
Toelichting: De communicatie en informatie naar de bij het pensioenfonds betrokkenen is flink verbeterd.
- Positief advies m.b.t. aanpassen beloningsbeleid voor de voorzitters van RvT en VO.
Toelichting: Omdat de voorzitters extra werkzaamheden verrichten is hun vergoeding verhoogd met 25%.

Conclusie VO

Op grond van het voorafgaande komt het VO tot de volgende conclusies:

- Het Bestuur heeft voldoende informatie verstrekt aan het VO om zich een goed oordeel te kunnen vormen.
- Het handelen van het Bestuur is in overeenstemming geweest met de vastgestelde afspraken. Het heeft een helder, transparant en consistent beleid gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen evenwichtig zijn afgewogen en de continuïteit en duurzaamheid van het pensioenfonds geborgd is.

Gezien bovenvermelde conclusies, stemt het VO in met het jaarverslag en de jaarrekening over 2019.

Aanbevelingen 2020

Het VO beveelt het Bestuur aan om in de komende periode bijzonder aandacht te besteden aan de volgende items:

- Ontwikkelingen m.b.t. de pensioenwetgeving en ontwikkelingen voor een nieuw pensioencontract.
- Het blijven optimaliseren en vergroten van de communicatie naar de deelnemers en gepensioneerden, zowel schriftelijk als digitaal, conform het communicatieplan 2020. Adequate informatie naar alle betrokken partijen is van groot belang.
- Het blijven zoeken naar de mogelijkheden om de premiedekkingsgraad verder in evenwicht te brengen, waarbij de belangen van alle stakeholders worden meegenomen in de besluitvorming.
- Continue aandacht voor beheersing van de risico's, kostenontwikkeling en transparantie m.b.t. het vermogensbeheer.
- Invulling te geven aan de openstaande vacature in het Bestuur.
- Het blijven zoeken naar mogelijkheden voor fusie met Bpf-Bakkers of eventueel met andere pensioenfonds.
- Aandacht te blijven houden voor de ontwikkelingen bij de dienstverlener TKP.

Eindoordeel

Het VO is van oordeel dat het Bestuur, mede gezien de hectische omstandigheden in de globaliserende wereld, haar taken naar behoren goed heeft vervuld in het jaar 2019. Door alle betrokkenen is met veel inzet heel veel werk verzet. Alle bevindingen in overweging genomen, oordeelt het VO positief over het handelen van het Bestuur inzake het gevoerde beleid, de gemaakte beleidskeuzes en de naleving van goed pensioenfondsbestuur.

Tot Slot

Het VO spreekt zijn waardering uit naar het Bestuur, de RvT en de dienstverlener TKP voor de prettige, constructieve samenwerking en bereikte resultaten en bedankt iedereen voor de inzet en toewijding.

De Meern, 5 juni 2020

Getekend, het Verantwoordingsorgaan Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie,

Rob Brouwers
John Gommans
Bert Koopman
Nico Serfaes
Harry Verkuijlen
Siem Waiboer, voorzitter
Piet Zoetemeijer, secretaris

11.2 Reactie Bestuur op het verslag van het Verantwoordingsorgaan

Het Bestuur wil het VO hartelijk bedanken voor het uitgebreide verslag en haar aanbevelingen. Wij kunnen ons geheel vinden in de conclusie en het eindoordeel van het VO. De aanbevelingen die het VO doet onderschrijven wij en zullen in 2020 een belangrijk deel van de bestuursagenda vormen. De samenwerking verloopt steeds in goede harmonie en wij blijven eraan werken dat dit ook voor de toekomst zal gelden. Het Bestuur wil het VO verder danken voor de door haar uitgevoerde werkzaamheden en kwalitatieve verslaglegging.

Amsterdam, 5 juni 2020

Mevr. W.E.M. Bakermans
Mevr. M. van Beusekom
Mevr. E.E.H.C van den Bosch (aspirant lid)
Dhr. A. van den Brink
Dhr. J.W. Eggen
Dhr. A.I. Foursoff
Dhr. H.E. Hermans
Mevr. L.F.A.M. Jansen
Mevr. J.G.E. van Leeuwen
Mevr. K.F.D.C. van der Linden (aspirant lid)
Dhr. E. Schuurhuis

Jaarrekening

12 Jaarrekening

12.1 Balans per 31 december 2019

<i>(bedragen Euro x 1.000)</i>		31-12-2019	31-12-2018
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	(1)	2.993.398	2.488.026
Beleggingen vroegpensioen levensloop	(2)	0	25.004
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(3)	745	771
Vorderingen en overlopende activa	(4)	14.418	13.834
Overige activa	(5)	4.303	3.172
TOTAAL ACTIVA		3.012.864	2.530.807
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(6)	221.319	201.264
Technische voorzieningen	(7)	2.753.226	2.293.415
Langlopende schulden	(8)	0	25.004
Derivaten	(9)	34.407	5.810
Overige schulden en overlopende passiva	(10)	3.912	5.314
TOTAAL PASSIVA		3.012.864	2.530.807

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans vanaf pagina 70.

12.2 Staat van baten en lasten

<i>(bedragen Euro x 1.000)</i>		2019	2018
Baten			
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	(11)	68.430	61.993
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(12)	430.970	-26.799
Inkoop toegekende aanspraken VPL	(13)	32.025	3.069
Overige baten	(14)	3	34
Totaal baten		531.428	38.297
Lasten			
Pensioenuitkeringen	(15)	48.269	47.275
Pensioenuitvoeringskosten	(16)	4.142	4.136
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds			
- Pensioenopbouw		78.144	69.031
- Toeslagverlening		-7	9.208
- Rentetoevoeging		-5.384	-5.768
- Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten		-49.407	-46.359
- Wijziging marktrente		406.126	107.964
- Aanpassing actuariële uitgangspunten		0	-62.336
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		941	3.068
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-337	819
- Inkoop uit hoofde van VPL		29.757	2.841
		459.833	78.468
Mutatie aandeel herverzekering technische voorzieningen	(17)	26	113
Mutatie overige technische voorzieningen		-22	10
Saldo herverzekering		-87	-85
Saldo overdracht van rechten	(18)	-817	-3.143
Overige lasten	(19)	29	29
Totaal lasten		511.373	126.803
Saldo van baten en lasten		20.055	-88.506
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>			
Algemene reserve		20.055	-88.506

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten vanaf pagina 91.

12.3 Kasstroomoverzicht

<i>(bedragen Euro x 1.000)</i>	2019	2018
Kasstroomoverzicht uit pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Ontvangen premies	70.942	62.355
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	3.075	6.899
Ontvangen uitkeringen van herverekeraars	87	-28
Overige ontvangsten	3	6
	74.107	69.232
Uitgaven		
Betaalde pensioenuitkeringen	-49.990	-46.159
Betaald in verband met overdracht van rechten	-2.258	-3.756
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-4.129	-3.823
Overige uitgaven	-29	0
	-56.406	-53.738
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten	17.701	15.494
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	57.004	53.609
Verkopen en aflossingen van beleggingen	3.791.405	3.282.202
	3.848.409	3.335.811
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-3.848.363	-3.352.747
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-5.578	-5.290
	-3.853.941	-3.358.037
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-5.532	-22.226
Netto kasstroom	12.169	-6.732
Koers-/omrekenverschillen	1.800	0
Mutatie liquide middelen	13.969	-6.732
	2019	2018
Samenstelling geldmiddelen		
Liquide middelen primo boekjaar	16.873	23.605
Liquide middelen ultimo boekjaar	30.842	16.873
Waarvan:		
- Liquide middelen onder de Beleggingen voor risico pensioenfonds	26.539	13.701
- Liquide middelen opgenomen onder Overige activa	4.303	3.172

12.4 Toelichting op de jaarrekening

Algemeen

Activiteiten

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie (hierna 'het pensioenfonds'), is statutair gevestigd te Amsterdam. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41198154.

Het pensioenfonds is het bedrijfstakpensioenfonds voor de zoetwarenindustrie. Het pensioenfonds voert de pensioenregeling uit namens alle verplicht en vrijwillig aangesloten werkgevers. Daarbij streeft het pensioenfonds naar evenwichtige afweging van de belangen van alle deelnemers en werkgevers. Het pensioenfonds is ervan overtuigd dat door collectiviteit en solidariteit pensioenen beter beschermd worden tegen risico's.

Het pensioenfonds draagt er zorg voor dat de pensioenen van alle deelnemers (werknemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers), nu en in de toekomst, volgens afspraak worden opgebouwd.

Het pensioenfonds belegt de ingelegde pensioenpremies met als doel voldoende rendement te behalen om aan de verplichtingen te voldoen en de ambities te realiseren. Daarbij neemt het Bestuur verantwoorde risico's en houdt het rekening met kostenefficiëntie, transparantie en maatschappelijk verantwoord beheer.

Het pensioenfonds streeft ernaar de pensioenen waardevast te houden.

Waar staat het pensioenfonds voor? Dit zijn de kernwaarden:

- o Betrouwbaar.
- o Transparant.
- o Maatschappelijk betrokken.
- o Kostenefficiënt.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds. Het Bestuur heeft op 5 juni 2020 de jaarrekening opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

12.4.1 Grondslagen

12.4.1.1 Algemene grondslagen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle

risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2019	Gemiddeld 2019	31 december 2018	Gemiddeld 2018
USD	1,1225	1,1328	1,1432	1,1720
GBP	0,8473	0,8725	0,8976	0,8926
HKD	8,7463	8,8482	8,9501	9,1686
JPY	121,9877	123,7042	125,4207	130,3454

Schattingswijziging

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door het balanstotaal minus de overige schulden en overlopende passiva, de langlopende schuld inzake VPL en de negatieve derivaten te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Hierbij wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

12.4.1.2 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde. Het begrip marktwaarde is te beschouwen als synoniem van reële waarde. Onder waardering op marktwaarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum. Beleggingen in vastgoedfondsen worden onder vastgoedbeleggingen gerapporteerd.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De actuele waarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is, wordt het bedrag onder de passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de berekende nettovermogenswaarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Dit betreft de gekapitaliseerde waarde van de herverzekeringspolissen, berekend volgens de grondslagen van de voorziening pensioenverplichtingen die contant gemaakt wordt tegen de rente volgens de DNB-rentetermijnstructuur. Vorderingen en schulden uit hoofde van herverzekering worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De statutaire reserves vormt, blijkt op grond van artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele renteterminstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- de gehanteerde marktrente die gebaseerd is op de renteterminstructuur (RTS) zoals gepubliceerd door DNB (2018: idem);
- overlevingstafels, te weten de prognosetafels AG2018 met ervaringssterfte op basis van fondsspecifieke correctiefactoren (2018: idem);
- (on)bepaald partnersysteem.
Voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner 2 jaar ouder dan de verzekerde vrouw (2018: idem);
- kostenopslag ter grootte van 2,7% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten (2018: idem);
- voorziening voor uitgesteld wezenpensioen: 1,0% van de voorziening van uitgesteld partnerpensioen bij uitgesteld ouderdompensioen (2018: idem);
- voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten: De contante waarde van de vrijgestelde (toekomstige) pensioenopbouw is voor 100% in de technische voorziening opgenomen. Ten behoeve van het inlooprisico (wachttijd voor WIA uitkering 2 jaar) wordt een opslag ter grootte van 5,4% van de actuariële koopsom opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen (2018: idem);
- voorziening in verband met niet opgevraagde pensioenen: De berekende voorziening, waarbij tevens rekening gehouden wordt met niet verrichte uitkeringen. Indien de uitbetalingstermijn van de eerste uitkering van een begunstigde meer dan 5 jaar is verstreken, valt de hele voorziening voor die begunstigde vrij (2018: idem).

Overige technische voorzieningen

Onder de overige technische voorzieningen worden voorzieningen opgenomen voor met de pensioenverplichtingen samenhangende risico's voor zover niet opgenomen in de berekening van de pensioenvoorziening. De overige technische voorziening betreft de voorziening voor gemoedsbezwaarden.

Bij de bepaling van de voorziening voor arbeidsongeschiktheid wordt rekening gehouden met de toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op balansdatum die naar verwachting arbeidsongeschikt worden verklaard. De verplichting wordt geschat op basis van ervaringscijfers.

Langlopende schulden

Cao-partijen zijn een VPL-overgangsregeling ouderdomspensioen Snoep en een VPL-overgangsregeling ouderdomspensioen Koek van het pensioenreglement voor werknemers geboren op of na 1 januari 1950 overeengekomen. De overgangsregelingen worden uitgevoerd door het pensioenfonds. De langlopende schuld betreft de gefactureerde premies voor de overgangsregelingen. Hieraan is het beleggingsrendement toegevoegd. De inkoop van de extra pensioenaanspraken is onttrokken aan deze schuld.

De aan de VPL-schuld toe te voegen premie (dotatie) bedraagt in 2019 3,0% (2018: 3,0%) van de pensioengrondslagsom. Het vermogen inzake VPL is separaat belegd en dit rendeert. De inkoop van aanspraken vindt plaats op basis van de grondslagen voor de kostendeekkende premie gebaseerd op de rentetermijnstructuur van 1 januari van het inkoopjaar, inclusief een solvabiliteitsopslag van 19,0% (2018: 19,9%) en een opslag voor toekomstige uitvoeringskosten van 2,7% (2018: 2,7%).

In 2019 heeft het Bestuur besloten om tot volledige affinanciering van deze extra pensioenaanspraken over te gaan. Hiertoe zijn de VPL-beleggingen geliquideerd. Het resterende saldo is als premiebate verantwoord.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

12.4.1.3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe kosten verstaan. Deze kosten worden op factuurbasis bij het pensioenfonds in rekening gebracht en niet direct met het resultaat verrekend.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de cao. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Het pensioenfonds streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. De toeslagverlening is maximaal gelijk aan het rendement, ook als de prijsstijging hoger is.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,235% (2018: -0,260%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-RTS aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging markttrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging markttrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van het pensioenfonds wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Inkoop uit hoofde van VPL-regeling

Dit betreft de actuariële benodigde VPL-inkoop som voor zowel Snoep, Koek als Olam-Cocoa.

Saldo herverzekeringen

Ontvangen uitkeringen van de herverzekeraar worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

12.4.1.4 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

12.4.2 Toelichting op de balans per 31 december 2019

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

	<i>Vastgoed- beleggingen</i>	<i>Aandelen</i>	<i>Vastrenten- de waarden</i>	<i>Derivaten</i>	<i>Overige Beleggingen</i>	<i>Totaal</i>
Stand per 1 januari 2019	228.831	702.999	1.549.929	11.852	-11.395	2.482.216
Aankopen	84.134	442.024	2.755.407	126.864	435.460	3.843.889
Verkopen	-6.336	-401.757	-2.681.142	-264.533	-404.340	-3.758.108
Herwaardering	21.235	157.204	98.733	101.462	0	378.634
Overige mutaties	469	554	4.322	-439	7.454	12.360
Stand per 31 december 2019	328.333	901.024	1.727.249	-24.794	27.179	2.958.991
Schuldpositie derivaten (credit)						34.407
						2.993.398

	<i>Vastgoed- beleggingen</i>	<i>Aandelen</i>	<i>Vastrenten- de waarden</i>	<i>Derivaten</i>	<i>Overige Beleggingen</i>	<i>Totaal</i>
Stand per 1 januari 2018	204.730	796.147	1.486.931	5.269	-3.104	2.489.973
Aankopen	11.813	802.394	2.144.635	94.405	299.790	3.353.037
Verkopen	-7.906	-833.068	-2.057.104	-76.534	-307.590	-3.282.202
Herwaardering	20.016	-63.818	-15.908	-11.778	0	-71.488
Overige mutaties	178	1.344	-8.625	490	-491	-7.104
Stand per 31 december 2018	228.831	702.999	1.549.929	11.852	-11.395	2.482.216
Schuldpositie derivaten (credit)						5.810
						2.488.026

De overige mutaties betreffen mutaties in vorderingen, schulden en liquide middelen uit hoofde van beleggingsactiviteiten. Derivaten met een negatieve waarde zijn verantwoord onder de passiva.

	31-12-2019	31-12-2018
Vastgoedbeleggingen		
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijnde participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed	326.997	228.086
Vorderingen	1.336	745
	328.333	228.831

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2019		2018	
	€	%	€	%
BDI Residential Fund	171.833	52,3	156.973	68,6
Aberdeen European Balanced	54.741	16,7	54.351	23,8
Invesco Core Real Estate - USA	36.457	11,1	-	-
Prime Property Fund	36.376	11,1	-	-
	299.407	91,2	211.324	92,4

	31-12-2019	31-12-2018
Aandelen		
Beursgenoteerde aandelen	894.605	696.569
Niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	3.336	3.902
Vorderingen	3.519	3.472
Schulden	-436	-944
	901.024	702.999

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2019		2018	
	€	%	€	%
Vanguard Emerging Markets Index Fund	134.704	15,0	107.772	15,3

	31-12-2019	31-12-2018
Vastrentende waarden		
Obligaties	618.051	861.346
Hypothecaire leningen	140.419	129.621
Private Loans	397.393	68.077
Deposito's en dergelijke	6.501	5.159
Cashfondsen	535.956	461.119
Vorderingen	11.378	12.261
Liquide middelen	17.730	12.346
Schulden	-179	0
	1.727.249	1.549.929

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2019		2018	
	€	%	€	%
Staatsobligaties Duitsland	94.242	5,5	98.070	6,3
Staatsobligaties Koninkrijk der Nederlanden	89.986	5,2	91.265	5,9
Colchester Global Investors Ltd	195.840	11,3	184.201	11,9
BNP Paribas Sa	268.659	15,6	214.010	13,8
BlackRock Inc	265.955	15,4	243.696	15,7
Aegon NV	140.419	8,1	-	-
	1.055.101	61,1	831.242	53,6

	31-12-2019	31-12-2018
Derivaten		
Valutaderivaten	5.926	3.765
Futures	113	19
Rentederivaten	3.523	13.388
Vorderingen	51	490
	9.613	17.662

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het Bestuur vastgestelde grenzen te bevinden.

Gebruik wordt gemaakt van met name de volgende instrumenten:

Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.

Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd.

Rentederivaten: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van renteswaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Het pensioenfonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Binnen de beleggingsfondsen wordt gebruik gemaakt van derivaten en is sprake van collateral management. Daarnaast heeft het pensioenfonds ultimo boekjaar onderpand uitgewisseld voor door het pensioenfonds afgesloten derivatencontracten. Ultimo 2019 bedraagt het ontvangen collateral € 1.170 (2018: € 12.750) en het betaalde collateral € 78.582 (2018: € 28.462). Het collateral bestaat uit cash en obligaties met rating AAA/AA. Het onderpand staat niet ter vrije beschikking van het pensioenfonds.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2019:

2019 Type contract	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Valutaderivaten	-645.787	4.746	5.926	1.180
Futures	-11.167	113	113	0
Rentederivaten	742.700	-29.704	3.523	33.227
Vorderingen	0	51	51	0
	85.746	-24.794	9.613	34.407

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2018:

2018 Type contract	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Valutaderivaten	-507.107	372	3.765	3.393
Futures	4.444	-88	19	107
Rentederivaten	551.000	11.078	13.388	2.310
Vorderingen	0	490	490	0
	48.337	11.852	17.662	5.810

	31-12-2019	31-12-2018
Overige beleggingen		
Overige vorderingen	18.370	0
Liquide middelen	8.809	1.355
Overige schulden	0	-12.750
	27.179	-11.935

Securities lending

Het pensioenfonds heeft ultimo 2019 evenals ultimo 2018, zelf geen beleggingen uitgeleend.

Het pensioenfonds belegt wel in het Vanguard fonds waarbinnen stukken worden uitgeleend. Dit wordt gedaan, omdat securities lending rendement oplevert.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	<i>Direct markt- noteringen</i>	<i>Afgeleide markt- noteringen</i>	<i>Waarde- ringsmodel- len</i>	<i>Totaal</i>
Per 31 december 2019				
Vastgoedbeleggingen	28.926	0	299.407	328.333
Aandelen	901.024	0	0	901.024
Vastrentende waarden	901.573	825.676	0	1.727.249
Derivaten	164	-24.958	0	-24.794
Overige beleggingen	8.809	18.370	0	27.179
	1.840.496	819.088	299.407	2.958.991

	<i>Direct markt- noteringen</i>	<i>Afgeleide markt- noteringen</i>	<i>Waarde- ringsmodel- len</i>	<i>Totaal</i>
Per 31 december 2018				
Vastgoedbeleggingen	17.507	0	211.324	228.831
Aandelen	595.220	0	107.779	702.999
Vastrentende waarden	771.120	0	778.809	1.549.929
Derivaten	0	11.450	402	11.852
Overige beleggingen	0	0	-11.395	-11.395
	1.383.847	11.450	1.086.919	2.482.216

2. Beleggingen vroegpensioen levensloop

	<i>Vastrentende waarden</i>
Stand per 31 december 2017	20.792
Aankopen	2.568
Verkopen	0
Herwaardering	835
Overige mutaties	809
Stand per 31 december 2018	25.004
Aankopen	3.057
Herwaardering	4.207
Verkopen	-32.268
Stand per 31 december 2019	0

De overige mutaties betreffen het nog te beleggen bedrag inzake het vierde kwartaal van 2018. De beleggingen in vastrentende waarden betroffen eind 2018 drie matching fondsen bij NNIP. Eind 2019 zijn de beleggingen verkocht.

	31-12-2019	31-12-2018
Vastrentende waarden		
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	0	24.195
Vorderingen	0	809
	0	25.004

	31-12-2019	31-12-2018
3. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Garantiecontract	745	771

	31-12-2019	31-12-2018
Stand begin boekjaar	771	884
Mutaties herverzekeringsdeel technische voorziening	-26	-113
	745	771

	31-12-2019	31-12-2018
4. Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op de werkgevers	13.661	13.634
Vorderingen op deelnemers van het pensioenfonds	167	190
Overige vorderingen en overlopende activa	590	10
	14.418	13.834

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

De overige vorderingen en overlopende activa bestaan uit vooruitbetaalde kosten.

	31-12-2019	31-12-2018
Vordering op de werkgevers		
Vorderingen op werkgevers	14.209	13.696
Voorziening dubieuze debiteuren	-548	-62
	13.661	13.834

	31-12-2019	31-12-2018
Verloop van de voorziening dubieuze debiteuren		
Stand per 1 januari	62	2.213
Afgeschreven vorderingen	-9	-55
Dotatie/vrijval ten gunste van de rekening van baten en lasten	495	-2.096
Stand per 31 december	548	62

In 2018 is de vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren hoofdzakelijk veroorzaakt door een werkgever die niet meer onder de werkingssfeer van het pensioenfonds valt. De nota's zijn gecrediteerd en de voorziening valt daarom vrij.

	31-12-2019	31-12-2018
5. Overige activa		
Liquide middelen	4.303	3.172

De tegoeden bij banken staan ter vrije beschikking van het pensioenfonds. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

	31-12-2019	31-12-2018
6. Stichtingskapitaal en reserves		
Algemene reserve	221.319	201.264

	31-12-2019	31-12-2018
Algemene reserve		
Stand per begin boekjaar	201.264	289.770
Bestemming saldo van baten en lasten	20.055	-88.506
Stand per eind boekjaar	221.319	201.264

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

De dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door het balanstotaal minus de overige schulden en overlopende passiva, de langlopende schuld inzake VPL en de negatieve derivaten te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Hierbij wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het pensioenfonds gebruik van het standaardmodel. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het pensioenfonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen in de risicoparagraaf.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist vermogen op 31 december:

	2019		2018	
	€	%	€	%
Stichtingskapitaal en reserves	221.319	108,0	201.264	108,8
Minimaal vereist eigen vermogen	118.584	104,3	101.471	104,4
Vereist eigen vermogen	487.739	117,7	435.066	119,0

De beleidsdekkingsgraad betreft eind 2019 106,6% (2018: 112,5%). De vermogenspositie van het pensioenfonds kan net als ultimo 2018 worden gekarakteriseerd als een reservetekort.

Herstelplan

Op grond van de vermogenspositie eind 2018 is in maart 2019 een herstelplan ingediend bij DNB. Volgens dit herstelplan zou de beleidsdekkingsgraad eind december 2019 op 110,6% uitkomen. Als gevolg van een ongunstige renteontwikkeling wijkt de feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2019 negatief af van de dekkingsgraad uit het herstelplan.

In maart 2020 is wederom een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB. Op basis van het geactualiseerd herstelplan per 31 december 2019 heeft het pensioenfonds naar verwachting ultimo 2024 geen reservetekort meer.

Op grond van het financieel toetsingskader voert het pensioenfonds jaarlijks een haalbaarheidstoets uit. Het pensioenfonds laat zien dat het afgesproken premiebeleid reëel en haalbaar is en dat het pensioenfonds voldoende herstelkracht heeft.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. Het voorstel resultaatbestemming 2019 is opgenomen in de paragraaf van de staat van baten en lasten in de jaarrekening. De balans wordt opgemaakt na resultaatbestemming. Dit betekent dat het saldo van baten en lasten, zoals blijkend uit de staat van baten en lasten verwerkt is in het eigen vermogen.

	31-12-2019	31-12-2018
7. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	2.753.157	2.293.324
Overige technische voorzieningen	69	91
	2.753.226	2.293.415

Het herverzekeringsdeel is opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds.

	31-12-2019	31-12-2018
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds		
Stand per begin boekjaar	2.293.324	2.214.856
Pensioenopbouw	78.144	69.031
Toeslagverlening	-7	9.208
Rentetoevoeging	-5.384	-5.768
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-49.407	-46.359
Wijziging marktrente	406.126	107.964
Wijziging actuariële uitgangspunten	0	-62.336
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	941	3.068
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-337	819
Inkoop uit hoofde van VPL-regeling	29.757	2.841
Stand per eind boekjaar	2.753.157	2.293.324

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds streeft ernaar zowel de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers, de premievrije pensioenrechten van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat er geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening vanaf 1 januari 2016 kan in principe worden ingehaald. Het pensioenfonds heeft besloten om per 1 januari 2020 geen toeslag te verlenen (per 1 januari 2019: 0,41%).

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,235% (2018: -0,260%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-RTS aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening

betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

De RTS ultimo 2019 ligt over de hele linie onder de RTS ultimo 2018. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2019 met circa 0,65%-punt gedaald wat leidt tot een toename van de voorziening en daarmee tot een negatief resultaat. De ontwikkeling van de marktrente is als volgt:

	Rentepercentage per 31 december
2017	1,56
2018	1,43
2019	0,78

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

In 2019 zijn de actuariële uitgangspunten van het pensioenfonds niet gewijzigd.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	31-12-2019	31-12-2018
<i>Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten</i>		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	3.387	6.936
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-2.446	-3.868
	941	3.068

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	31-12-2019	31-12-2018
<i>Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen</i>		
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-3.468	-4.991
Arbeidsongeschiktheid	4.724	5.681
Mutaties	1.593	129
	-337	819

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën als volgt samengesteld:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	1.192.179	9.826	946.392	9.596
Pensioengerechtigden	780.986	11.041	714.179	10.849
Slapers	779.992	25.517	632.753	25.959
	2.753.157	46.384	2.293.324	46.404

De daling van het aantal gewezen deelnemers wordt veroorzaakt door het proces waardeoverdrachten klein pensioen.

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling is een middelloonregeling en is van toepassing op deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1950 of op of na 1 januari 2006 in dienst zijn gekomen van een aangesloten werkgever en bestaat uit een:

- levenslang ouderdomspensioen, waarbij deelnemers met 68 jaar met pensioen gaan. Deelnemers kunnen wel eerder, later of gedeeltelijk met pensioen gaan;
- partnerpensioen van 70% van het bereikbare ouderdomspensioen;
- wezenpensioen van 14% van het te bereiken ouderdomspensioen.

Overgangsregeling voor Pensioenfonds Koek en Pensioenfonds Snoep

Onder voorwaarden kan een deelnemer in aanmerking komen voor extra aanspraken op ouderdomspensioen.

Voorwaarden voor oud-Koekdeelnemers

Voor deelnemers geboren na 31-12-1949 maar vóór 1-1-1972 die onafgebroken deelnemer aan de prepensioenregeling zijn geweest geldt dat het ouderdomspensioen, inclusief het extra ouderdomspensioen, niet kan ingaan vóór de 55-jarige leeftijd. Het recht op extra ouderdomspensioen ontstaat in de periode tussen 1 januari 2006 en de eerste dag van de maand waarin de deelnemer de 61-jarige leeftijd bereikt, maar uiterlijk 1 januari 2021. Het recht op extra ouderdomspensioen ontstaat op de pensioeningangsdatum. De toekenning en financiering van de extra aanspraken hebben plaatsgevonden op de pensioeningangsdatum of uiterlijk 31 december 2019.

Voorwaarden voor oud-Snoepdeelnemers

Voor deelnemers geboren na 31-12-1949 maar vóór 1-1-1971 die onafgebroken deelnemer aan de prepensioenregeling zijn geweest geldt dat het ouderdomspensioen, inclusief het extra ouderdomspensioen niet kan ingaan vóór de 55-jarige leeftijd. Het recht op extra ouderdomspensioen ontstaat in de periode tussen 1 januari 2006 en de eerste dag van de maand waarin de deelnemer de 61-jarige leeftijd bereikt, maar uiterlijk 1 januari 2021. De toekenning van de extra aanspraken vindt evenredig over de hiervoor bedoelde periode plaats indien en voor zover er sprake is van deelneming aan de pensioenregeling. Ultimo 2019 heeft de volledige financiering plaatsgevonden.

Premie

De premie exclusief VPL-overgangsregeling bedroeg in 2019 24,6% van de pensioengrondslag (2018: 24,6%). De premie die bestemd is voor VPL-overgangsregelingen bedroeg in 2019 3,0% (2018: 3,0%) van de pensioengrondslag. In 2019 betreft de totale premie 27,6% (2018: 27,6%) van de pensioengrondslag.

Premievrijstelling

Als een deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet het reglement in een gedeeltelijke premievrije opbouw. Voor de voortzetting van de pensioenopbouw is over dit inkomensgedeelte geen bijdrage verschuldigd.

Daarnaast kent het pensioenfonds een aanvullende regeling, die door werkgevers op vrijwillige basis kan worden afgesloten. Deze regeling is identiek aan de basisregeling met de volgende uitzonderingen. De franchise van € 58.584 (2018: € 57.156) is gelijk aan het maximumsalaris van de basisregeling. Verder is het salaris begrensd op het fiscaal maximumsalaris van € 107.593 (2018: € 105.075). De premie is een actuariële premie en daarom afhankelijk van geslacht en leeftijd van de deelnemer.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het Bestuur. Er bestaat een ambitie om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen. De daadwerkelijke toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen. De toeslag bedraagt maximaal de stijging van de consumentenprijsindex (cpi), zoals vastgesteld door het CBS in de periode oktober - oktober.

Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het pensioenfonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Toeslagen zijn afhankelijk van de middelen van het pensioenfonds, en daarvoor zijn beleggingsresultaten een belangrijk element.

Het Bestuur heeft in de vergadering van december 2019 besloten om geen toeslag te verlenen op de pensioenaanspraken per 1 januari 2020 (1 januari 2019: 0,41%). Bij de bepaling van de voorziening voor pensioenverplichtingen is met dit besluit rekening gehouden.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het Bestuur van het pensioenfonds geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

In de ABTN van het pensioenfonds is opgenomen dat gemiste indexaties vanaf 2016 onder voorwaarden ingehaald kunnen worden.

Voor alle deelnemers (actieve deelnemers, premievrije deelnemers en gepensioneerde deelnemers) is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen.

Jaar	Volledige toeslagverlening	Toegekende toeslagen	Vershil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
2016	0,41%	0,00%	0,41%	0,41%
2017	0,36%	0,00%	0,36%	0,77%
2018	1,34%	0,08%	1,26%	2,04%
2019	1,68%	0,41%	1,27%	3,34%
2020	1,73%	0,00%	1,73%	5,12%

Overige technische voorzieningen

	31-12-2019	31-12-2018
Spaarfonds gemoedsbezwaarden		
Stand per begin boekjaar	91	81
Mutatie	-22	10
Stand per eind boekjaar	69	91

8. Langlopende schulden

	31-12-2019	31-12-2018
Verloopoverzicht langlopende schuld inzake VPL		
Stand per begin boekjaar	25.004	20.792
Stortingen premie VPL	6.722	6.446
Rendement	4.207	835
Toekenning VPL aanspraken	-32.025	-3.069
Toevoeging aan pensioenpremie	-3.908	0
Stand per eind boekjaar	0	25.004

	31-12-2019	31-12-2018
9. Derivaten		
Derivaten	34.407	5.810

Een toelichting is opgenomen onder de beleggingen voor risico pensioenfonds (1).

	31-12-2019	31-12-2018
10. Overige schulden en overlopende posten		
Schulden aan werkgever(s)	6	257
Pensioenuitkeringen	18	20
Belastingen en premies sociale verzekeringen	946	2.688
Overige schulden en overlopende passiva	2.942	2.349
	3.912	5.314

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

12.4.2.1 Risicobeheer

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor het pensioenfonds.

In het bestuursverslag is ingegaan op de risico's die het pensioenfonds loopt en op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beperken. Hierna treft u kwantitatieve risico-informatie aan.

Het doorkijkprincipe is zo veel mogelijk toegepast voor de beleggingsfondsen. Hiervoor is gebruik gemaakt van opgaven van de vermogensbeheerders.

Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten om risico's te beheersen. Deze beleidsinstrumenten betreffen: beleggingsbeleid, premiebeleid, herverzekeringsbeleid en toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de jaarlijks uitgevoerde haalbaarheidstoets en de Asset Liability Management-studie (ALM-Studie). Ook het financieel crisisplan dat door het pensioenfonds is opgesteld en jaarlijks wordt geëvalueerd, is verwerkt in onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in investment management agreements met de vermogensbeheerders. Deze overeenkomsten zijn overwegend gericht op passief vermogensbeheer.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2019	2018
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	108,8	113,1
Premie	-0,9	-1,0
Uitkering	0,2	0,2
Toeslagverlening	0,0	-0,5
Korten van aanspraken en rechten	0,0	0,0
Beleggingsrendementen (inclusief renteaafdekking)	19,1	-0,9
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	-16,4	-5,3
Aanpassing actuariële grondslagen	0,0	3,3
Overige oorzaken	-2,8	-0,1
Dekkingsgraad per 31 december	108,0	108,8

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het pensioenfonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenfondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2019	2018
	%	%
S1 Renterisico	2,2	4,3
S2 Risico zakelijke waarden	12,9	12,1
S3 Valutarisico	4,8	4,4
S4 Grondstoffenrisico	0,0	0,0
S5 Kredietrisico	4,2	5,6
S6 Verzekeringstechnisch risico	4,1	4,0
S7 Liquiditeitsrisico	0,0	0,0
S8 Concentratierisico	0,0	0,0
S9 Operationeel risico	0,0	0,0
S10 Actief risico	1,2	0,5
Diversificatie-effect	-11,7	-11,9
Totaal	17,7	19,0

	2019	2018
Vereist pensioenvermogen	3.240.965	2.728.481
Technische voorzieningen	2.753.226	2.293.415
Vereist eigen vermogen	487.739	435.066
Aanwezig vermogen (Totaal activa +/- schulden)	221.319	201.264
Tekort	-266.420	-233.802

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin het pensioenfonds op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het beleid van het pensioenfonds is erop gericht om de 'duratie-mismatch' te verkleinen door het renterisico voor 40% af te dekken. Het pensioenfonds realiseert dit door meer langlopende obligaties te kopen in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duratie van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Daarnaast kan het pensioenfonds het renterisico op de vastrentende waarden afdekken (het eigen vermogen is ongevoelig voor de renteveranderingen, maar de dekkinggraad niet) of de dekkinggraad afdekken.

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	Duration	€	Duration
Vastrentende waarden (vóór derivaten)	1.727.249	5,8	1.549.929	5,9
Vastrentende waarden (na derivaten)	1.697.454	10,8	1.561.007	14,4
Technische voorzieningen	2.753.157	21,7	2.293.324	20,7

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	577.920	33,5	627.485	40,5
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	138.251	8,0	182.444	11,8
Resterende looptijd > 5 jaar	1.011.078	58,5	740.000	47,7
	1.727.249	100,0	1.549.929	100,0

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van het pensioenfonds en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	253.790	9,2	243.507	10,6
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	306.500	11,1	278.656	12,2
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	764.798	27,8	644.638	28,1
Resterende looptijd > 20 jaar	1.428.069	51,9	1.126.523	49,1
	2.753.157	100,0	2.293.324	100,0

Risico zakelijke waarden (S2)

Zakelijke waarden risico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen, beursgenoteerd indirect vastgoed en converteerbare obligaties) verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het structurele marktrisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Daarin wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van het marktrisico in samenhang met het renterisico wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Valutarisico (S3)

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

Valutarisico is het risico van waarde wijzigingen door de ontwikkeling van de waarde van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Het deel dat buiten de euro wordt belegd betreft ultimo jaar circa 35% (2018: 32%) van de beleggingsportefeuille. Hiervan is 63% afgedekt (2018: 63%). De netto risico positie bedraagt 13% (2018: 12%).

De valutapositie per 31 december 2019 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

31 december 2019			
	Totaal	Valuta-derivaten	Netto positie
	Voor afdekking	Afdekking	Na afdekking
EUR	1.922.447	650.593	2.573.040
GBP	61.612	-30.966	30.646
JPY	54.978	-22.735	32.243
USD	802.024	-576.118	225.906
HKD	6.314	-16.028	-9.714
Overige	106.870	0	106.870
	2.954.245	4.746	2.958.991

De valutapositie per 31 december 2018 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

31 december 2018			
	<i>Totaal</i>	<i>Valuta-derivaten</i>	<i>Netto positie</i>
	Voor afdekking	Afdekking	Na afdekking
EUR	1.680.162	503.938	2.184.100
GBP	50.629	-30.100	20.529
USD	585.056	-436.071	148.985
HKD	6.548	-14.530	-7.982
JPY	42.487	-19.472	23.015
Overige	113.569	0	113.569
	2.478.451	3.765	2.482.216

Een restrisico betreft de categorie overige valuta; deze valuta betreffen valuta in opkomende markten en/of hebben een correlatie met de USD. Het Bestuur heeft besloten om deze risico's niet af te dekken.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het pensioenfonds. In aanvulling hierop maakt het pensioenfonds voor afdekking van het prijsrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Naast de strategische mix heeft het pensioenfonds in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld aan het maximaal percentage dat namens het pensioenfonds in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd. Naleving van deze richtlijnen vindt plaats door de Beleggingsadviescommissie op basis van onafhankelijke rapportages van custodian BNY Mellon.

De segmentatie van de aandelen naar regio is als volgt:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	%	€	%
Nederland en andere EU-landen	227.987	25,3	175.288	24,9
Europa (niet-EU)	56.556	6,3	42.210	6,0
Noord-Amerika	422.818	46,9	325.296	46,3
Zuid-Amerika	14.211	1,6	11.168	1,6
Zuid-Oost Azië	139.759	15,5	115.104	16,4
Midden-Oosten	9.155	1,0	6.959	1,0
Overig	30.538	3,4	26.974	3,8
Totaal	901.024	100,0	702.999	100,0

Grondstoffenrisico (S4)

Pensioenfondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor grondstoffen voorgeschreven.

Het grondstoffenrisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in grondstoffen van 30%. Er wordt geen onderscheid gemaakt naar verschillende soorten grondstoffen. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing van dit risico door het pensioenfonds vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het pensioenfonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het pensioenfonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	%	€	%
Nederland en andere EU-landen	1.151.648	66,7	838.680	54,0
Europa (niet-EU)	64.123	3,7	56.529	3,6
Noord-Amerika	196.021	11,4	156.727	10,1
Zuid-Amerika	77.537	4,5	69.059	4,5
Zuid-Oost Azië	79.634	4,6	59.696	3,9
Midden-Oosten	24.549	1,4	14.824	1,0
Overig	133.737	7,7	354.414	22,9
Totaal	1.727.249	100,0	1.549.929	100,0

De vorderingen inzake vastrentende waarden zijn verantwoord onder "overige".

De samenstelling van de vastrentende waarden sectoren is als volgt:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	%	€	%
Staatsleningen	618.051	35,8	572.833	37,0
Index gelinkte obligaties	6.501	0,4	7.920	0,5
Hypotheke	140.419	8,1	129.621	8,4
Bedrijfsleningen	397.393	23,0	349.046	22,5
Kortlopende vorderingen en liquide middelen	564.885	32,7	490.509	31,6
Totaal	1.727.249	100,0	1.549.929	100,0

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals gepubliceerd door bekende rating agencies is als volgt:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	%	€	%
AAA	191.024	11,1	197.532	12,7
AA	444.838	25,8	316.059	20,4
A	367.904	21,2	522.042	33,7
BBB	297.039	17,2	209.107	13,5
BB	241.573	14,0	275.572	17,8
Geen rating	184.871	10,7	29.617	1,9
Totaal	1.727.249	100,0	1.549.929	100,0

De vorderingen en liquide middelen inzake vastrentende waarden zijn opgenomen onder "Geen rating". Daarnaast is een belegging in een cashfonds opgenomen onder geen rating. Voor deze belegging is geen rating beschikbaar.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van Prognosetafel AG2018 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. Het pensioenfonds monitort de toegepaste ervaringssterfte door middel van analyse van het resultaat op langlevensrisico over meerdere jaren. Het positief resultaat op langlevensrisico bedraagt in 2019 € 2.209 (2018: € 4.130). Dit betekent dat op grond van de waargenomen overlijdensgevallen bij het pensioenfonds meer middelen beschikbaar zijn gekomen, dan waar op grond van de overlevingsstafels op was gerekend.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het pensioenfonds heeft dit risico niet herverzekerd.

Arbidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het pensioenfonds heeft dit risico niet herverzekerd.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat het pensioenfonds bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het Bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door het pensioenfonds vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Ingevolge de RJ610.404 dienen posities groter dan 2% van het balanstotaal te worden gespecificeerd. De volgende grote posten met meer dan 2% van het balanstotaal zijn aanwezig:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	%	€	%
Vastgoed				
BDI Residential Fund	171.833	5,7	156.973	6,2
Aberdeen Standard European	-	-	54.351	2,2
Aandelen				
Vanguard Emerging Markets Index Fund	134.704	4,5	107.772	4,3
Vastrentende waarden				
Staatsobligaties Duitsland	94.242	3,1	98.070	3,9
Staatsobligaties Koninkrijk der Nederlanden	89.986	3,0	91.265	3,6
BNP Paribas Sa	268.659	8,9	215.823	8,5
Colchester Global Investors Ltd	195.840	6,5	184.201	7,2
Aegon NV	140.419	4,7	129.621	5,1
BlackRock Inc	265.955	8,8	243.696	9,6
Totaal	1.361.638	45,2	1.281.772	50,7

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerd door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij fiduciair beheerder NNIP. Hiermee is een overeenkomst en service level overeenkomst gesloten. De bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij Custodian BNY Mellon.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder TKP Pensioen BV. Hiermee is een uitbestedingsovereenkomst en een service level overeenkomst (SLA) gesloten.

Het Bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerders en TKP door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages) en het In Control Statement (alleen TKP).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het pensioenfonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Het pensioenfonds kiest voor actief beheer wanneer er gegronde redenen zijn om daar een meerwaarde van te verwachten. Waar dat niet het geval is, wordt voor een passieve oplossing gekozen. Vandaar dat voor die delen van de portefeuille waarbij sprake is van actief beheer, in aanvulling op het standaardmodel van DNB, een aanvullende buffer S10 wordt aangehouden.

Basis voor de berekening van deze buffer is de methodiek waarbij gebruik gemaakt wordt van de tracking error. Er wordt gerekend met een opslag voor actief beheer voor de categorie aandelen (beursgenoteerd). De hoogte van de buffer wordt hierbij afgeleid van de tracking error, die de mate van afwijking aangeeft tussen het rendement op de betreffende beleggingsportefeuilles en het rendement op een benchmarkportefeuilles.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

12.4.3 Niet in de balans opgenomen verplichtingen en activa

Langlopende contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsovereenkomst afgesloten tot eind 2020 met TKP Pensioen B.V. De jaarlijks te betalen vergoeding bedraagt circa € 2,4 miljoen inclusief btw.

Investeringsverplichtingen

Per balansdatum bestaan er geen investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen).

Voorwaardelijke verplichtingen

Het pensioenfonds heeft samen met Pensioenfonds Bakkers een claim inzake oude jaren financieel afgewikkeld. Onderdeel van de afwikkeling is een voorwaardelijke terugbetalingsverplichting voor de duur van 10 jaar. Hiertoe zijn obligaties verpand ten bedrage van € 2.750 voor de duur van tien jaar eindigend op 15 januari 2028.

12.4.4 Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het pensioenfonds en de bestuurders.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen pensioenfonds en aangesloten werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling geldt dat de aangesloten werkgevers zich jegens het pensioenfonds bij overeenkomst (de zogenaamde uitvoeringsovereenkomst) hebben verbonden tot het betalen van de ingevolde de geldende ABTN verschuldigde premie.

12.4.5 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2019

	2019	2018
11. Premiebijdragen voor risico pensioenfonds		
Premiebijdragen	67.991	61.535
VPL-bijdragen	439	458
	68.430	61.993

De premiebijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2019	2018
Premiebijdragen werkgevers	59.959	54.916
Pensioenbijdragen voor de reguliere regeling	3.908	0
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	-495	2.096
Vrijwillige excedent premie	4.619	4.523
Overige VPL regelingen	439	458
	68.430	61.993

Eind 2019 zijn de VPL aanspraken afgefinancierd. In overleg met Sociale Partners is de resterende VPL premie na affinanciering van € 3.908 toegevoegd aan de premie voor de reguliere regeling.

De premiebijdragen werkgevers bevat in 2018 een creditering van opgelegde premie van € 1.814 inzake een werkgever die niet tot de werkingssfeer van het pensioenfonds behoort. Hier tegenover staat een vrijval uit de voorziening dubieuze debiteuren.

De overige VPL-regeling betreft de VPL-regeling voor werkgever Olam Cocoa.

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 27,6% (2018: 27,6%) van de loonsom. De feitelijke kostendekkende en gedempte premie zijn als volgt:

	2019	2018
Feitelijke premie	68.211	61.080
Kostendekkende premie	96.361	88.022
Gedempte premie	55.859	56.238

In 2019 bestaat de feitelijke premie uit de premiebijdragen werkgevers, pensioenbijdragen voor de reguliere regeling en vrijwillige excedent premie. De premies die betrekking hebben op voorgaande jaren van € 275 zijn hierop in mindering gebracht.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2019	2018
<i>Kostendekkende premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	78.144	70.691
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	14.847	14.138
Opslag voor uitvoeringskosten	3.370	3.193
Totaal kostendekkende premie	96.361	88.022

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2019	2018
<i>Gedempte premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	30.979	31.833
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	5.886	6.367
Opslag voor uitvoeringskosten	3.370	3.193
Premie voorwaardelijke onderdelen	15.624	14.845
Totaal gedempte premie	55.859	56.238

12. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

2018	Directe beleggings-opbrengst	Indirecte beleggings-opbrengst	Kosten vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	8.162	21.260	0	29.422
Aandelen	19.826	157.435	-2.065	175.196
Vastrentende waarden	28.624	98.795	-2.039	125.380
Derivaten	642	101.239	-220	101.661
Overige beleggingen	93	1	0	94
Overige kosten van vermogensbeheer	0	0	-783	-783
	57.347	378.730	-5.107	430.970

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2019 € 4.266 (2018: € 4.025). De transactiekosten zijn op basis van de gemiddelde transactiekosten in de markt bij benadering bepaald en ontleend aan de kostenrapportage van NNIP.

2018	<i>Directe beleggings- opbrengst</i>	<i>Indirecte beleggings- opbrengst</i>	<i>Kosten vermogens- beheer</i>	<i>Totaal</i>
Vastgoedbeleggingen	6.302	19.743	0	26.045
Aandelen	18.112	-64.409	-1.900	-48.197
Vastrentende waarden	28.713	-17.729	-2.156	8.828
Derivaten	776	-11.777	-197	-11.198
Overige beleggingen	-294	1	0	-293
Overige kosten van vermogensbeheer	0	0	-1.984	-1.984
	53.609	-74.171	-6.237	-26.799

Voor zover de kosten direct in rekening zijn gebracht bij het pensioenfonds, worden deze separaat als aftrekpost getoond op de beleggingsopbrengsten. De vermogensbeheerkosten zijn toegerekend aan de betreffende categorie. Kosten die niet direct gerelateerd zijn aan een beleggingscategorie zijn op basis van het percentage van het belegd vermogen toegerekend aan de verschillende beleggingscategorieën.

	2019	2018
13. Inkoop toegekende aanspraken VPL		
Inkoop toegekende aanspraken VPL	32.025	3.069

De VPL-regelingen van Koek en Snoep zijn eind 2019 volledig afgefinancierd.

	2019	2018
14. Overige baten		
Interest waardeoverdrachten	1	0
Overige baten	2	34
	3	34

	2019	2018
15. Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	38.848	37.891
Partnerpensioen	8.728	8.577
Wezenpensioen	211	208
Afkoop pensioenen en premierestitutie	484	598
Overige uitkeringen	-2	1
	48.269	47.275

De wettelijke afkoopgrens is € 484,09 (2018: € 474,11) per jaar. De lagere afkoopgrens van 50% van de wettelijke afkoopgrens die het pensioenfonds in het verleden heeft gehanteerd, is in 2019 vervallen.

	2019	2018
16. Pensioenuitvoeringskosten		
Bestuurskosten	379	371
Kosten Verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht	97	91
Administratiekostenvergoeding	2.426	2.402
Accountantskosten	239	206
Certificerend actuaris	30	33
Adviserend actuaris	86	137
Overige advieskosten	490	480
Contributies en bijdragen	182	189
Dwangsommen en boetes	0	0
Communicatiekosten	57	122
Kosten project Samengaan	115	60
Overige	41	45
	4.142	4.136

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging voor de (voormalige) bestuurders tezamen bedraagt € 354 (2018: € 330).

Het Bestuur ontvangt een vaste vergoeding per jaar. Elk bestuurslid ontvangt € 30 excl. btw en de voorzitters die gezamenlijk het Dagelijks Bestuur vormen ontvangen € 60 en € 45 excl. btw.

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht

Aan de leden van het Verantwoordingsorgaan werd door het pensioenfonds in 2019 een vergoeding verstrekt van gezamenlijk € 26 (2018: € 24). De leden van de Raad van Toezicht ontvingen conform vergoedingsregeling in 2019 gezamenlijk € 64 inclusief btw (2018: € 57).

Accountantshonoraria

De honoraria van de onafhankelijke externe accountant(s) zijn als volgt:

	2019	2018
Controle van de jaarrekening	84	86
Andere controleopdrachten	0	19
	84	105

	2019	2018
17. Mutatie aandeel herverzekering technische voorzieningen		
Mutatie aandeel herverzekeraar	26	113

	2019	2018
18. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-2.466	-6.899
Inkomende waardeoverdrachten klein pensioen	-609	0
Uitgaande waardeoverdrachten	1.727	3.756
Uitgaande waardeoverdrachten klein pensioen	531	0
	-817	-3.143
	2019	2018
19. Overige lasten		
Interest waardeoverdrachten	1	5
Overige interest	23	20
Overige lasten	5	4
	29	29

12.4.6 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten van € 20.055 duizend is toegevoegd aan de algemene reserve.

12.4.7 Gebeurtenissen na balansdatum

In het voorjaar van 2020, na balansdatum maar voor het opmaken van de jaarrekening, is de Coronacrisis uitgebroken. Als gevolg van de crisis is er een bijzondere situatie ontstaan. De waarde van de beleggingen in zakelijke waarden is in vergelijking met 31 december 2019 fors gedaald, waardoor ook de dekkingsgraad is gedaald.

Daarnaast heeft de Coronacrisis aanzienlijke gevolgen voor de sector, met impact op het aantal werkende (en pensioenopbouwende) deelnemers en de financiële posities van aangesloten ondernemingen. Dit heeft direct gevolgen voor de premies en het incassobeleid in 2020 vanwege een mogelijk gebrek aan liquiditeiten bij de werkgevers. Voor het doen van de pensioenuitkeringen kan het nodig zijn beleggingen te verkopen, wat kan leiden tot gerealiseerd verlies. Indien ontslagen volgen bij de aangesloten ondernemingen, zal de premie over 2020 lager uitvallen.

Het pensioenfonds is er voor verantwoordelijk dat kritische processen zoals het verzorgen van uitkeringen blijvend worden uitgevoerd. Om dat te kunnen garanderen heeft het Bestuur met de uitbestedingspartijen direct maatregelen getroffen. Bijvoorbeeld door fysieke contacten te beperken en geen bijeenkomsten te plannen of bij te wonen.

Op het moment van opmaken van de jaarrekening is er nog steeds veel onzeker en is het niet mogelijk de (financiële) impact van de crisis in 2020 op het pensioenfonds vast te stellen. Voor actuele informatie wordt daarom naar de website van het pensioenfonds verwezen.

Het voortbestaan van het pensioenfonds komt niet in gevaar, om die reden is de jaarrekening opgesteld op basis van continuïteit.

Amsterdam, 5 juni 2020

Mevr. W.E.M. Bakermans
Mevr. M. van Beusekom
Mevr. E.E.H.C van den Bosch (aspirant lid)
Dhr. A. van den Brink
Dhr. J.W. Eggen
Dhr. A.I. Foursoff
Dhr. H.E. Hermans
Mevr. L.F.A.M. Jansen
Mevr. J.G.E. van Leeuwen
Mevr. K.F.D.C. van der Linden (aspirant lid)
Dhr. E. Schuurhuis

Overige gegevens

13 Overige gegevens

13.1 Actuariële verklaring

<i>Opdracht</i>	Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie te Amsterdam is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.
<i>Onafhankelijkheid</i>	Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.
<i>Gegevens</i>	<p>De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het Bestuur van het pensioenfonds.</p> <p>Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.</p>
<i>Afstemming accountant</i>	<p>Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 24,0 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1,2 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.</p> <p>Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.</p>
<i>Werkzaamheden</i>	<p>Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.</p> <p>Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; ■ de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten; ■ het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel. <p>Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.</p>

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132, omdat het eigen vermogen van het pensioenfonds op de balansdatum lager is dan het vereist eigen vermogen.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch gelijk aan/hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Purmerend, 5 juni 2020

E.W.J.M. Schokker AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

13.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het Bestuur en de Raad van Toezicht van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie te Groningen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie op 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2019.
2. De winst-en-verliesrekening over 2019.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Benadrukking van de onzekerheden met betrekking tot de effecten van het Covid-19 virus

Het coronavirus heeft ook invloed op Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie. In het bestuursverslag op pagina 5 en op pagina 96 in de jaarrekening heeft het Bestuur de huidige impact toegelicht. Als gevolg van het coronavirus is er sprake van een negatieve ontwikkeling van dekkingsgraad in de eerste maanden van 2020. Het Bestuur geeft aan dat het op dit moment voor hen niet goed mogelijk is om in te schatten wat de invloed van het coronavirus is op de financiële prestaties en gezondheid van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Meerjarenoverzicht en kerncijfers en kengetallen;
- Voorwoord van de voorzitters;
- Verslag van het Bestuur;
- Verslag van de Raad van Toezicht;
- Verslag van het Verantwoordingsorgaan;
- Bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de hiervoor vermelde andere informatie, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het Bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het Bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het Bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het Bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het Bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het Bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, 5 juni 2020

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: E.M. van der Hall RA

Bijlagen

Bijlage 1 Kenmerken pensioenregeling

Kenmerken pensioenregeling geboren op of na 1 januari 1950

De pensioenregeling die geldt voor alle werknemers geboren op of na 1 januari 1950, heeft de volgende kenmerken:

Regeling	Middelloonregeling
Deelnemer	De deelnemer als bedoeld in artikel 6, lid 1, sub a - d van de statuten van het pensioenfonds.
Toetredingsleeftijd	De deelneming vangt aan bij indiensttreding bij een aangesloten werkgever, ongeacht de leeftijd.
Pensioenleeftijd	De eerste dag van de maand waarin de (gewezen) deelnemer 68 jaar wordt.
Loon	Onder loon wordt verstaan: - het in de maand uitbetaalde schaalsalaris; vakantietoeslag; vriestoeslag; 5uur functie gebonden regelmatig gewerkte overuren per week; meeruren; diplomatoeslag; persoonlijke toeslag; contractueel vastgestelde jaarlijkse uitkering; prestatiepremie; ploegentoeslag; sprongvergoeding; overwerktoeslag; afbouwregelingtoeslag; roostertoeslag meeruren; verschoven uren; consignatie; slaapuren; toeslag voor arbeid op ongunstige uren. - Het loon is gemaximeerd. - Per 1 januari 2019 bedraagt het maximum 58.584 euro.
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag is gelijk aan het loon verminderd met de franchise.
Franchise	De franchise wordt door het Bestuur vastgesteld en bedraagt per 1 januari 2019 13.785 euro. De franchise bedraagt ten minste het fiscale minimum zoals genoemd in de Wet op de loonbelasting 1964.
Premie	De premie bedraagt een percentage van de pensioengrondslag. De premie bedroeg per 1 januari 2019 27,6% van de pensioengrondslag. (24,6% voor de basisregeling en 3,0% VPL-regeling).
Ouderdomspensioen	1,875% van de pensioengrondslagen in de betreffende deelnemersjaren.
Partnerpensioen	De nabestaande van de werknemer heeft bij zijn overlijden recht op een partnerpensioen van 70% van het bereikbare ouderdomspensioen (op 68-jarige leeftijd). Per 1 januari 2015 bouwt men partnerpensioen op. Bij uitdiensttreding wordt een deel van het ouderdomspensioen automatisch omgezet in partnerpensioen, tenzij de werknemer en zijn of haar partner hiervan willen afwijken. Het partnerpensioen is na omzetting 70% van het verlaagde ouderdomspensioen. Bij pensionering kan het partnerpensioen door middel van uitruil worden aangepast.
Wezenpensioen	Het wezenpensioen bedraagt 14% van het te bereiken ouderdomspensioen. Wezen van wie beide ouders zijn overleden, hebben recht op 28% van het te bereiken ouderdomspensioen.
Toeslagen	Het pensioenfonds heeft sinds 2015 de ambitie om uw pensioen elk jaar zoveel mogelijk te verhogen met de prijsindex. Zowel de toekenning als de hoogte van een eventuele toeslag is afhankelijk van een beslissing van het Bestuur.

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	De premievrije pensioenopbouw is volgens de onderstaande tabel afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid:	
	Mate arbeidsongeschiktheid	Voortzetting pensioenopbouw
	0-35%	0%
	35-45%	40%
	45-55%	50%
	55-65%	60%
	65-80%	72,50%
	80-100%	100%
	Bij aanvang van de premievrije deelneming wordt de laatste pensioengrondslag vóór arbeidsongeschiktheid gehanteerd. Deze pensioengrondslag wordt jaarlijks aangepast conform de algemene verhogingen van de lonen krachtens de CAO.	

Regeling	Aanvullende regeling (excedent)
Deelnemer	De deelnemer als bedoeld in artikel 6, lid 1, sub a - d van de statuten van het pensioenfonds.
Toetredingsleeftijd	De deelneming vangt aan bij indiensttreding bij een aangesloten werkgever, ongeacht de leeftijd.
Pensioenleeftijd	De eerste dag van de maand waarin de (gewezen) deelnemer 68 jaar wordt.
Loon	<p>Vast pensioengevend loon: Het vaste loon als omschreven in artikel 8 van het pensioenreglement.</p> <p>Variabele pensioengevend loon: Het variabel loon als omschreven in artikel 8 van het pensioenreglement.</p> <p>De navolgende variabele loonbestanddelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 13e maand, - (verkoop) bonus(sen), - provisie, - tantième, - overwerkvergoeding, - ploegentoeslag, - inconveniëntentoeslag <p>Voor de bepaling van het vast pensioengevend loon, het variabele pensioengevende loon of het vast en variabele pensioengevende loon geldt een maximumjaarsalaris zoals bepaald in artikel 18ga van de Wet op de Loonbelasting.</p>
Pensioengrondslag	<p>Het vast pensioengevend loon voor zover dit meer bedraagt dan de franchise. of Het variabele pensioengevende loon voor zover dit meer bedraagt dan de franchise. of Het vast en variabele pensioengevend loon voor zover dit meer bedraagt dan de franchise.</p>
Franchise	De franchise is gelijk aan het maximumsalaris van de verplichte basisregeling. Per 1 januari 2019 bedraagt de franchise 58.584 euro.

Premie	De premie bedraagt een actuariële premie die in rekening wordt gebracht over de pensioengrondslag.	
Ouderdompensioen	1,875% van de pensioengrondslagen in de betreffende deelnemersjaren.	
Partnerpensioen	De nabestaande van de werknemer heeft bij zijn overlijden recht op een partnerpensioen van 70% van het bereikbare ouderdompensioen (op 68-jarige leeftijd). Per 1 januari 2015 bouwt men partnerpensioen op. Bij uitdiensttreding wordt een deel van het ouderdompensioen automatisch omgezet in partnerpensioen, tenzij de werknemer en zijn of haar partner hiervan willen afwijken. Het partnerpensioen is na omzetting 70% van het verlaagde ouderdompensioen. Bij pensionering kan het partnerpensioen door middel van uitruil worden aangepast.	
Wezenpensioen	Het wezenpensioen bedraagt 14% van het te bereiken ouderdompensioen. Wezen van wie beide ouders zijn overleden, hebben recht op 28% van het te bereiken ouderdompensioen.	
Toeslagen	Het pensioenfonds heeft sinds 2015 de ambitie om uw pensioen elk jaar zoveel mogelijk te verhogen met de prijsindex. Zowel de toekenning als de hoogte van een eventuele toeslag is afhankelijk van een beslissing van het Bestuur.	
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	De premievrije pensioenopbouw is volgens de onderstaande tabel afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid:	
	Mate arbeidsongeschiktheid	Voortzetting pensioenopbouw
	0-35%	0%
	35-45%	40%
	45-55%	50%
	55-65%	60%
	65-80%	72,50%
	80-100%	100%
	Bij aanvang van de premievrije deelneming wordt de laatste pensioengrondslag vóór arbeidsongeschiktheid gehanteerd. Deze pensioengrondslag wordt jaarlijks aangepast conform de algemene verhogingen van de lonen krachtens de CAO.	

Kenmerken prepensioen voormalig Pensioenfonds Snoep

Deelnemer	De deelnemer als bedoeld in artikel 6, lid 1, sub a en onder b van de statuten van het pensioenfonds, geboren op of ná 1 januari 1936.
Toetredingsleeftijd prepensioen	De deelneming vangt aan op de datum van indiensttreding bij een aangesloten werkgever, op grond van de arbeidsovereenkomst, doch niet voor het bereiken van de 25-jarige leeftijd.
Normpensioendatum	De eerste dag van de maand, waarin de (gewezen) deelnemer 61 jaar wordt.
Pensioengrondslag	Het loon over de gewerkte dagen, vakantie- en snipperdagen inclusief vakantietoeslag, toeslagen, overwerkgeld en aanvulling op ziekengeld c.q. doorbetaling bij ziekte (loon SV). Deze pensioengrondslag wordt gemaximeerd op een jaarlijks door het Bestuur vast te stellen maximum.
Prepensioen	Het jaarlijks prepensioen bedraagt met ingang van 1 januari 2000 2,223% van de pensioengrondslag voor het betreffende jaar. In dit percentage is het overbruggingspensioen opgenomen. Het overbruggingspensioen wordt gedurende de deelnemingsperiode opgebouwd.
Toeslagen	Het pensioenfonds kent geen doelgericht toeslagenbeleid. Er is geen ambitie om jaarlijks een toeslag te verlenen op de pensioenrechten en pensioenaanspraken. Het pensioenfonds kent voor een eventuele toeslag verlening geen maatstaf. Zowel de toekenning als de hoogte van een eventuele toeslag is afhankelijk van een beslissing van het Bestuur.

Tijdelijk ouderdomspensioen voormalig Pensioenfonds Koek

Deelnemer	De deelnemer als bedoeld in artikel 1.2 van het reglement.
Toetredingsleeftijd prepensioen	De deelneming vangt aan op de datum van indiensttreding bij een aangesloten werkgever, ongeacht de leeftijd.
TOP-datum	De eerste dag van de maand, waarin de (gewezen) deelnemer 61 jaar wordt.
Loon	<p>Onderscheid wordt gemaakt tussen vast en variabel loon. Onder vast loon wordt verstaan: functieloon, waarderingspremie, vriestoeslag, vakantietoeslag, 5 uur functie gebonden regelmatig gewerkte overuren, diplomatoeslag en contractueel vastgestelde jaarlijkse uitkering. Het vaste loon is gemaximeerd.</p> <p>Onder variabel loon wordt verstaan de volgende loonbestanddelen: prestatiepremie, ploegentoeslag, sprongvergoeding, overwerktoeslag, meeruren, verschoven uren, consignatie en toeslag voor arbeid op ongunstige uren.</p>
Pensioengrondslagen	Pensioengrondslag I is gelijk aan het vaste loon minus een franchise. Pensioengrondslag II is gelijk aan het variabele loon. Hierop wordt geen franchise in mindering gebracht. Beide grondslagen worden op 1 januari van het kalenderjaar vastgesteld.
Franchise	De franchise wordt jaarlijks aangepast op basis van de ontwikkeling van de Cao-lonen in de bedrijfstak.
Premie	De premie bedraagt een percentage van de som van het vaste en variabele loon.
Opbouw	Het op te bouwen jaarlijkse TOP bedraagt: - 1,75% van de laatste vastgestelde pensioengrondslag I over alle deelnemersjaren (= eindloonregeling), én - 1,75% van de som van de pensioengrondslagen II (= middelloonregeling). De totale pensioenaanspraak is de som van de aanspraken in de TOP-regeling. Deze pensioenaanspraak wordt aangevuld met het overbruggingspensioen (zie hierna).
Toeslag gemiste opbouwjaren prepensioen januari	Voor de onderhavige deelnemers, die vanaf 1 januari 1997 onafgebroken deelnemer zijn gebleven tot de TOP-datum dan wel eerdere ingangsdatum TOP, kan een toeslag gemiste opbouwjaren prepensioen worden toegekend op de ingangsdatum TOP door middel van een daartoe strekkend besluit door het Bestuur.
Overbruggingspensioen (OBP)	Om het ontbreken van een AOW-uitkering tijdens het ontvangen van de TOP te compenseren is er een overbruggingspensioen. Het overbruggingspensioen gaat net als het prepensioen in bij het bereiken van de 61-jarige leeftijd en loopt door tot de leeftijd van 65 jaar. De hoogte van het overbruggingspensioen is net als de hoogte van het prepensioen afhankelijk van de diensttijd van de werknemer. Voor ieder dienstjaar wordt 2,5% van de laatstelijk vastgestelde franchise, met een maximum van 100% (2,5 x 40), opgebouwd.
Toeslag gemiste opbouwjaren	Voor de onderhavige deelnemers, die vanaf 1 januari 1997 of latere aanvangsdatum aan de regeling inzake prepensioen onafgebroken ingangsdatum TOP, kan een toeslag gemiste opbouwjaren overbruggingspensioen worden toegekend op de ingangsdatum TOP door middel van een daartoe strekkend besluit door het Bestuur.
Toeslagen	Het pensioenfonds kent geen doelgericht toeslagenbeleid. Er is geen ambitie om jaarlijks een toeslag te verlenen op de pensioenrechten en pensioenaanspraken. Het pensioenfonds kent voor een eventuele toeslag verlening geen maatstaf. Zowel de toekenning als de hoogte van een eventuele toeslag is afhankelijk van een beslissing van het Bestuur.

Ouderdomspensioen voormalig Pensioenfonds Snoep

Regeling	Opbouwregeling.	
Deelnemer	De deelnemer als bedoeld in artikel 6, lid 1, sub a -d van de statuten van het pensioenfonds.	
Toetredingsleeftijd	De deelneming vangt aan bij indiensttreding bij een aangesloten werkgever, doch niet voor het bereiken van de 25-jarige leeftijd.	
Pensioendatum	De eerste dag van de maand waarin de (gewezen) deelnemer 65 jaar wordt.	
Loon	Het loon over de gewerkte dagen inclusief vakantietoelage en overige toeslagen zoals overwerk. Het loon is gebaseerd op het gemaximeerde CSV-loon.	
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag is gelijk aan het loon.	
Ouderdomspensioen	0,4% van het loon per jaar tot 70% van het maximumloon respectievelijk 1,35% van het eventuele loongedeelte boven 70% van het maximum. Voor deelnemers van tenminste 57 jaar en ouder gold tot 1 juni 2004 dubbele pensioenopbouw tot uiterlijk de leeftijd van 61 jaar.	
Partnerpensioen	Het partnerpensioen bedraagt 75% van het maximaal op te bouwen ouderdomspensioen. Er is sprake van kapitaalopbouw inzake partnerpensioen. Het partnerpensioen kan op de ingangsdatum van het ouderdomspensioen worden uitgeruild voor verhoging van het ouderdomspensioen.	
Tijdelijk nabestaandenpensioen	Het tijdelijk partnerpensioen bedraagt 17,5% van het ouderdomspensioen waarvan het nabestaandenpensioen is afgeleid, voor nabestaanden van de tijdens het deelnemerschap overleden deelnemers (risicoregeling tijdens deelnemerschap). Dit tijdelijk pensioen wordt tot uiterlijk de 65-jarige leeftijd van de nabestaande uitgekeerd.	
Wezenpensioen	15% van het bereikbare ouderdomspensioen.	
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (WAO)	De premievrijstelling is volgens de onderstaande tabel afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid:	
	Mate arbeidsongeschiktheid	Voortzetting pensioenopbouw
	15-25%	20%
	25-35%	30%
	35-45%	40%
	45-65%	50%
	65% of meer	100%
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (WIA)	De premievrijstelling is volgens de onderstaande tabel afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid:	
	Mate arbeidsongeschiktheid	Voortzetting pensioenopbouw
	0-35%	0%
	35-45%	40%
	45-55%	50%
	55-65%	60%
	65-80%	73%
	80-100%	100%
	Bij aanvang van de premievrije deelneming wordt de laatste pensioengrondslag vóór arbeidsongeschiktheid gehanteerd. Deze pensioengrondslag kan jaarlijks op grond van een daartoe uitdrukkelijk door het Bestuur genomen besluit	

	worden verhoogd of verlaagd met hetzelfde percentage waarmee de salarissen volgens de CAO zijn gewijzigd.
Toeslagen	Het pensioenfonds kent geen doelgericht toeslagenbeleid. Er is geen ambitie om jaarlijks een toeslag te verlenen op de pensioenrechten en pensioenaanspraken. Het pensioenfonds kent voor een eventuele toeslag verlening geen maatstaf. Zowel de toekenning als de hoogte van een eventuele toeslag is afhankelijk van een beslissing van het Bestuur.

Ouderdomspensioen voormalig Pensioenfonds Koek

Loon	Onderscheid wordt gemaakt tussen vast en variabel loon. Onder vast loon (loon I) wordt verstaan: functieloon, waarderingspremie, vriestoeslag, vakantietoeslag, 5 uur functie gebonden regelmatig gewerkte overuren, diplomatoeslag en contractueel vastgestelde jaarlijkse uitkering. Het vaste loon is gemaximeerd. Onder variabel loon (loon II) wordt verstaan de volgende loonbestanddelen: prestatiepremie, ploegentoeslag, sprongvergoeding, overwerktoeslag, meeruren, verschoven uren, consignatie en toeslag voor arbeid op ongunstige uren.
Pensioengrondslagen	Pensioengrondslag I is gelijk aan het vaste loon verminderd met een franchise. Pensioengrondslag II is gelijk aan het variabele loon. Hierop wordt geen franchise in mindering gebracht. Beide grondslagen worden op 1 januari van het kalenderjaar vastgesteld.
Franchise	De franchise wordt jaarlijks aangepast op basis van de ontwikkeling van de Caolonen in de bedrijfstak.
Premie	De premie bedraagt een percentage van de som van pensioengrondslagen I en II.
Opbouw	Het op te bouwen jaarlijks ouderdomspensioen bedraagt: - 1,75% van de laatste vastgestelde pensioengrondslag I over alle deelnemersjaren (= eindloonregeling), én - 1,75% van de som van de pensioengrondslagen II (= middelloonregeling). De totale pensioenaanspraak is de som van de aanspraken in de eindloon- en middelloonregeling.
Partnerpensioen	In deze pensioenregeling bestaat het partnerpensioen uit twee delen. Bij het overlijden van de werknemer heeft zijn nabestaande recht op een partnerpensioen van 56% van het bereikbare ouderdomspensioen. Daarnaast heeft de nabestaande recht op een tijdelijk partnerpensioen van 14% van het bereikbare ouderdomspensioen. Het tijdelijk partnerpensioen loopt door tot de nabestaande de leeftijd van 65 jaar bereikt. Het partnerpensioen is verzekerd op risicobasis. Bij uitdiensttreding of pensionering kan een partnerpensioen verkregen worden door uitruil van een deel van het ouderdomspensioen in partnerpensioen verkregen door een uitruil van een deel van het ouderdomspensioen in partnerpensioen, tenzij de werknemer en zijn of haar partner hiervan willen afwijken.
Wezenpensioen	14% van het te bereiken ouderdomspensioen. Wezen van wie beide ouders zijn overleden, hebben recht op 28% van het te bereiken ouderdomspensioen.
Voorwaardelijke toeslagen	Het pensioenfonds kent geen doelgericht toeslagenbeleid. Er is geen ambitie om jaarlijks een toeslag te verlenen op de pensioenrechten en pensioenaanspraken. Het pensioenfonds kent voor een eventuele toeslag verlening geen maatstaf. Zowel de toekenning als de hoogte van een eventuele toeslag is afhankelijk van een beslissing van het Bestuur.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (WAO en WIA)	De premievrijstelling is volgens de onderstaande tabel afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid:

	Mate arbeidsongeschiktheid	Voortzetting pensioenopbouw
	15-25%	20%
	25-35%	30%
	35-45%	40%
	45-65%	50%
	65% of meer	100%
	Bij aanvang van de premievrije deelneming wordt de laatste pensioengrondslag vóór arbeidsongeschiktheid gehanteerd. Deze pensioengrondslag wordt jaarlijks aangepast conform de algemene verhogingen van de lonen krachtens de cao. Als een deelnemer arbeidsongeschikt wordt volgens de WIA, geldt de navolgende tabel:	
	Mate arbeidsongeschiktheid	Voortzetting pensioenopbouw
	0-35%	0%
	35-45%	40%
	45-55%	50%
	55-65%	60%
	65-80%	72,50%
	80-100%	100%
Toeslagen	Het pensioenfonds kent geen doelgericht toeslagenbeleid. Er is geen ambitie om jaarlijks een toeslag te verlenen op de pensioenrechten en pensioenaanspraken. Het pensioenfonds kent voor een eventuele toeslag verlening geen maatstaf. Zowel de toekenning als de hoogte van pensioenaanspraken. Het pensioenfonds kent voor een eventuele toeslag verlening geen maatstaf. Zowel de toekenning als de hoogte van een eventuele toeslag is afhankelijk van een beslissing van het Bestuur.	

Bijlage 2 Begrippenlijst

ABTN

Afkorting voor Actuariële en Bedrijfstechnische Nota. In deze, door de wet verplichtgestelde nota, wordt het beleid van het pensioenfonds beschreven op het gebied van financiering, beleggingen, pensioenen en toeslagverlening.

Actuariële analyse

In deze analyse wordt de invloed verklaard van opgetreden verschillen tussen de actuariële grondslagen en werkelijke ontwikkelingen.

AFM

Autoriteit Financiële Markten.

Asset Liability Management (ALM)

Het in kaart brengen van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille. Met behulp van ALM-simulatiemodellen worden beelden geschetst van de kansen en bedreigingen voor het pensioenfonds in diverse economische scenario's.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is de twaalf-maands gemiddelde dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad geeft de financiële positie van het pensioenfonds weer.

Beleggingsfonds

Instelling die geld van derden belegt in aandelen of andere beleggingssoorten.

Beleggingsmix

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals bijvoorbeeld aandelen, vastrentende waarden en overige beleggingen. Ook wel beleggingsportefeuille.

Benchmark

Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van de beleggingsportefeuille worden afgezet (bijvoorbeeld AEX-index, MSCI-index).

Compliance

Met dit begrip wordt aangeduid dat een organisatie werkt in overeenstemming met vigerende wet- en regelgeving. Elke financiële instelling beschikt over een compliance regeling die voorschriften bevat waaraan de in die instelling werkzame personen zich dienen te houden, alsmede voorschriften omtrent de wijze van controle op de naleving ervan. Ook veel instellingen die raakvlakken met de financiële sector hebben, zoals pensioenfonds, hebben een compliance regeling. Een dergelijke regeling bevat bijvoorbeeld voorschriften omtrent de wijze waarop functionarissen voor eigen rekening in effecten mogen handelen, restricties in de omgang met zakenrelaties en de omgang met vertrouwelijke informatie.

Contante waarde

De huidige waarde van een bedrag waarover je pas na een bepaalde periode de beschikking hebt.

Credit rating

Een rating is een risico-indicator. Een slechte rating betekent een hoog risico. Voor een hoog risico eisen beleggers en banken een hoge rente. Hoe slechter de rating dus is, hoe duurder het voor een onderneming wordt om geld te lenen. Een rating wordt toegekend door een daarin gespecialiseerd bedrijf. De grootste ratingbureaus zijn Moody's Investors Service en Standard & Poor's.

Custodian

Organisatie verantwoordelijk voor de bewaarneming van financiële bezittingen.

Dekkingsgraad

Dit betreft de nominale dekkingsgraad. De dekkingsgraad is de verhouding tussen de netto-activa en de voorziening pensioenverplichtingen, uitgedrukt in een percentage. Dit verhoudingsgetal geeft aan in hoeverre op lange termijn de pensioenverplichtingen kunnen worden nagekomen. De netto-activa zijn het saldo van het belegd vermogen, de andere activa en de schulden.

Dekkingstekort

De Pensioenwet en het Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfonds spreken van een situatie van dekkingstekort indien de middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om de voorziening pensioenverplichtingen en de reserve voor algemene risico's te dekken.

Derivaten

Van effecten afgeleide financiële instrumenten (beleggingsproducten), waarvan de waarde afhankelijk is van de waarde van andere meer onderliggende variabelen als valuta's, effecten en rentes. Voorbeelden zijn futures en swaps.

DNB

De Nederlandsche Bank.

Doorsneepremie

Voor alle deelnemers aan de pensioenregeling van het pensioenfonds is de doorsneepremie een gelijk percentage van de pensioengrondslag. Bij de berekening van dit percentage wordt het totaal van individueel berekende pensioenkosten van de deelnemers uitgedrukt als een percentage van de som van alle pensioengrondslagen. Iedereen betaalt dit percentage als pensioenpremie, waardoor geslacht, leeftijd en burgerlijke staat geen rol meer spelen.

Duration

De gevoeligheid van een waarde voor fluctuaties in de kapitaalmarktrente, rekening houdend met de resterende looptijd van die waarde.

Eigen vermogen

Buffer om mogelijke waardedalingen van de in het pensioenfonds aanwezige middelen op te vangen. Pensioenfondsen zijn verplicht om te beschikken over een voldoende grote buffer. Met een toereikendheidstoets kan jaarlijks worden vastgesteld of het eigen vermogen groot genoeg is.

Minimaal vereist eigen vermogen:

De ondergrens van het vereist eigen vermogen. Indien het pensioenfonds niet over het minimaal vereist vermogen beschikt is sprake van een dekkingstekort.

Vereist eigen vermogen:

Het vermogen dat nodig is om te bewerkstelligen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Het wordt berekend conform de daarvoor geldende wettelijke regels.

Emerging markets (opkomende markten)

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

Ervaringssterfte

Omdat aangenomen wordt dat de werkende bevolking gezonder is dan de niet werkende bevolking wordt op basis van ervaringscijfers op de sterftেকansen zoals ontleend aan de prognosetafel een leeftijdsafhankelijke afslag toegepast. Door rekening te houden met deze ervaringssterfte hoeven geen leeftijdscorrecties te worden toegepast.

Feitelijke premie

De feitelijke premie is de premie zoals deze daadwerkelijk wordt geheven in het boekjaar.

Fiduciair beheer

Fiduciair beheer is te omschrijven als een integrale en objectieve oplossing voor pensioenfondsen met verschillende behoeften binnen vermogensbeheer. Bij fiduciair management worden oplossingen aangedragen voor strategische, tactische en operationele vraagstukken in combinatie met een op maat gesneden verslaglegging.

Financieel Toetsingskader (FTK)

De door de toezichthouder uitgevoerde methodiek voor de toetsing van de financiële opzet en toestand van pensioenfondsen.

Franchise

Het deel van het salaris dat niet wordt meegenomen bij het berekenen van de pensioengrondslag.

Futures

Termijncontract, waarin toekomstige aankoop en verkoop van financiële waarden zijn vastgelegd. Futures worden gebruikt om beleggingsrisico's af te dekken, maar ook voor de uitvoering van (global) tactische asset allocatie.

Gedempte kostendekkende premie

De gedempte premie wordt berekend door de rente of het rendement te baseren op een voortschrijdend gemiddelde uit het verleden of het rendement op een verwachting voor de toekomst. Het pensioenfonds heeft voor dit laatste gekozen.

Gedragcode

Schriftelijk stuk waarin regels en richtlijnen worden gegeven ter voorkoming van belangenconflicten tussen het zakelijk belang en de privébelangen van bij het pensioenfonds betrokken personen en van misbruik van vertrouwelijke informatie.

Grondstoffen

Grondstoffen en goederen waarvan de prijs in hoge mate wordt bepaald door de actuele vraag en aanbod. Voorbeelden zijn olie, graan en metalen.

Herstelplan

Pensioenfondsen stellen in geval van een reservetekort een herstelplan op. Dit plan bevat de concrete maatregelen waardoor het pensioenfonds binnen een termijn van maximaal tien jaar weer voldoet aan het vereist eigen vermogen.

High yield

Obligaties met een credit rating lager dan BBB, ook wel non-investment grade genoemd.

Indexatie

Zie toeslagverlening.

Investment grade

Obligaties met een credit rating van BBB of hoger.

ISDA/CSA-overeenkomst

Een ISDA-overeenkomst is een standaard contract dat OTC-transacties tussen institutionele financiële partijen mogelijk maakt.

CSA is een bijlage bij het ISDA-contract waarin partijen afspraken maken over het wederzijds te leveren en te accepteren onderpand.

Kostendekkende premie

Pensioenfondsen zijn verplicht om een kostendekkende premie te berekenen. De kostendekkende premie fungeert als (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie die het pensioenfonds in rekening brengt.

De kostendekkende premie bestaat uit de actuariael benodigde premie voor de pensioenverplichtingen, een opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, een opslag voor uitvoeringskosten van het pensioenfonds en de premie die actuariael benodigd is voor de voorwaardelijke onderdelen van de regeling.

Marktwaarde

De marktwaarde is het bedrag waarvoor een recht of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen terzake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

Matchingportefeuille/Returnportefeuille

De matchingportefeuille is het deel van de beleggingsportefeuille dat is ingericht om de rentegevoeligheid van de activa met de rentegevoeligheid van de passiva van een pensioenfonds af te stemmen. De returnportefeuille is het deel van de beleggingsportefeuille dat is ingericht om extra rendement te genereren.

Middelloon(regeling)

Het middelloon is de hoogte van het gemiddelde salaris gedurende de hele loopbaan. Bij de middelloonregeling hangt het uiteindelijke pensioen af van het aantal jaren dat een deelnemer bij de werkgever in dienst is geweest en het salarisverloop tijdens deze werkzame periode. Het op te bouwen pensioen is bij deze regeling een gewogen gemiddelde van alle pensioengrondslagen over de gehele periode van deelname aan de regeling.

Opkomende markten

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

OTC (Over the counter)

Deze term heeft betrekking op financiële transacties die niet via de beurs verlopen, maar die direct tussen twee partijen afgesloten worden.

Overige beleggingen

Beleggingen anders dan de voor een pensioenfonds meer traditionele beleggingen zoals aandelen en vastrentende waarden. Onder overige beleggingen vallen de categorieën grondstoffen en hedgefondsen.

Partnerpensioen op kapitaalbasis/risicobasis

Partnerpensioen op kapitaalbasis: er bestaat zowel pensioenaanspraak op partnerpensioen bij overlijden tijdens de deelneming als bij overlijden na einde deelneming (als gewezen deelnemer of gepensioneerde).

Partnerpensioen op risicobasis: er bestaat alleen pensioenaanspraak op partnerpensioen bij overlijden tijdens de deelneming.

Partnerpensioen voor de pensioendatum op risicobasis en na pensioendatum op kapitaalbasis: er bestaat pensioenaanspraak op partnerpensioen bij overlijden tijdens de deelneming of bij overlijden na ingang van het ouderdomspensioen; er bestaat geen pensioenaanspraak op partnerpensioen bij overlijden als gewezen deelnemer.

Pensioenaanspraak

Een recht op toekomstige pensioenuitkeringen. De pensioenaanspraak op pensioen wordt onderscheiden van het ingegane pensioen.

Pensioenfederatie

In de Pensioenfederatie zijn drie instellingen gefuseerd: de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen (VB), de Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen (OPF) en de Unie van Beroepspensioenfondsen (UvB). De Pensioenfederatie vertegenwoordigt via deze koepels de aangesloten pensioenfondsen.

Pensioengrondslag

Het gedeelte van het salaris dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw van een deelnemer.

Pensioenplanner

Een internettoepassing waarmee deelnemers inzicht hebben in hun opgebouwde pensioenrechten en berekeningen kunnen maken op basis van (mogelijke) veranderingen in persoonlijke en/of werksituatie.

Pensioenrecht

Een recht op ingegane pensioenuitkeringen.

Pensioenwet

Op 1 januari 2007 is de Pensioenwet in werking getreden. De Pensioenwet heeft tot doel de waarborgen te verschaffen voor financiële zekerheid, individuele zekerheid en uitvoeringszekerheid.

Prognosetafels

Een prognosetafel is een statistische beschrijving van het afstervingsproces van een bevolking. Prognosetafels zijn gebaseerd op waarnemingen van sterftcijfers over een bepaalde (trend)periode. Men spreekt over Periodetafels indien de waarnemingen rechtstreeks worden gebruikt voor de bepaling van de sterftetekansen in de sterftetabel. In Prognosetafel wordt tevens rekening gehouden met de stijgende levensverwachting. De meest recente publicatie van de Nederlandse sterftetafel betreft de AG Prognosetafel 2018. Deze is vastgesteld door het Actuariel Genootschap en maakt onderscheid in de Prognose Nederlandse Mannen en de Prognose Nederlandse Vrouwen.

Raad van Toezicht

Voor het intern toezichthoudend orgaan is gekozen voor een Raad van Toezicht die het functioneren van het Bestuur toetst en jaarlijks daarover aan het Bestuur rapporteert.

Renterisico

Het risico dat rentefluctuaties - als gevolg van ontoereikende afstemming tussen rentegevoelige activa en passiva op het gebied van rentelooptijden en rentevoet - leiden tot ongewenste effecten op balans en resultaat.

Reservetekort

De Pensioenwet en het Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen spreken van een reservetekort als de middelen ontoereikend zijn om naast de voorziening pensioenverplichtingen en de reserve voor algemene risico's, ook nog de vereiste reserve beleggingsrisico's, de reserve voorgenomen pensioenaanpassing en eventuele andere reserves te dekken.

Risicomanagement

Naar aanleiding van de negatieve marktontwikkelingen en de invloed daarvan op de dekkingsgraad heeft het Bestuur het afgelopen jaar extra aandacht besteed aan het risicomanagement van de beleggingsportefeuille. Op basis hiervan is het beleggingsbeleid verder aangescherpt. De doelstelling van het gewijzigde beleggingsbeleid is het beschermen van de dekkingsgraad tegen extreme risico's. Hierbij is er nadruk gelegd op de twee grootste risico's voor de dekkingsgraad: het risico van dalende aandelenkoersen en het risico van een verder dalende rente. Daarnaast blijft het pensioenfonds toch deels profiteren van een eventueel oplopende rente en stijgende aandelenkoersen.

Risicopremie

Dit is de premie voor risicodekking.

RJ610

De Raad voor de Jaarverslaglegging (RvJ) heeft een richtlijn opgesteld (RJ610) voor pensioenfondsen, met voorwaarden voor het jaarverslag en de jaarrekening.

Securities lending

Securities lending is het uitlenen van aandelen en obligaties voor een vastgestelde periode aan derden in ruil voor een geldelijke vergoeding. Doordat het economische eigendom bij de uitlener blijft, wordt er geen koersrisico gelopen.

Spread

Het renteverschil tussen bedrijfsobligaties en staatsobligaties.

Stichtingskapitaal en reserves

Zie eigen vermogen.

Swap

Een swap is een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Deze twee componenten worden ook wel de 'legs' van de transactie genoemd. Swaps zijn derivaten, dat wil zeggen dat ze afgeleide producten zijn.

Technische voorziening (voorziening pensioenverplichtingen)

Technische voorzieningen worden gevormd om alle uit de pensioenregeling of andere overeenkomsten voortvloeiende pensioenverplichtingen te kunnen nakomen.

Toeslagverlening

Om de koopkracht van pensioenen niet achteruit te laten gaan, kunnen pensioenen worden aangepast. Dit houdt in dat een toeslag kan worden gegeven op het pensioen. Het Bestuur neemt jaarlijks een besluit over het al dan niet verhogen van uw pensioenaanspraken. De toeslagverlening bij het pensioenfonds is voorwaardelijk. Er wordt slechts toeslag verleend voor zover de middelen van het pensioenfonds dit toelaten.

Uitvoeringsovereenkomst

De overeenkomst tussen een werkgever en een pensioenfonds over de uitvoering van één of meer pensioenregelingen.

UPO

Uniform Pensioenoverzicht, een overzicht van de pensioenaanspraken dat jaarlijks aan de actieve deelnemers wordt gestuurd.

Verantwoordingsorgaan

De in de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur gehanteerde term voor een orgaan waarin de actieve deelnemers, de pensioengerechtigden en de financieel betrokken werkgever(s) zijn vertegenwoordigd en waaraan het Bestuur periodiek verantwoording aflegt.

Verbonden personen

Alle leden van de organen van het pensioenfonds en andere personen die werkzaamheden voor het pensioenfonds verrichten, onafhankelijk van de duur waarvoor of de juridische basis waarop zij werkzaam zijn.

Waardeoverdracht(en)

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van het opgebouwde pensioenrecht.

WIA

Dit is de afkorting voor de wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen.

Z-score

De Z-score wordt ieder jaar vastgesteld en geeft de afwijking van het werkelijk behaalde rendement ten opzichte van het rendement dat op grond van de normportefeuille behaald kan worden ofwel het normrendement.



Colofon

Uitgegeven door

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie

Correspondentieadres:

Postbus 501
9700 AM GRONINGEN

Bezoekadres:

Europaweg 27, Groningen

Telefoon (050) 582 19 90

Internet www.pensioenzoetwaren.nl

Emailadres pensioen@pensioenzoetwaren.nl

Realisatie

TKP Pensioen BV

Postbus 501
9700 AM GRONINGEN